

Stenografični zapisnik

pete seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 27. septembra 1892.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton Detela in deželnega glavarja namestnik baron Oton Apfaltrern. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik baron Andrej Winkler. — Vsi člani razun: Njega ekscelenca knezoškof dr. Jakob Missia. — Zapisnikar: Deželni tajnik Josip Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika IV. deželno-zborske seje dne 23. septembra 1892.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji krajnega šolskega sveta v St. Vidu pri Vipavi za podporo za napravo šolskega vrta.
4. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Andreja Rovana, lastnika gozdne drevesnice na Colu, za podporo.
5. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Uršule Zanoškar, vdove deželnega oficijala, za dosmrtno podaljšanje in zvišanje miloščine.
6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji pedagoškega društva v Krškem za podporo za izdajo šolskih knjig.
7. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu gledališkega zaklada za leto 1893. (k prilogi 23.).
8. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji pedagoškega društva v Krškem za uravnavo kranjskega meščanskega šolstva.
9. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji odbora za slavljenje petindvajsetletnice bitke pri Custozzi za podporo za spomenik.
10. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji krajnega šolskega sveta v Krškem za ustanovitev petega razreda za deklice na Krški ljudski šoli.
11. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Marije Zapletov, vdove stanovskega kancelista, za podaljšanje in zvišanje miloščine.
12. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji odbora strokovne šole za lesno obrt v Kočevji za podporo.
13. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji občinskega, cerkvenega in zdravškega zastopa na Bledu, knezoškofjskega ordinarijata, kneza Windischgrätza in barona Schwegelna, da bi deželni arhitekt Hrasky pregledal načrte in izdelal proračun za stavbo cerkve na Bledu.

Stenographischer Bericht

der fünften Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 27. September 1892.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela und Landshauptmann-Stellvertreter Oton Baron Apfaltrern. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Andreas Baron Winkler. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia. — Schriftführer: Landessecretär Josef Pfeifer.

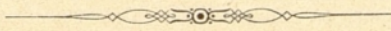
Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolls der IV. Landtags-Sitzung vom 23. September 1892.
2. Mittheilungen des Landtags-Präsidiums.
3. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Ortschulrathes in St. Veit bei Wippach um Subvention zur Errichtung des Schulgartens.
4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Andreas Rovana, Eigenthümers der Forstbauschule in Zoll, um Subvention.
5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Ursula Zanoškar, landchaftlichen Offizialswitwe, um lebenslängliche Verlängerung und Erhöhung der Gnadengabe.
6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des pädagogischen Vereines in Gurkfeld um Subvention für die Herausgabe von Schulbüchern.
7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Theaterfondes für das Jahr 1893 (zur Beilage 23.).
8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des pädagogischen Vereines in Gurkfeld um Regelung des Bürgerschulwesens in Krain.
9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Comitès zur Feier des fünfundsanzigjährigen Jubiläums der Schlacht bei Custozza um Subvention zur Errichtung eines Denkmals.
10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Ortschulrathes in Gurkfeld um Errichtung der fünften Klasse für Mädchen an der Volksschule zu Gurkfeld.
11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der ständischen Kanzlistenwitwe Maria Sapletov um Verlängerung und Erhöhung der Gnadengabe.
12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Schulausschusses der Fachschule für Holzindustrie in Gottschee um Subvention.
13. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Gemeinde-, Kirchen- und Curvorstehung in Beldeš, des f. b. Ordinariates, des Fürsten Windischgrätz und Freiherrn von Schwegel, um Überprüfung der Pläne und Ausarbeitung des Kostenvoranschlages für den Kirchenbau in Beldeš durch den landchaftlichen Architekten Grašky.

14. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Matija Levstika, posestnika v Sodražici, za odpis bolniških stroškov 25 gld. 31$\frac{1}{2}$ kr. za svojega sina. 15. Priloga 31. Poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega zaklada za leto 1893. (k prilogi 27.). 16. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji meščanov v Krškem glede olajšave pri mostnini čez Savski most. 17. Ustno poročilo upravnega odseka o pravici javnosti epidemijskih bolnic, katere napravijo občine na Kranjskem za čas, dokler trajajo epidemije, z dotičnim načrtom zakona (k prilogi 30.). 18. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občin v Bohinjski dolini za podporo v povzdigo pravičnega planinskega gospodarstva in naprednega mlekarstva. 19. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnjah županstev občine Kolovrat, Kanderše in Aržiše za preložitve okrajne ceste pri Zagorji.	14. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Mathias Levstik, Grundbesitzers in Sodražitz, um Abschreibung der Spitalsverpflegskosten per 25 fl. 31$\frac{1}{2}$ kr. für seinen Sohn. 15. Beilage 31. Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Landesfondes für das Jahr 1893 (zur Beilage 27.). 16. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Bürger von Gurkfeld, betreffend Erleichterungen bei der Mauth-einhebung über die Savebrücke. 17. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend das Öffentlichkeitsrecht der von Gemeinden Krains für die Dauer von Epidemien errichteten Spitäler mit Vorlage eines dies-fälligen Gesekentwurfes (zur Beilage 30.). 18. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinden im Wocheinerthale um Subvention behufs Förderung einer rationalen Alpen- und Milchwirtschaft. 19. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeindeämter von Kolovrat, Kandersthe und Arzische um Umlegung der Bezirksstraße bei Sagor.

Seja se začne ob 9. uri 30 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 9 Uhr 30 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo.

Gospoda tajnika naprosim, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika IV. deželno-zborske seje dne 23. septembra 1892.**1. Lesung des Protokollles der IV. Landtagsitzung vom 23. September 1892.****Tajnik Pfeifer:**

(Bere zapisnik IV. seje v nemškem jeziku. — Sieht das Protokoll der IV. Sitzung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, izrekam, da je zapisnik IV. seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.**2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.****Deželni glavar:**

Naznanjam, da so mi danes došle še sledeče peticije:

Gospod poslanec Hribar izroča prošnjo županstva in gospodarskega odbora občine Toplice, okraja Novomeškega, za napravo nove ceste od Dolenjega Polja do Toplice.

Gospod poslanec Stegnar izroča prošnjo društva „Narodna šola“ za podporo v društvene namene. Dalje izroča gospod poslanec Murnik sledeče prošnje:

Anna Pitti, Zwangsarbeitshaus-Oberaufseherin-witwe in Laibach, bittet um Verleihung einer jährlichen Gnadengabe für ihren verkrüppelten Sohn Johann und um Erhöhung des Erziehungsbeitrages für ihre Kinder Franz und Maria.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe Kranjske v Ljubljani prosi podpore v prospah kmetijstva za leto 1893.

Die Industriellen, Kaufleute, Gewerbetreibenden, Wirte und Grundbesitzer von Töpliz, Podkraj, Lofe, Rišovc, Zlat, St. Georgen, Mlinše u. s. w. bitten um die Umlegung der Straße bei Sagor.

Končno izroča gospod poslanec Kersnik sledeče prošnje:

Jarnej Pečnik iz Krškega prosi podpore za preiskovanje predzgodovine po Gorenjskem in Notranjskem.

Županstvo občine Paloviče v Kamniškem okraju, prosi, da se hiralniški oskrbni troški za Janeza Osredkarja prevzamejo na deželni zaklad.

Društvo „Pravnik“ v Ljubljani prosi podpore za pripravo in izdajo slovenske pravne terminologije.

Po zadnjem sklepu, storjenem v IV. seji, izročile se bodo vse te prošnje deželnemu odboru v daljno poslovanje v smislu gorenjega sklepa.

Prestopimo sedaj k 3. točki dnevnega reda, to je:

3. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji krajnega šolskega sveta v Št. Vidu pri Vipavi za podporo za napravo šolskega vrta.**3. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Ortsschulrathes in St. Veit bei Wippach um Subvention zur Errichtung des Schulgartens.****Poročevalec Hribar:**

Visoka zbornica! Krajni šolski svet v Št. Vidu pri Vipavi je vložil sledečo z dne 28. avgusta 1892 datovano prošnjo do visokega deželnega odbora:

(Bere: — Sieht:)

„Veselslavni deželni odbor v Ljubljani!

Glasm dopisa veselslavnega deželnega šolskega sveta v Ljubljani z dne 9. junija 1892 št. 1236 mora vsaka šolska občina šolski vrt kot učni pomoček imeti, da se zamorejo otroci po krajevnih razmerah vaditi v sadjereji, oziroma v trtozeji, v nasadu zelenjadnic itd.

Tukajšna šolska občina temu zelo važnemu ukazu nikakor ni možna zadostiti, ker je že od leta 1875. take hude uime zadevajo, da je popolnoma obožala in onemogla. Trtna uš, peronospora, vidisem, suša, toča, burja, so ta, nekdanj rodoviti in imoviti kraj v najubožnejšega spremenila in skrajni čas bi bil, da se obupanemu in ubožanemu ljudstvu zopet s tem opomore, da se mu brezplačno sadno drevje, trte in drugo rastlinstvo podelijo, katero nalogo najlozje šolski vrt zvrševati zamore. A kako to doseči, ko občini vseh sredstev primanjkuje, si tak vrt nakupiti.

Druge pomoči ni, kakor veselslavni deželni odbor, odnosno visoki deželni zbor, zamoreta tej bedi v okom priti s tem, da ubožani občini se zdatno denarno podporo na pomoč priskočita. Zaupno se torej podpisani krajni šolski svet do deželnega odbora, odnosno visokega deželnega zbora obrača, da se mu zdatna denarna podpora v nakup in napravo šolskega vrta podeliti blagovoli, ter svojo prošnjo sledeče utemeljuje:

1.) Je tukajšnje ljudstvo vsled prej omenjenih uim popolnoma ubožalo, da nikakor ni v stanu 4 a zemljišča v napravo šolskega vrta kupiti, tem manj ograditi ga ter pripravnega storiti v zgojo drevja i trtozeji.

2.) Lega in zemlja je tukaj sadjereji i trtoreji in v obče vsemu rastlinstvu vgodna in morda se vendar obupano in ubožano ljudstvo zopet sadje i trtoreje poprime, ko bo vidilo, da v šolskem vrtu oboje vspeva.

3.) Je tukaj učitelj, kateri je kmetijski tečaj na Grmu z izvrstnim uspehom dovršil in torej sposoben, šolski vrt v najboljši stan postaviti, ko bi potrebni prostor kupiti zamogli. Taki prostor pa bi tukaj, ko je svet zelo drag, gotovo 400 gld. brez ograje stal!

Opiraje se na te in mnoge ne navedene uzroke, zanaša se podpisani krajni šolski svet, da mu veleslavni deželni odbor zdatno denarno podporo v nakup šolskega vrta podeliti, oziroma, da ga v dosego denarne podpore visokemu deželnemu zboru najtopleje priporočati blagovoli.

Krajni šolski svet v Št. Vidu nad Vipavo
v dan 28. avgusta 1892.“

Finančni odsek se je posvetoval o tej prošnji, ki jo podpira tudi okrajni šolski svet v Postojni in predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Krajnemu šolskemu svetu v Št. Vidu pri Vipavi se dovoli za napravo šolske drevesnice iz deželno-kulturnega zaklada jednokratni donesek 50 gld.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

4. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Andreja Rovana, lastnika gozdne drevesnice na Colu, za podporo.

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Andreas Rovana, Eigenthümers der Forstsaatschule in Zoll, um Subvention.

Poročevalec Hribar:

Posestnik Andrej Rovana je vložil z dne 1. septembra 1892 datovano prošnjo do deželnega zbora, ki se glasi tako-le:

(Bere: — Sieht:)

„Veleslavni deželni zbor!

Ponižno podpisani pečam se že dvajset let s pogozdovanjem in z izrejo gozdnih sadik. Pogozdil sem svoja zemljišča parc. št. 564—580 in 651 v katasterski občini Colski, skupaj okoli osem oralov. Nasadil sem smerek, mecesnov in črnega gabra. Od teh so prvo vsajena drevesa visoka že do 5 sežnjev.

Imam pa tudi svojo lastno gozdno drevesnico, v kateri vsako leto 80—100.000 triletnih sadik vzgojim.

Te sadike spečam vsako leto po tako nizki ceni, da mi trud moj in stroške poplačajo komaj na pol. Ker sem pa prepričan, da se pogozdovanje pospešuje in ubogi posestnik k veselju do pogozdovanja privede, ako se sadike brezplačno delé, zato vsako leto med bližnje sosede obilo sadik brezplačno razdelim, kakor to kažejo pridjana spričevala. V omenjeni drevesnici se nahaja majhen vodnjak, kateri pa žal ne zadošča potrebi, kajti ob suši morejo se sadike vsakih 48 ur zalivati, a vode v vodnjaku toliko ni in mora se taista z velikim trudom in s troški v hrib z živino voziti pol ure daleč. Ako hočem torej v tako važnej stroki kmetijstva, namreč v pogozdovanji uspešno delovati, prisiljen sem, omenjeni vodnjak toliko povečati, da bode vsem potrebam ob največji suši popolnoma zadostoval.

Poklical sem v to svrhu izvedenca v izdelovanji vodnjakov Franciška Mikuža, kateri je omenjeno delo brez potrebne priprave cenil na 185 gld. Razun tega nameravam drevesnico razširiti za polovico nje velikosti, kajti se čuti vsaki dan večja potreba gledé množine sadik. Ker je pa okoli drevesnic svet zelo plitev in kamenen, trebalo bode zemljo precej od daleč dovažati in ti stroški proračunili so se na 150 gld. Z vodnjakom vred brez potrebnega materijala bilo bi torej skupnih stroškov 335 gld.

Da so gori navedeni podatki ob izgoji sadik in pogozdovanji resnični, spričuje diploma slavne c. kr. kmetijske družbe kranjske iz leta 1870. dne 22. listopada, nadalje bronasta svetina iz leta 1890. in zopet diploma iz leta 1891. Odkritosrčno rečem, da me ta častna znamenja zelo veselijo, da taista kakoršnokoli podjetje močno pospešujejo, a v materijalnem oziru vendar ne morejo ničesar koristiti.

Zato se pa z najponižnejšo prošnjo obračam do veleslavnega deželnega zbora, naj mi on k gori navedenim stroškom v znesku 335 gld. blagovoli vsaj s polovico te svote pripomoči, da bodem zamogel svoje namene uresničiti. Naj bodo častiti naši deželni poslanci prepričani, da bode ta kapital našim potomcem donašal obilnih obresti, ker bodem pogozdovanje podpiral tudi nadalje, kjer se bode pokazala prilika. Tembolj pa moram prositi veleslavni deželni odbor podpore, ako hočem to delo zvršiti, ker sem moral kot pravi oče premično svoje premoženje med otroke razdeliti, nepremično pa starejšemu svojemu sinu izročiti. Sebi v last sem obdržal le oni košček, kjer se nahaja gozdna drevesnica. Zatorej se nadejam, da bode veleslavni deželni zbor blagovolil uslišati preponižno mojo prošnjo, za kar sem že naprej hvaležen.

Na Colu, dne 1. septembra 1892.“

Tej prošnji je dostavilo županstvo občine Col sledeče vrstice:

(Bere: — Sieht:)

„Da so v tej prošnji navedeni podatki popolnoma resnični, potrjuje in z ozirom na imenitnost gori omenjenega podjetja najtopleje priporoča

Županstvo na Colu, dné 1. septembra 1892 leta.

Miha Puc, župan.“

Iz prilog, dodanih tej prošnji, razvidi se, da je Andrej Rovan l. 1892. občini Vrabče brezplačno prepustil 4000 triletnih smrekovih sadik, kar potrjuje pričalo županstva v Vrabčah; potem, da je brezplačno že več let in sicer poslednje dve leti po 6000 gozdnih sadik prepustil posestniku na Colu, kar potrjuje pričalo županstva na Colu in dalje, da je tudi drugim županstvom podeljeval po več tisoč sadik. Njegove sadike bolje vspevajo ko one iz gozdne drevesnice v Ljubljani, ker so burje vajene in se ne posušé tako hitro, kakor one, ki vetra niso vajene. Gledé na to, da posestnik Andrej Rovan veliko stori za pogozdovanje Krasa in ker je važno, da se podpira drevesnica, iz katere dobivajo posestniki brezplačno drevesc, ki se drže tudi v hudi burji, sklenil je finančni odsek predlagati visokemu deželnemu zboru sledeče:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Andreju Rovanu, posestniku na Colu, dovoli se za razširjenje in v svrho bolje ugajajoče uravnave njegove gozdne drevesnice jedenkrat za vselej podpora 150 gld.; ki naj se izplačajo iz deželno-kulturnega zaklada.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, bomo glasovali ter prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prestopimo k daljni točki, to je:

5. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Uršule Zanoškar, vdove deželnega oficijala, za dosmrtno podaljšanje in zvišanje miloščine.

5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Ursula Zanoškar, landschaftlichen Offizialswitwe, um lebenslängliche Verlängerung und Erhöhung der Gnadengabe.

Poročevalec Hribar:

Uršuli Zanoškar, vdovi deželnega kancelijskega oficijala, živeči v Kranjski gori, bila je dovoljena do 1. aprila 1892 miloščina letnih 120 gld. Letos je potekla ta miloščina in vdova Uršula Zanoškar prosi, naj se jej gledé na to, da je že stara nad 62 let, da je vedno bolehnna in za vsako delo nesposobna ter podpore silno potrebna, podaljša dosedanja miloščina do smrti, da ne bi ji bilo morebiti vnovič obračati se do visokega deželnega zbora. Uvaževaje uzroke, navedene v prošnji in gledé na to, da je bil njen soprog jako marljiv deželni uradnik, sklenil je

finančni odsek, predlagati podaljšanje miloščine, pa ne, kakor želi prosilka, dosmrtno, temveč za pet let.

Zatorej predlagam v imenu finančnega odseka. Visoki deželni zbor naj sklene:

„Vdovi deželnega kancelijskega oficijala, gospej Uršuli Zanoškarjevej, stanujočej v Kranjski gori, podaljša se dosedanja letna miloščina 120 gld. na dobo petih let z dostavkom, da je to miloščino plačevati iz deželnega zaklada.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji pedagoškega društva v Krškem za podporo za izdajo šolskih knjig.

6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des pädagogischen Vereines in Gurkfeld um Subvention für die Herausgabe von Schulbüchern.

Deželni glavar:

Z ozirom na to, da je ta prošnja rešena v proračunu deželnega zaklada, predlagam, da se o njej obravnava šele, kadar pride na vrsto proračun deželnega zaklada in da odpade posebno poročilo.

(Pitrjuje se. — Zustimmung.)

Ker se gospodje s tem strinjajo, preidemo takoj k 7. točki, to je:

7. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu gledališkega zaklada za leto 1893. (k prilogi 23.)

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Vorschlag des Theaterfondes für das Jahr 1893 (zur Beilage 23.)

Poročevalec Hribar:

Visoka zbornica! Poročajoč o deželnega odbora poročilu, v prilogi 23., s katerim se predlaga proračun gledališkega zaklada za leto 1893., izprosim si dovoljenja, da smem pri tej priliki postopati nekoliko drugače, nego se je dosedaj postopalo pri poročanjih o proračunih in računskih sklepih različnih deželnih zakladov. Izpremenil bodem običajno postopanje v toliko, da bodem najprej poročal o po-

kritji, ker je to važno, da se more po tem pokritjem primerjati potrebsčina tega zaklada.

Prosim torej, da smem naprej poročati o pokritji.

Deželni glavar:

Ako nihče ne ugovarja (Ni ugovora. — Wird kein Widerspruch erhoben.) zmatram, da se gospodje poslanci strinjajo z nasvetom gospoda poročevalca.

Poročevalec Hribar:

Pri poglavji I. „obresti“ ni nič pokritja, ker je vsa glavnica, ki je bila naložena na hranilničnih knjižicah, že porabljena.

Pri poglavji II. „najmovina“ predlaga deželni odbor, da se pri naslovih 1-6 v ordinariji odobri skupna svota pokritja v znesku 2000 gld. in finančni odsek se pridružuje temu nasvetu.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri poglavji III. „doneski iz deželnega zaklada za porabo deželno-zborske dvorane“ predlaga finančni odsek, da se sprejme v ordinariji postavke deželnega odbora 500 gld., kakor se je doslej vsako leto proračunilo.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri poglavji IV. „najmovine za lože“ predlaga deželni odbor, da se najmovina proračuni le z 7000 gld. Tukaj je potreba nekoliko pojasnil. Lanskega leta smo proračunili, da bodo najmovine za lože znašale 7000 gld. in postavili smo za leto 1892. v proračun za to leto in sicer za dobo od 1. oktobra do 31. decembra tangento s 3246 gld. Letos pa se je pri licitaciji lož pokazalo, da je bil naš proračun prenizek, kajti prodane so bile lože za slovenske predstave za sledeče cene in sicer najnižja cena za ložo v pritličji znašala je 58 gld., najvišja pa 97 gld.; za lože v I. nadstropji je bila najnižja cena 100 gld., najvišja pa 175 gld.; za lože v II. nadstropji pa najnižja cena 46 gld., najvišja pa 63 gld. Za nemške predstave je bila najnižja cena loži v pritličji 200 gld. in najvišja 355 gld.; v I. nadstropji najnižja cena 305 gld. in najvišja 370 gld.; v II. nadstropji pa najnižja 90 gld. in najvišja 125 gld.

Za vse lože se je mesto proračunjenih 7000 gld., skupilo 13.229 gld. Od tega skupila v znesku 13.229 gld. pripada na leto 1892. tangenta 6106 gld., med tem ko se ima preostanek v znesku 7123 gld. zaračunati za leto 1893. Potem takem se je za letos mimo proračunjenih 3246 gld. več skupilo 2860 gld., na leto 1893. pa pripada tangenta 7123 gld. mesto 3754 gld., torej več za 3369 gld.

Finančni odsek je bil vesel, da je dosegel tak uspeh in je v tem uvidel zagotovilo, da gledišče utegne dobro uspevati ter da bode gledškemu zakladu mogoče amortizovati denar, ki se je bil na posodo vzel za glediško stavbo in plačevati redno obresti. Posvetujoč se o tem, koliko je pri poglavji IV. za najmovine za lože postaviti v proračun za prihodnje leto, mislil je finančni odsek, da bi bilo najbolje, ako bi se vzele za podlago povprečno skupilo

med najvišjimi in najnižjimi cenami, za katere so se letos lože dale v najem in da se na tej podlagi ustavi v proračun dotične številke. Po tem ključu prišel je finančni odsek do sledečega rezultata:

Vsega skupaj je 45 lož in sicer 6 rezerviranih, 39 pa se jih je dalo v najem. Povprečna cena za te lože je znašala in sicer za 12 lož v pritličji za slovenske predstave po 73 gld. 91·5 kr., za nemške pa po 260 gld. 16·6 kr., torej skupaj za slovenske predstave 887 gld., za nemške pa 3122 gld.; v I. nadstropji se je oddalo 17 lož po povprečni ceni 118 gld. 41 kr. za slovenske in 330 gld. 29 kr. za nemške predstave, torej znaša skupno povprečno skupilo za slovenske predstave 2013 gld., za nemške pa 5615 gld.; v II. nadstropji oddalo se je 10 lož, za katere se je povprečno skupilo in sicer za slovenske predstave po 56 gld. 70 kr., za nemške pa po 102 gld. 50 kr., tako, da je skupno povprečno skupilo za slovenske predstave znašalo 567 gld. in za nemške 1025 gld. Vsega skupaj se je na najmominah za lože skupilo in sicer za slovenske predstave 3467 gld. in za nemške predstave 9762 gld., skupaj za slovenske in nemške predstave torej 13.229 gld.

Finančni odsek je mnenja, da se je prvo leto dala doseči primerno visoka svota za najmovine lož, da se pa ne sme računati, da se bodo tudi v prihodnje vsako leto dosegli tako dobri uspehi. Zaradi tega je mislil uravnati proračun tako, da je vzel za podlago povprečno ceno od letos doseženih najmovin ter odbil od te svote 25% zato, da ne bodemo iznenajeni, ako bi bil dejanski efekt manjši, kakor je bilo proračuneno.

Odbivši od 13.494 gld. 25% ostalo bi 10.121 gld. in zaradi tega finančni odsek predlaga, da se za najmovine za lože postavi v proračun mesto 7000 gld., kakor predlaga deželni odbor, okrogli znesek 10.000 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri poglavji V. „različni prihodki“ predlaga finančni odsek, da se odobri proračun s tistim zneskom, kakor ga nasvetuje deželni odbor, namreč v ordinariji 80 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Po tem takem bi vse pokritje znašalo v ordinariji 12.580 gld.

Temu nasproti stoji sledeča potrebsčina:

Pri poglavji I. „plače in mezde“ je postavil deželni odbor v proračun v ordinariji 1798 gld., in finančni odsek predlaga, da se sprejme ta znesek.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri poglavji II. za „vzdrževanje poslopij“ proračunava deželni odbor v ordinariji 799 gld. in finančni odsek predlaga, da se sprejme ta postavka.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri poglavji III. „davki in priklade“ proračunava deželni odbor v ordinariji 666 gld. in v imenu finančnega odseka predlagam, da se sprejme ta znesek.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri poglavji IV. „zavarovanje proti ognju“ predlaga deželni odbor 2000 gld. Kakor znano, je lan-

skega leta o priliki, ko smo obravnavali proračun gledališkega zaklada, sklenil visoki deželni zbor, da naj se gledé zavarovanja gledališkega posloplja proti ognju razpiše natečaj. Deželni odbor je v smislu sklepa visokega deželnega zbora razpisal natečaj in porabil vse večje zavarovalnice, naj storé svoje ponudbe. Od vseh zavarovalnic, do katerih se je bil obrnil deželni odbor, oglasili sta se samo dve, namreč: „Assecurazioni Generali“ in „Riunione Adriatica di Sicurtà“. Ponudba prvo omenjene zavarovalnice „Assicurazioni Generali“ je bila previsoka, tako da deželnemu odboru ni bilo mogoče, nanjo se ozirati, in torej je ostala le še ponudba zavarovalnice „Riunione Adriatica di Sicurtà“, ki se je glasila v tem zmislju, da se letna premija, ako bi dežela plačevala za 5 let naprej, z 20°/onim odpustom proračunava na 2326 gld. Ker druge ponudbe ni bilo, moral je deželni odbor ostati pri tej ponudbi in je zavaroval gledišče za 235.000 gld. pri zavarovalnici „Riunione Adriatica di Sicurtà“, ter plačal za pet let naprej zavarovalnine 11.634 gld. Od tega zneska pripada na leto 1893. tangenta 2326 gld., ali finančni odsek je postavil v proračun 2400 gld. v okrogli svoti in zaradi tega prosim, da visoki deželni zbor pritrdi nasvetu finančnega odseka, da se pri poglavji IV. odobri potrebščina v znesku 2400 gld.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Pri poglavji V. „inventar za oder“ proračunava deželni odbor v ordinariji 1000 gld. in finančni odsek predlaga, da se temu postavku deželnega odbora pritrdi.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Pri poglavji VI. „gradnja novega gledališča“ predlaga deželni odbor, da se postavi v proračun 6528 gld., kot tisti nedostatek, ki je lanskega leta ostal nepokrit. Finančni odsek nasvetuje, da visoka zbornica izvoli pritrditi temu postavku.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Pri poglavji VII. „Obrestovanje in amortizovanje posojila“ proračunava se pri naslovu 1.) „povračilo glavnice“ natančno po amortizacijskem načrtu 953 gld. in ravno tako pri naslovu drugem 4^{1/2}^o/o obresti od posojila znašajočega 100.000 gld. strogo po načrtu 4447 gld. Skupaj proračunava deželni odbor pri tem poglavji 5400 gld. in finančni odsek predlaga, da visoka zbornica blagovoli potrditi ta postavke.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Pri poglavji VIII. „različni troški“ predlaga finančni odsek, da se pri naslovih 1., 2., 3., 4. in 5. neizpremenjeno sprejmejo postavki deželnega odbora v skupnem znesku 246 gld. rednih in 900 gld. v ekstraordinariji; kot 6. naslov pa predlaga finančni odsek, da se z ozirom na večje skupilo za lože, ki se je doseglo letos in katerega je pričakovati, kakor sem poprej omenil, tudi za prihodnje leto, postavi v proračun za leto 1893. izredna pódpora slovenskemu dramatičnemu društvu v znesku 1000 gld. to bi bilo pod točko a) in pod točko b) izredna pódpora podjetništvu nemških gledaliških predstav tudi v znesku 1000 gld. vsega skupaj pod novim naslovom 6.) 2000 gld. v ekstraordinariji. Tu imam

dalje opomniti, da mi je finančni odsek tudi naročil staviti nasvet, da naj se za letos od večjega skupila za lože, katero znaša 2860 gld., porabi 1000 gld. za to, da se dá slovenskemu dramatičnemu društvu 500 gld. in podjetništvu nemških gledaliških predstav tudi 500 gld. kot izredna pódpora. Po tem takem ostane od zneska 2860 gld., za kolikor je bil dejanski uspeh ugodnejši mimo proračuna s 1860 gld., ki se imajo prenesti na račun prihodnjega leta in ki se bodo porabili za to, da se odplača nekoliko kapitala, ki se je najel od mestne hranilnice Ljubljanske za stavbo deželnega gledališča.

Predlagam torej, da se v 6. naslovu postavi v proračun med izredno potrebščino 1000 gld. kot pódpora slovenskemu dramatičnemu društvu in 1000 gld. kot pódpora podjetništvu nemških gledaliških predstav.

Kot naslovno št. 7. pa predlaga finančni odsek, da se z ozirom na to, da je stavba gledališkega posloplja že dokončana in da se je 29. t. m. že začelo z javnimi predstavami, dalje gledé na to, da je stavba zvršena točno in tako lepo, da služi v resnici na čast deželi Kranjski in mestu Ljubljanskemu, postavijo med izredno potrebščino nagrade za tiste osebe, ki so imele posebnega posla s stavbo deželnega gledališča. Dosedaj je bila naša navada, in tudi pri državi vidimo to, da so se vselej dotičnim osobam, ki so imeli s kako stavbo izrednega dela in ki so v izvanrednih ur žrtvovali svoj čas in zmožnosti svoje za dotično zgradbo, dovoljevale nagrade, kadar se je bila stavba izvedla. Tak slučaj smo imeli lani, ko je bila končana stavba deželnoobranske vojašnice in ko smo dotičnim uradnikom dovolili nagrade v skupnem znesku 750 gld. Ako primerjate stavbo deželnega gledališča s stavbo deželnoobranske vojašnice ali kateregakoli drugega objekta, katerega je zidala dežela, mora se reči, da pač ni stavbe, ki bi se z deželnim gledališčem le od daleč mogla vsporejati. Gledé nagrad, katere bodem nasvetoval v imenu finančnega odseka, ne gre samo misliti na kapital, ki se je investoval, temveč tudi na to, koliko je bilo potrebno zmožnosti dotičnim uradnikom in koliko izrednega časa jim je bilo potreba žrtvovati za nadzorovanje, da se je stavba zvršila tako, kakor je bila projektovana. Gledališče naše, kakor ste si jo ogledali, dovršeno je gledé zunanje in notranje uravnave mojsterski in brez najmanjše napake. Zasluga gre v prvi vrsti deželnemu inženirju gospodu Hraskemu, ki je velike svoje izkušnje in izredno svojo zmožnost uporabil, da se je stavba zvršila tako krasno, tako dovršeno. Gospod Hrasky pa stavbenih del ni le nadzoroval, kadar so mu to velevalle uradne ure, temveč je bil na stavbišči navzoč od ranega jutra do poznega večera. Imeli smo že lani priliko, prepričati se, kako strogo je postopal s podjetnikom, da ne bi stavba sama trpela kake škode. Ze to gorečnost treba nagraditi. Jaz sicer mislim, da je nagrada, katero nasvetuje finančni odsek, premajhna in sem v finančnem odseku nasvetoval večjo, ali ker se je finančni odsek odločil za manjšo svoto, moram kot referent zanjo glasovati. Isto tako, kakor gospodu Hraskemu, utemeljeno je dovoliti nagrado tudi gospodu Hrubemu, kateri je bil najet le za čas stavbe,

in ki bode moral sedaj zapustiti deželno službo. Tudi njegovemu marljivemu sodelovanju in vednemu nadzorovanju se je zahvaliti, da je uspešno nadomestoval gospoda Hraskega, kadar je imel ta posla s kakim tehničnim operatom in druga nujna dela.

Končno je mnogo pripomogel, da so se notranje naprave hitro zvršile, da je vse na pravem mestu, da so kulise napete in razobešene, gospod Bittner.

Predlagam torej, da se v sedmem naslovu sprejmejo sledeče stavbne nagrade in sicer: Hraskemu 600 gld., Hrubemu 200 gld. in Bittnerju 50 gld., vsega skupaj 850 gld.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga v imenu finančnega odseka v poglavju VIII. potrebščine pod naslovom 6.) izredne podpore in sicer slovenskemu dramatičnemu društvu 1000 gld. in podjetništvu nemških gledaliških predstav 1000 gld.

Želi kdo besede k temu predlogu?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Dalje predlaga gospod poročevalec pod istem poglavjem pod naslovom 7.) potrebščine sledeče nagrade in sicer: Hraskeyu 600 gld., Hrubyu 200 gld. in Bittnerju 50 gld., skupaj torej 850 gld.

Želi kdo besede k temu predlogu?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, bodemo glasovali, in prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje poročanje.

Poročevalec Hribar:

Po ravnokar sprejetih predlogih znaša skupna potrebščina 246 gld. v ordinariji; 3750 gld. pa v ekstraordinariji, skupaj torej 3996 gld.

Potem takem znaša vsa potrebščina v ordinariji 18.837 gld., v ekstraordinariji pa 3750 gld., torej skupaj 22.587 gld. Kakor sem prej dejal, znaša v ordinariji skupno pokritje: redno 12.580 gld. in se potem takem med rednim pokritjem in redno potrebsčino pokaže nedostatek 6257 gld., gledé izredne potrebsčine pa nedostatek 3750 gld., torej skupaj 10.007 gld.

V imenu finančnega odseka predlagam torej sledeče:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„1.) Proračun gledališkega zaklada za leto 1893. s potrebsčino redno	18.837 gld.
in izredno	3.750 „
ter s pokritjem: rednim	12.580 „
torej z nedostatkem: rednim	6.257 „
in izrednim	3.750 „

in potem takem v skupnem znesku . 10.007 gld. se odobri.

2.) Od proračunenega nedostatka ima se 10.000 gld. pokriti iz deželnega zaklada, 7 gld. pa iz blagajniške gotovine. Ako bi le ta ne zadostovala, naj se poslednje imenovani znesek prenese na račun nastopnega leta.

3.) Iz večjega — na leto 1892. odpadajočega — skupila za lože v znesku 2860 gld. dovoljuje se: slovenskemu dramatičnemu društvu v Ljubljani izredna podpora 500 gld. in podjetništvu nemških gledaliških predstav za sezono 1892/93 isto tako izredna podpora 500 gld.

4.) Načelno se določa, da se imajo vsakoletni prebitki gledališkega zaklada, potem, ko bodo skleneni in poravnani stavbeni troški, porabiti za hitrejšo amortizacijo za stavbo deželnega gledališča najetega posojila 100.000 gld.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede k jednemu ali drugemu teh predlogov?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki pritrde prvemu predlogu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prosim gospode, ki pritrde drugemu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prosim gospode, ki pritrde tretjemu predlogu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Končno prosim gospode, ki pritrde četrtemu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Vsi predlogi so sprejeti in s tem končana ta točka dnevnega reda.

Daljna točka je:

8. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji pedagoškega društva v Krškem za uravnavo kranjskega meščanskega šolstva.

8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des pädagogischen Vereines in Gurkfeld um Regelung des Bürgerchulwesens in Krain.

Poročevalec Šuklje:

Visoki zbor! Pedagoško društvo v Krškem izročilo je prošnjo visokemu deželnemu zboru, katera zadeva meščansko šolstvo na Kranjskem. Kar se tiče vsebine te prošnje, želé gospodje petenti, naj se obstoječi šolski zakon predrugači in sicer v sledečem smislu (bere: — ließt):

„1.) Meščanske šole (v smislu državne postave z dne 14. maja 1869 in 2. maja 1883 ter minister-

jalne naredbe z dné 8. junija 1883 št. 10618) se ustanové od slučaja do slučaja po sklepu deželnega zbora, vendar se morajo do leta 1900. ustanoviti še tri meščanske šole, in sicer dvojna (deška in dekliška) meščanska šola v Ljubljani, deška meščanska šola v Idriji in Kranji.

2.) Meščanske šole na Kranjskem imajo slovenski učni jezik.

3.) Učiteljstvo meščanskih šol dobi svojo plačo iz deželnega šolskega fonda, stvarne potrebščine se poravnajo iz okrajnih šolskih fondov.

4.) Število (meščanskih) obligatnih učnih ur ne sme presegati 25 na teden.

5.) Kvinkvenije meščanskih učiteljev so se s tistim dnevom: povišale od 60 gld. na 80 gld., s katerim so se povišale plače ljudskim učiteljem, to je s 1. januarjem 1891.“

Kakor se vidi, obstoji ta prošnja iz dveh delov. Prvi del zadeva neko finančno vprašanje in v tej stvari je bil finančni odsek v položaji, da je takoj mogel formulirati svoje mnenje; drugi del pa zadeva bistveno spremembo pravokrepnega šolskega zakona.

Kar se tiče kvinkvenij za meščanske učitelje, torej denarne zahteve v dotični prošnji, sodi finančni odsek, da govori popolnoma jasno v tem oziru ona postava iz leta 1890., s katero so se uredile učiteljske plače in sicer § 4., kateri veleva izrecno, da znašajo pri učiteljskem osebji meščanskih šol petletnice po 10% tistočasne letne plače. Ker je na meščanski šoli v Krškem letna plača 800 gld., razume se samo po sebi po § 4. tega zakona, da je odmerjati petletnice dotičnim učiteljem v znesku 80 gld. in tudi interpretacija tega paragrafa je po nazorih finančnega odseka čisto jasna. Da ta paragraf ne more nazaj segati na petletnice, ki so bile pridobljene pred 1. januarjem leta 1891., torej predno je zakon postal pravokrep, to se razume samo po sebi, kajli nobena postava ne more učinkovati nazaj. Kar je pa novih petletnic pridobljenih po 1. januarji l. 1891., se zopet samo po sebi razume, da vse te petletnice gre odmerjati v zmislu § 4. omenjenega zakona, torej v znesku 80 gld.

Ker se finančnemu odseku vidi interpretacija tega določila čisto jasna in neovržna, prepričan je, da bode tudi deželni šolski svet dogovorno z deželnim odborom v vsakem slučaju tako postopal.

Kar se tiče spremembe deželnega šolskega zakona gledé meščanskih šol, si tudi finančni odsek ni mogel prikrivati, da je ta del šolstva pri nas popolnoma nerazvit in da stoji v nekaterih ozirih v flagrantnem protislovju z obstoječim zakonom. Kaj veleva deželni šolski zakon z leta 1873.? Najprej se poreče v § 5.: „V vsakem šolskem okraji naj se napravi najmanj ena meščanska šola.“ Gospoda moja, vi veste, koliko šolskih okrajev imamo in vendar je le en okraj — skorej bi moral reči — tako nesrečen, da ima svojo meščansko šolo — nesrečen, ker mora sam prenašati dotična bremena. § 33. zakona iz leta 1873. pravi v 3. odstavku: „Meščanske šole napravljati in vzdrževati je skupna dolžnost vsacega šolskega okraja“; vidite torej, da je ostal ta paragraf prav za prav le na papirji, tisti okraj pa, ki ima svojo meščansko šolo, je v britkem

položaji, da mora iz lastnih sredstev skrbeti za plače dotičnih učiteljev, ker mu nalaga bremena okolu 4000 gld. na leto. Pa tudi ta šola v Krškem ni urejena tako, kakor predpisuje državni šolski zakon z dné 2. maja l. 1883., namreč v § 19. pod št. 5. veleva državni šolski zakon — berem nemški tekst, ker avtentičnega slovenskega nimam pri roki (bere: liešt):

„Die Zahl der Lehrkräfte beträgt mit Ausschluß des Directors und der Religionslehrer mindestens drei“.

Na meščanski šoli v Krškem pa imate samo dva taka učitelja ter jih nikoli več bilo ni. Iz vsega tega se razvidi, da je sedanja situacija te šole v protislovju z zakonom. Z druge strani se pa ne dá zanikati, da je ta del našega šolstva dosihmal še povsem zanemarjen. Oni simptom, ki ga vidite dandanes v naših srednjih šolah, da so prenapolnjeni zlasti nižji razredi, ni naraven. Mnogo je takih otrok, ki ne mislijo srednjih šol absolvirati, ali ker po vsej pravici sodi oče, da otrok v ljudski šoli ne doseže višjega izobraženja, misli si: „pa ga dajmo za nekaj let v srednjo šolo“. Za take stariše in zlasti za meščanski živelj so umestne meščanske šole in morda, — to je moje subjektivno mnenje — bi kazalo dotično postavno določilo predrugačiti tako, da potom deželnega zakona deželni zastop ukrene v vsakem slučaju, ali je v tem ali onem kraji ustanovili meščansko šolo, za katero bi seveda potem normalno-šolski zaklad moral prevzeti troške.

Iz tega, kar sem povedal, vidi se mi pa, da je finančni odsek pogodil pravo, ako je mislil, da sedaj še ni čas, definitivno rešiti to prošnjo. Mi smo bili sklicani le na kratek čas v rešitev proračuna, to pa, o čemer govori prošnja, je silno težavno vprašanje, katero treba študirati. In pripravi organ za taka poizvedavanja ni nihče drug nego deželni odbor in vsled tega stavlja finančni odsek sledeči nasvet:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Prošnja pedagoškega društva v Krškem za uravnavo kranjskega meščanskega šolstva odstopa se deželnemu odboru z naročilom, da o njej svoje nasvete stavi v bodočem sesijskem oddelku.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, ki pritrde predlogo, katerega je stavil gospod poročevalec, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in prestopimo k daljni točki, to je:

9. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji odbora za slavljenje petindvajsetletnice bitke pri Custozzi za podporo za spomenik.

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Comité's zur Feier des fünfundsanzigjährigen Jubiläums der Schlacht bei Custozza um Subvention zur Errichtung eines Denkmals.

Berichterstatter Dr. Schaffer:

Über Initiative des hiesigen Veteranenvereines hat sich ein Comité gebildet, welches sich zur Aufgabe stellte, ein Kriegerdenkmal in Laibach zu errichten zum Andenken an die Landesöhne, welche in der Schlacht bei Custozza im Jahre 1866 gefallen sind. Dieses Comité hat bereits überall im Lande Sammlungen veranstaltet und hat sich auch an den hohen Landtag gewendet, damit ihm ein Beitrag für das patriotische Unternehmen bewilligt werde. Die Kosten des Denkmals sind, wie aus den Angaben dieses Gesuches zu entnehmen ist, mit ungefähr 14.000 fl. veranschlagt. Das Denkmal soll aus einem starken Unterbau bestehen und darauf ein Obelisk gestellt werden, welcher als Krönung die Statue einer Siegesgöttin tragen wird. Wenn man letztere nicht darauf setzen, sondern sich einfach auf einen Obelisk beschränken würde, so würden sich die Kosten auf ungefähr 10.000 fl. belaufen. An Sammlungsgeldern sind bisher nur etwa 1400 fl. eingegangen und es ist daher vorauszusetzen, daß, wenn nicht bedeutende Reductionen vorgenommen werden, es noch geraume Zeit dauern wird, bis mit der Errichtung des Denkmals begonnen werden kann. Immerhin ist das Unternehmen, nachdem es patriotische Zwecke verfolgt und der Verherrlichung des Andenkens der in der Schlacht bei Custozza gefallenen Landesöhne dienen soll, ein solches, daß sich der hohe Landtag der gestellten Bitte gegenüber nicht ablehnend verhalten kann. Ich erlaube mir daher im Namen des Finanzausschusses folgenden Antrag zu stellen:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

„Für das zum Andenken an die in der Schlacht bei Custozza im Jahre 1866 gefallenen Landesöhne in Laibach zu errichtende Kriegerdenkmal wird ein Betrag von 200 fl. aus dem Landesfonde bewilliget und der Landesausschuss ermächtigt, diesen Betrag in dem Zeitpunkt, wenn mit dem Baue begonnen wird, flüchtig zu machen.“

Deželni glavar:

Zeli kdo besede k temu predlogu?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Prosim gospode, kateri pritrde predlogu finančnega

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

10. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji krajnega šolskega sveta v Krškem za ustanovitev petega razreda za deklice na Krški ljudski šoli.

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Ortsschulrathes in Gurkfeld um Errichtung der fünften Klasse für Mädchen an der Volksschule zu Gurkfeld.

Poročevalec Klun:

Visoki deželni zbor! Krajni šolski svet v Krškem je poslal deželnemu zboru prošnjo, naj bi se na čveterorazredni ljudski šoli v Krškem napravil še 5. razred in sicer samo za deklice. Prošnjo svojo utemeljuje krajni šolski svet s tem, da traja v Krškem šolska dolžnost 8 let, to je od 6. do 14. leta starosti. Po učnem načrtu za čveterorazredne ljudske šole na Kranjskem bi otroci imeli ostajati v I. razredu 1. šolsko leto, v II. razredu 2. šolsko leto, v III. razredu 3., 4. in 5. šolsko leto, v IV. razredu pa 6., 7. in 8. šolsko leto. Dalje pravi krajni šolski svet, da je zaradi nemške meščanske šole na ljudski šoli v Krškem izjemoma vpeljan nemško-slovenski učni jezik in da prav zaradi meščanske šole otroci dostikrat ne ostajajo v III. in IV. razredu toliko časa, kakor na drugih čveterorazrednicah na Kranjskem. Dalje povdarjajo, da je treba boljše otroke izpuščati že po 3. šolskem letu v IV. razred, da torej ne ostajajo po 3 leta v III. razredu zaradi tega ne, da zamorejo prestopati po 4. šolskem letu v meščansko šolo ali v srednje šole. To velja gledé dečkov, deklice pa morajo ostajati po 3 leta v III. in po 3 leta v IV. razredu, kar je jako krivično, ker ne morejo z drugimi otroci vred stopati v višje razrede. Krajni šolski svet torej sodi, da bi bilo najbolje, ako bi se za deklice napravil V. razred in dostavlja, da bi bilo s tem doseženo ravno toliko, kakor z meščansko šolo, ker se bodo deklice v V. razredu ravno toliko naučile, kakor dečki v meščanski šoli.

Dalje pravi krajni šolski svet v svoji prošnji, da ima Krški okraj veliko troškov za meščansko šolo in da ima vsled tega pravico do meščanske šole tudi za deklice; torej naj dežela napravi V. razred na Krški ljudski šoli in plača eno novo učno moč, kar ne bode provzročilo preveč troškov. Število učenk, pravi krajni šolski svet sam, pa v Krškem ni zadostno in torej postavno ni opravičeno, da bi se šola razširila v petrazrednico.

Dasiravno je bil okrajni šolski svet uslišal prošnjo krajnega šolskega sveta in jo lanskega leta izročil deželnemu šolskemu svetu s toplim priporočilom, odklonil je deželni šolski svet v soglasji z deželnim odborom vendar letos to prošnjo sklicaje se v odklonitvi na to, da se je že pri napravi čveterorazrednice v Krškem gledalo na posebne krajevne razmere.

Razlogi, katere navaja prošnja, ne morejo veljati. Za Krško ne velja druga šolska dolžnost, kakor za druga mesta in trge, kjer tudi traja 8 let, od 6. do 14.; ali znano je, da stariši v mestih in trgih, ki so večinoma tudi kmetskega stanu, komaj čakajo, da dobé svoje otroke iz šole; zato se poslužujejo

postavno dovoljenih olajšav in prosijo, naj se njihovim otrokom pregledata zadnji dve leti, da pridejo iz šole že po spolnjenem 12. letu svoje starosti. Krajni šolski svet Krški tudi pravi, da smejo davkoplachevalci tirjati meščansko šolo za deklice, ker imajo že tako šolo za dečke. Če hočejo Krščani res imeti tako šolo, bi troški za njo seveda ne zadevali dežele ali normalno-šolskega zaklada, temveč Krški okraj sam, kteremu pa predsedajo že stroški za deško meščansko šolo, ki je tako slabo urejena, da nihče ž njo ne more biti zadovoljen; in sedaj naj se napravi izjema še za deklice! Če krajni šolski svet trdi, da se tisti namen doseže s V. razredom, kakor s celo meščansko šolo, potem je še meščanska šola za dečke odveč in ljudje, ki se silno pritožujejo o troških za obstoječo meščansko šolo, imeli bodo en uzrok več, da bodo skušali znebiti se je, češ, da meščanske šole ni treba; napravi naj se jim raje tudi V. razred za dečke, s kterim se po trditvi krajnega šolskega sveta ravno toliko doseže, kakor s celo meščansko šolo, in kteri bi se plačeval iz normalno-šolskega zaklada. Kar se pa tiče trditve krajnega šolskega sveta, da je krivično, ako deklice nimajo toliko pouka, kakor dečki, je treba pomisliti, da je za dečke, ki hočejo iti v višje srednje šole, treba več pouka, nego za deklice, ki ostanejo doma. Kar je boljnih ljudi, pa že sami skrbé, da dobivajo deklice daljni pouk bodisi doma, ali pa drugod po večrazrednih šolah in zavodih. Ker vrh vsega tega tudi ni zadostnega števila otrok, nikakor ne gre, da bi šolo v Krškem razširjali, ker je zelo napačna misel, da bodo potem otroci iz vsega okraja hodili v šolo v Krškem in da bodo, če se napravi V. razred za deklice, potolaženi tudi tisti davkoplachevalci, ki se sedaj pritožujejo, da imajo preveč troškov za meščansko šolo. Vsi vemo, kako malo je ljudi na deželi, ki bi zahtevali višjega izobraženja za svoje otroke; število učenek se torej gotovo ne bude dosti pomnožilo, ako se napravi še V. razred, k večjemu, da bi bilo kakor z meščansko šolo za dečke s tem ustrezno kakim štajerskim občinam, ki so primeroma imovitejše nego naše. Mi vedno priporočamo deželnemu šolskemu svetu, naj ne razširja šol tako hitro, naj postopa v tem oziru previdno in naj se ozira, na ogromne troške, katere ima dežela vsako leto plačevati za ljudsko šolstvo; ako pa mi to priporočamo deželnemu šolskemu svetu in sicer celo gledé krajev, kjer je veliko več otrok kakor na Krškem, moramo biti dosledni in ne smemo dovoliti, da se razširjajo šole, kjer celo postavnega števila otrok ni.

Deželni zbor se na tako slabo utemeljeno prošnjo ne more ozirati in se ne sme postavljati nad deželni odbor in deželni šolski svet in nekaj spremeniti, kar sta soglasno sklenila. Po moji misli bi morali imeti vse drugačno gradivo v rokah, ako bi hoteli spremeniti nekaj, kar sta po resnem preudarku sklenila deželni odbor in deželni šolski svet.

Zaradi tega predlaga finančni odsek:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Prošnja krajnega šolskega sveta v Krškem, da se ustanovi peti razred za deklice na Krški ljudski šoli, se odklanja.“

Deželni glavar:

Gospod poslanec Šuklje ima besedo.

Poslanec Šuklje:

Častita gospoda! Usoda, ki je zadela to prošnjo v finančnem odseku, vzbuja v meni prav malo nade, da bi tukaj v zbornici drug uspeh mogel zadobiti, zlasti, ker gospod referent z neko posebno gorečnostjo zagovarja nasvet finančnega odseka — morda z večjo gorečnostjo nego natančnostjo. Tako je na primer dejal, da zahtevajo petenti za deklice drugo, posebno meščansko šolo. Ako bi bil prečital celo prošnjo, prepričali bi se gospodje takoj, da o taki zahtevi v njej ni duha ne sluha. Tudi glavni argument njegov ne velja, da imajo v Krškem tisti šolski zakon, kakor za druga mesta. Priznavam to in to vedó tudi Krščani sami, ali baš, ker imajo svojo posebno meščansko šolo za dečke, nastali so na ondotni ljudski šoli take razmere za deklice, da se po vsej pravici proti njim oglašá krajni šolski svet. Kako pa so urejene naše štirirazredne ljudske šole? V I. razredu so otroci 1. šolsko leto, v II. razredu 2. šolsko leto, potem pa ostanejo 3., 4. in 5. šolsko leto v III. razredu in v IV. razredu pa 6., 7. in 8. šolsko leto. To je razvrstitev po učnem načrtu, ki je merodajna za naše štirirazrednice. V Krškem, gospoda moja, je pa dejanski položaj različen od tega pravila in baš zaradi tega, ker je za vzgojo dečkov, ki ne gredó v srednje šole, na razpolaganje 7 razredov, namreč 4 razredi v ljudski šoli in 3 razredi v meščanski šoli. Kake so pa posledice za deklice? Če je učenec le količkaj prebrisan, absolvira v 4 do 5 létih ljudsko šolo in potem ga sprejmejo v meščansko šolo. Ti gredo vsako leto naprej, na vsako leto pride en razred. Pri deklicah pa so razmere drugačne. Tukaj gospod kolega Klun s poročevalčevega odra ni prav tolmačil nagibov te peticije, če pravi, da ostanejo deklice itak v III. razredu 3., 4. in 5. leto, v IV. razredu pa 6., 7. in 8. šolsko leto. To ni istina! Recimo, da je deklica boljša v napredku nego deček in da bi deček avanziral, ko je bil eno leto v III. razredu, v IV. razred, deklica pa bi morala ostati v III. razredu — gospoda moja, to bi bila anomalija, ki bi absolutno škodovala šolskemu pouku. Vsled tega se pripeti, da pridejo tudi deklice, kar jih je boljnih učenk, takoj v 4. letu v IV. razred, potem pa morajo dolgih 5 let ostajati v tem razredu in kaj to za učni uspeh pomeni, to pač veste. Vedno sem zastopal prepričanje, katero moram zastopati kot poročevalec deželnega zaklada, kazal sem na rastoče troške našega šolstva in rekel: Ne hodimo prenašli, ne gradimo preveč šol, ne prenašimo se, da bi potem deželni zaklad omagoval. Ali, gospoda moja, so singularni slučaji in ravno tak singularni slučaj, kateremu drugod nimate analogije, vidite tu v Krškem. Zaradi tega bi si jaz vendar izprosil, da se prošnja krajnega šolskega sveta ne odkloni a limine, temveč, da se preiščejo še enkrat nagibi peticije in zaradi tega nasvetujem sledečo resolucijo:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Peticija krajnega šolskega sveta v Krškem za ustanovitev petega razreda za deklice na Krški ljudski šoli odstopa se deželnemu odboru z naročilom, da preišče razloge, na katere se naslanja, ter eventualno potrebno ukrene, da se ugodi dotični prošnji.“

Deželni glavar:

Prosim gospode, kateri podpirajo resolucijo, ki jo je stavil gospod poslanec Šuklje, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadostno podprta in torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, ima besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Klun:

Meni se vidi, da je resolucija nasvetovana od gospoda poslanca Šukljeta čisto nepotrebna. Deželni odbor je imel to prošnjo oziroma predlog deželnega šolskega sveta enkrat že pred seboj in zaradi tega ne bode sedaj nič drugega pogodil, kakor poprej, ker se od 2. avgusta, ko je bila menda ta stvar rešena, še niso spremenile razmere gledé ljudske šole v Krškem tako, da bi deželni odbor mogel priti do kakega drugega sklepa.

V tem oziru nimam torej ničesar več omenjati.

Odgovarjati pa moram na nekatere opazke gospoda predgovornika. Kot poročevalec deželnega zaklada profesor Šuklje priporoča: „Ne gradimo šol, ne prenačimo se gledé razširjanja v večrazrednice“. To je tista pesem, katero smo pri proračunu normalno-šolskega zaklada peli vsako leto; stališče, na katerem jaz vedno stojim in z menoj tudi večina gospodov poslancev, je to: Gradimo enorazrednice kolikor mogoče pogosto po deželi in skrbimo, da jih bodo otroci pridno obiskovali, ne razširjajmo pa šol brez posebne potrebe v tri- in štirirazrednice; zlasti kar se tiče štirirazrednic, mislim, da jih je že sedaj preveč in da je bilo poprej veliko boljše preskrbljeno, ko smo imeli štirirazrednice le v glavnějšíh krajih.

Gospod predgovornik mi je očital, da nisem prav tolmačil peticije, kar se tiče razvrstitve v III. in IV. razredu. Prečitati hočem dotični pasus iz prošnje, potem pa sami sodite, ali sem prav imel ali ne:

(Bere: — Liest:)

„Iz teh razlogov je treba boljše otroke že po 3. šolskem letu izpuščati v IV. razred, iz katerega prestopajo potem ali na meščansko ali na kako srednjo šolo, deklice pa morajo še nadalje do izpolnjenega 8. leta šolske starosti, torej skupaj 5 let ostati v enem in istem IV. razredu. (Poslanec Šuklje: — Abgeordneter Šuffje: „Ravno to pravim, v enem in istem razredu!“) Da bi pa samo dečke

že po 1. šolskem letu prestopali v III. in IV. razred, deklice pa po 3 leta ostajale v III. razredu, to ni lahko zvršljivo iz lahko umljivih razlogov.“

Ali razmere, po katerih morajo deklice ostajati po več let v IV. razredu, ne veljajo samo za Krško, ampak povsodi. (Poslanec Šuklje: — Abgeordneter Šuffje: „Oho!“) kjer šolska dolžnost traja 8 let: povsod bi morali otroci ostajati več let v IV. razredu, faktično pa ne ostajajo tako dolgo, ker stariši, kakor sem že poprej omenjal, komaj čakajo, da dobé otroka iz šole.

Dalje je rekel gospod predgovornik, da zahtevajo Krški meščani meščansko šolo za deklice. Tega jaz nisem trdil, ampak rekel sem le, da v prošnji pravijo, da bi imeli pravico zahtevati meščansko šolo, tako namreč se glasi dotični odstavek:

(Bere: — Liest:)

„Pa tudi vzdrževanje tukajšne meščanske šole samo tirja ustanovitve petega razreda, kajti dečki Krškega okraja imajo v tej šoli priliko, da se nadalje izobražujejo; z isto pravico smejo davkoplačevalci, to je vzdrževalci te meščanske šole terjati jednakega zavoda za svoje hčere. V tem slučaju bi se morala zanje ustanoviti posebna dekliska meščanska šola z novimi učnimi močmi.“ (Poslanec Šuklje: — Abgeordneter Šuffje: „Rekel sem, da je ne tirjajo!“)

Tega tudi jaz nisem rekel, da tirjajo meščani Krški meščansko šolo za deklice, ampak da bi jo smeli tirjati in pristavil sem še, da bi se potem ne pomnožili stroški za deželo in normalno-šolski zaklad, ker ima dotični okraj vzdrževati meščansko šolo. Če jo hočejo Krščani torej napraviti, jim ne moremo oporekati; če imajo toliko denarjev in morejo toliko žrtvovati za odgojo svojih otrok, jim moramo marveč le gratulirati.

Odločno se moram torej upirati resoluciji gospoda poslanca Šukljeta in prosim, da naj visoki deželni zbor pritrudi predlogu, katerega priporoča finančni odsek in ki je bil v odseku sprejet soglasno razun glasu gospoda poslanca Šukljeta.

Deželni glavar:

Prestopimo na glasovanje in sicer bomo glasovali najprej o resoluciji gospoda poslanca Šukljeta, potem pa, če se ta ne sprejme, o odsekovem predlogu.

Prosim torej gospode, kateri pritrde resoluciji, katero je stavil gospod poslanec Šuklje, naj blagovolé ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Resolucija ni sprejeta in glasovali bomo o odsekovem predlogu.

Prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prestopimo k daljni točki, to je:

- 11. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Marije Zapletov, vdove stanovskega kancelista, za podaljšanje in zvišanje miloščine.**
11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der ständischen Kanzlistenwitwe Maria Zapletov um Verlängerung und Erhöhung der Gnadengabe.

Poročevalec dr. Papež:

Visoka zbornica! V imenu finančnega odseka imam čast poročati o prošnji Marije Zapletov, vdove stanovskega kancelista, za podaljšanje in zvišanje miloščine. Z dekretom deželnega odbora z dne 18. decembra 1889 št. 9370 dovolila se je na podlagi sklepa visokega deželnega zbora prositeljici miloščina letnih 60 gld. za 3 leta, pričenshi s 1. januarjem leta 1890. Ta miloščina ji poteče koncem letošnjega leta. V svoji visoki starosti — stara je namreč 73 let — je prositeljica tako oslabela, da večinoma leži v postelji, razun tega je izgubila svoji dve hčeri in tako je sedaj odvisna samo od tujih ljudi, katerim mora plačevati postrežbo. Prošnja je prav toplo priporočena od župnijskega urada pri sv. Jakobu in od magistrata Ljubljanskega.

Finančni odsek je sklenil, podaljšati prositeljici miloščino, vrh tega pa jo tudi povišati in sklep finančnega odseka se glasi:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Deželnega kancelista vdovi Mariji Zapletov v Ljubljani podaljša se miloščina, katera ima poteči koncem letošnjega leta, na tri leta naprej od 1. januarja 1893 počenši, ob enem se povikša ta miloščina od letnih 60 gld. na 80 gld. od istega časa naprej.“

(Deželnega glavarja namestnik gospod baron Apfaltrern prevzame predsedstvo. — Landeshauptmann-Stellvertreter Herr Baron Apfaltrern übernimmt den Vorsitz.)

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Die Herren haben den Antrag des Finanzausschusses vernommen, vermöge dessen die Gnadengabe für Maria Zapletov für 3 Jahre verlängert und auf 80 fl. jährlich erhöht werden soll.

Wünscht einer der Herrn über den Gegenstand zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und eruche die Herren, welche mit dem Antrage des Finanzausschusses einverstanden sind, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist genehmigt.

Der nächste Punkt der Tagesordnung, nämlich:

- 12. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji odbora strokovne šole za lesno obrt v Kočevji za podporo.**
12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Schulausschusses der Fachschule für Holzindustrie in Gottschee um Subvention.

entfällt, nachdem die Erledigung dieses Gegenstandes mittels der Botirung des Landesfondes geschieht und wir können schreiten zu Punkt 13 der Tagesordnung, das ist:

- 13. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji občinskega, cerkvenega in zdravškega zastopa na Bledu, knezoškofijskega ordinarijata, kneza Windischgrätza in barona Schwegelna, da bi deželni arhitekt Hrascky pregledal načrte in izdelal proračun za stavbo cerkve na Bledu.**

13. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Gemeinde-, Kirchen- und Curvorstehung in Beldes, des f. h. Ordinariates, des Fürsten Windischgrätz und Freiherrn von Schwegel, um Ueberprüfung der Pläne und Ausarbeitung des Kostenvoranschlages für den Kirchenbau in Beldes durch den landschaftlichen Architekten Hrascky.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Cerkvenci, občinski in zdravški zastop na Bledu, knezoškofijski ordinarijat, knez Windischgrätz in eksclenca baron Schwegel, so se obrnili do visokega deželnega zbora s prošnjo, v kateri navajajo, da je cerkev na Bledu v slabem stanu in da jo je treba tudi zaradi tega, ker se je prebivalstvo v tej fari pomnožilo, povečati. Ne navajajo pa samo to, da bi se cerkev povečala, temveč tudi, da se napravi monumentalna zgradba, ki bi bila v kinč naši deželi. To misel so gojili razni gospodje že pred več leti in arhitekt baron Schmidt je že leta 1883. napravil načrt za to novo zgradbo, katerega je pozneje profesor in arhitekt Avanzo nekoliko pre naredil. Nabrala se je v svrhu te zgradbe od raznih dobrotnikov tudi že precejšna svota denarja, ki že preseza 45.000 gld. in torej se je nadejati, ako bode stvar tako lepo napredovala, na čemur ni dvomiti, ker je v rokah takih zastopov in so tako vneli gospodje na čelu podjetja, da se bode kmalu nabral zadosten znesek in da bode mogoče kmalu lotiti se zgradbe lepe nove cerkve na Bledu.

Odkar je bil prvi načrt narejen, in odkar se je pozneje pregledal, prešlo je že nekoliko let in zaradi tega mislijo imenovani zastopi in gospodje, da bi bilo dobro, ako bi se načrt, katerega je napravil arhitekt, stavbeni nadsvetnik baron Schmidt in pregledal profesor Avanzo, še jedenkrat pregledal in napravil sedanjim razmeram primeren preudarek troškov. Finančni odsek, ki se je bavil s to stvarjo, pozdravil je z veseljem, da se imenovani gospodje in zastopi zanimajo za to zgradbo in je soglasno sklenil, da se uliši prošnja, katera meri le na to, da bi visoki deželni zbor dovolil, naj deželni arhitekt inženir Hrasky pregleda dotični načrt in napravi nov preudarek troškov za zgradbo cerkve na Bledu. Preverjen sem, da bode tudi visoki deželni zbor soglasno pritrdil nasvetu finančnega odseka, ker si bode s tem tudi pridobil zaslugo za to lepo zgradbo.

Z ozirom na vse to nasvetujem v imenu finančnega odseka:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Prošnja cerkvenega, občinskega in zdravškega zastopa na Bledu, knezoškofijskega ordinarijata, kneza Windischgrätzta in barona Schwegelna se usliši in deželnemu odboru se naroča, da potrebno ukrene, da bode deželni arhitekt in inženir Hrasky pregledal načrte in izdelal preudarek troškov za zgradbo cerkve na Bledu.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Die Herren haben den Antrag des Finanzausschusses vernommen und ich ersuche diejenigen, welche darüber zu sprechen wünschen, sich zu melden.

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem sich Niemand zum Worte gemeldet hat, bitte ich um die Abstimmung und ersuche diejenigen Herren, welche damit einverstanden sind, dass der Landesauschuss ermächtigt wird, Herrn Hrasky mit der Revision der Baupläne und Anfertigung des Kostenvoranschlags für den Kirchenbau in Weldeš zu beauftragen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist genehmigt.

Wir schreiten zu Punkt 14 der Tagesordnung, das ist:

14. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Matija Levstika, posestnika v Sodražici, za odpis bolniških troškov 25 gld. 31¹/₂ kr. za svojega sina.

14. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Mathias Levstik, Grundbesitzers in Sodražitz, um Abschreibung der Spitalsverpflegskosten per 25 fl. 31¹/₂ fr. für seinen Sohn.

Poročevalec Zitnik:

Visoki zbor! Matija Levstik, posestnik v Sodražici, prosi, da se mu odpiše preostali znesek bol-

niških troškov za njegovega sina v znesku 25 gld. 31¹/₂ kr. Sin tega prosilca je bil leta 1888. in leta 1889. v Ljubljanski bolnici in dotični troški so narasli na 42 gld. 75 kr. Ker ta posestnik vsled velike revščine ni mogel plačati tega zneska, bil je zarubljen. Vknjižil se mu je bil namreč najprej dolg, potem je bil opominjan in nazadnje zarubljen; troški so znašali 17 gld. 31¹/₂ kr. Med tem je plačal enkrat 20 gld., enkrat 15 gld. in enkrat 10 gld., skupaj 45 gld., torej okolu 3 gld. več, nego je bil prvotno dolžan. Končno so znašali troški, katere ima povrniti, še 25 gld. 31¹/₂ kr. in 5⁰/₁₀₀ obresti od 8 gld., z 20. avgustom do plačilnega dne in troški sodnijske komisije, ki pa še niso znani. Tega pa ne more drugače plačati, nego da proda posestvo, na katerem je toliko dolga, da bi se troški komaj pokrili. Prosilec ima doma jedino hčerko, ki mu more kaj pomagati.

Večina finančnega odseka je bila sprva mnenja, da se naj odbije ta prošnja, češ, da ne bode nikdar miru pred takimi malenkostnimi prošnjami, vender pa je končno sklenil soglasno, naj se prošnja ne odkloni „brevi manu“, marveč odstopi deželnemu odboru, ki naj preiskuje potom županstva, ali so razmere, kakor jih navaja prosilec, resnične ali ne, in potem primerno reši to prošnjo ali s tem, da se dolg odpiše, ali podaljša rok, ali pa da se odpišejo vsaj obresti.

Predlagam torej:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Prošnja posestnika Matije Levstika se odstopi deželnemu odboru, da poizveduje pri županstvu, ali so v prošnji navedene imovinske razmere resnične, in potem prošnjo primerno reši.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Die Herren haben den Antrag des Finanzausschusses vernommen; wünscht jemand darüber zu sprechen?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und ersuche die Herren, welche mit dem Antrage einverstanden sind, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist genehmigt.

Bevor ich zum Punkte 15 der Tagesordnung, das ist: „Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Landesfondes für das Jahr 1893 übergehe“, wird es angezeigt sein, den Punkt 16 der Tagesordnung vorzunehmen, weil die Erledigung dieser Nummer, auf die Botirung des Landesfondes einschlägt. Ich bringe also Punkt 16 der Tagesordnung in Verhandlung, das ist:

16. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji meščanov v Krškem gledé olajšave pri mostnini čez Savski most.

16. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Bürger von Gurkfeld, betreffend Erleichterungen bei der Mauthhebung über die Savebrücke.

Poročevalec dr. Papež:

Visoka zbornica! V imenu finančnega odseka imam poročati o prošnji meščanstva Krškega mesta za olajšavo pri mostnini. Prošnja je kratka, a ima tehtne razloge in zaradi tega usojal si bodem jo prebrati (bere: — ličst):

„Slavni deželni zbor!

Spoštljivo podpisani meščani uljudno prosijo, da bi visoka mostnina na Krškem Savskem mostu ali popolnoma se odpravila, vsaj za pešce, ali znatno znižala, osobito za prebivalce Krškega mesta. Svojo prošnjo opirajo na sledeče razloge:

1.) Je ta mostnina tako visoka, kakor menda nikjer v Avstriji, ko je treba n. pr. plačati 68 (oziroma 48) kr. od vpreženega voza s parom konj.

2.) Ovira ta visoka mostnina promet, kupčijo in obrt sploh, ko marsikateri Štajerc radi te visoke mostnine rajše tržuje z Brežicami nego s Krškim mestom.

3.) Radi visoke mostnine ne more nijeden gostilničar držati si „omnibus“ ali sploh voza, kateri bi hodil k vlakom čakati tujecev in privaževati jih v Krško, čeravno bi to prav potrebno bilo.

4.) Mostnine v Avstriji skorej nikjer več ni, zlasti na državnih in deželnih mostovih ne.

5.) Če je Kranjska dežela že toliko žrtvovala, ko je kupila drago hišo na mostu, bode gotovo že tako težko po trtni uši prizadetim Krščanom vsaj nekoliko olajšala plačevanje neprimerno visoke mostnine.

V Krškem, 14. septembra 1892.“

K temu imam dodati le še malo razlogov. Finančni odsek je v preteklem zasedanji baval se z vprašanjem, ali naj bi se mostnina in za koliko naj bi se znižala oziroma odpravila in visoki deželni zbor je sklenil v svoji VIII. seji dne 24. marca letošnjega leta sledeče:

„1.) Prošnja meščanov Krškega mesta za znižanje mostnine se odkloni“; in „2.“ — to je važno:

„Deželnemu odboru se naroča, pripraviti na podlagi vsaj enoletnih dohodkov do prihodnjega zasedanja nov znižan tarif za mostovino na Krškem mostu, s katero bode pokriti troške vzdržavanja, režijo ter obresti in 20letno amortizacijo za zgradbo mostu od dežele plačane glavnice 10.000 gld.“

Iz tega se razvidi, da je bil tudi visoki deželni zbor že tega mnenja, da se mora mostnina nekako znižati. Sedaj imamo statističen izkaz enega leta. Od ene polovice leta, ki je bila potekla še pred mesecem marcom, imeli smo podatke že v seji dne 24. marca, od 1. prosinca do 1. julija letošnjega leta pa imam izkaz tu v roki. Iz teh statističnih dat mi je čast omeniti, da je bilo od 1. prosinca do 1. julija 1892 dohodka na mitnini in sicer od pešcev 736 gld. 70 kr., od vprežene živine prebivalcev Krškega mesta 292 gld. 56 kr. in od vprežene živine drugih ljudi 1814 gld. 58 kr. Ako se po statističnih podatkih sešteje ves dohodek celega leta in sicer od 1. julija lanskega leta do 1. julija letošnjega leta, dobi se bruto dohodek okroglih 6300 gld. Ako bi se odpravila mostnina za pešce in ako bi se znižala mostnina za vprežno živino drugih prebivalcev Krškega mesta od glave od 12 kr. na 8 kr. in za

vprežno živino drugih prebivalcev od 17 kr. na 12 kr., bi se zmanjšal dohodek za 2800 gld. in potem bi bilo bruto dohodka še 3500 gld., kakor je to proračuneno v proračunu deželnega zaklada. Sedaj imamo še odšteti troške za vzdrževanje mostu, potem za dva mitničarja in za kurjavo in to znaša 2460 gld. Ako se pa uvažuje, da sta bila dva mitničarja le zaradi tega potrebna, ker je za promet pešcev treba bilo več osebja pri mitnici, tako da jeden ni zadostoval in ako sedaj to v poštev vzamemo, da se mitnica za pešce popolnoma odpravi, mislim, da bode lahko izhajati s samo jednim mitničarjem in potem se bode znižala režijska svota za 360 gld., to je za plačo jednega mitničarja in potem se bode morebiti tudi kaj prihranilo pri kurjavi in drugih malenkostih, za katere se je sedaj plačevalo okolu 350 gld. na leto. Potem takem bi ostalo na leto najmanje 1600 gld. za obrestovanje oziroma za amortizacijo onih 10.000 gld., katere je plačala dežela za zgradbo mostu.

Zaradi tega je finančni odsek sklenil, naj se odpravi mostnina za pešce in zniža mostnina za vprežno živino in sicer se sklep nadrobno glasi takole:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Mostnina na deželnem mostu čez Savo na Krškem se:

1. odpravi za pešce;

2. zniža za vprežno živino tako, da je plačati od glave po 12 kr. izjemno pa po 8 kr., katera izjema se dovoli edinó le za vprežno živino prebivalcev v Krškem mestu.

Predstoječa znižana tarifa dobi veljavnost od 1. prosinca 1893. leta naprej.

Deželnemu odboru se naroča, da zvrši ta sklep potom preuredbe dotične inštrukcije k številu 8093 od 1891.

S tem je tudi rešeno naročilo vis. dež. zbora k 10. točki dnevnega reda v VIII. seji dne 24. marca 1892.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Die Herren haben den Antrag des Finanzausschusses betreffend die Mautheinerhebung bei der Savebrücke in Gurkfeld vernommen; wünscht jemand zu diesem Antrage zu sprechen?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich um die Abstimmung und ersuche jene Herren, welche mit dem Antrage des Finanzausschusses einverstanden sind, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist genehmigt.

Ich glaube, daß von Seite der verehrten Mitglieder des hohen Landtages keine Einwendung erhoben werden wird, wenn wir mit der Tagesordnung bei Nr. 17 fortfahren, weil der Herr Landeshauptmann wahrscheinlich Wert darauf legen wird, bei Berathung des Landesfondes selbst zu interveniren.

(Pritruje se. — Zustimmung.)

Ich ersuche demnach den Herrn Berichterstatter, über Punkt 17 der Tagesordnung zu berichten, daß ist:

17. Ustno poročilo upravnega odseka o pravici javnosti epidemijskih bolnic, katere napravijo občine na Kranjskem za čas, dokler trajajo epidemije, z dotičnim načrtom zakona (k prilogi 30.).

17. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend das Öffentlichkeitsrecht der von Gemeinden Krains für die Dauer von Epidemien errichteten Spitäler mit Vorlage eines diesfälligen Gesetzentwurfes (zur Beilage 30.).

Poročevalec Kersnik:

Visoki zbor! Upravni odsek se je pri razpravi o zakonskem načrtu, o katerem mi je čast danes poročati, dal voditi od tehtnih razlogov, katere navaja poročilo deželnega odbora v prilogi 30. On ni imel povoda, spremeniti kaj na tej postavi, ampak uvaževal je, da se bode potem tega zakona omogočilo, da si bodo občine v naši deželi napravile epidemijske bolnice v časih, kakor je sedanji, ko nam preti silna epidemična bolezen. Pri sedanjih razmerah je glavna težava za občine, ki imajo take bolnice, da jim je težko iztirjavati povračila dotičnih oskrbovalnih stroškov. Zakon sam pa bode omogočil to, ker on ustanovlja epidemične bolnice s pravico javnosti v zmislu zakona z dné 1. maja leta 1869. šte. 58. drž. zak., ki je ravno ustanovil pojem javnosti gledé drugih že obstoječih bolnic v tem zmislu, da imajo pravico, terjati za izdatke gledé tujih bolnikov odškodnine od deželnih zakladov dotičnih deželá, kamor so bolniki pristojni. Ravno ta pojem javnosti se ima razširiti tudi na epidemijske bolnice v občinah po deželi.

Upravni odsek mi ni drugega utemeljevanja naročil, ampak le to, da naglašam, da si je on sam bil tudi svest važnosti in nujnosti tega zakona z ozirom na pretečo nam kolero.

Z ozirom na to predlagam:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„1. Priloženemu načrtu zakona se pritrjuje.

2. Deželnemu odboru se naroča, da temu načrtu zakona izposluje najvišje pritrjenje.

1. Dem anliegenden Gesetzentwurf wird die verfassungsmäßige Genehmigung erteilt.

2. Der Landesauschuss wird beauftragt, die Allerhöchste Sanction dieses Gesetzentwurfes zu erwirken.“

Prosim, da se otvori splošna razprava.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfalktrern :

Wünscht jemand von den Herren zu dem Berichte des Verwaltungsausschusses über das vorliegende Gesetz, welches aus zwei Paragraphen besteht, zu sprechen?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, würde ich vorschlagen, das Gesetz en bloc anzunehmen.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Nachdem gegen die en bloc-Aannahme keine Einwendung erhoben wird, werde ich hierüber abstimmen lassen. Ich ersuche jene Herren, welche mit dem vom Verwaltungsausschusse vorgeschlagenen Gesetze en bloc, wie es vorliegt, einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Das Gesetz ist angenommen.

Nachdem dieses Gesetz aus zwei Paragraphen besteht, bitte ich um die dritte Lesung desselben und ersuche jene Herren, welche mit diesem Gesetze in dritter Lesung einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Es ist in dritter Lesung angenommen.

18. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občin v Bohinjski dolini za podporo v povzdigo pravnega planinskega gospodarstva in naprednega mlekarstva.

18. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinden im Wocheinertale um Subvention behufs Förderung einer rationellen Alpen- und Wildwirthschaft.

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Upravni odsek se je bavil s prošnjo občin v Bohinjski dolini, podano visokemu deželnemu zboru, ki meri na to, da se dovoli podpora v povzdigo pravnega planinskega gospodarstva. Dovoljujem si prebrati obsežek dotične prošnje podane po gospodu poslancu Mesarji in potem bodem v imenu upravnega odseka staval predlog.

Prošnja se glasi:

(Bere: -- Liešt:)

„Visoki deželni zbor!

Planina je za gorskega kmeta gotovo prav velicega pomena in se sme imenovati zlo potrebna opora njegovega obstanka in blagostanja, ker daje živeža njegovi živini, katera je poglavitni vir njegovega preživljenja.

Kolike važnosti je torej, da se gorskemu kmetu planinska paša ohrani in da tudi kmet sam ume in voljo ima, planino kar narbolje za se izkoristiti, to je, da pravilno izvršuje svoje planinsko gospodarstvo.

Znano pa je, da pravilno planinsko gospodarstvo se do zdaj v naši deželi ni kaj dosti povdarjalo, bilo nekako pozabljeno, malo obrajtano in kakor v postavodajalnih krogih tudi pri kmetu samem ni najdljo tistega zanimanja in tolike pozornosti, kakor jo v resnici zasluži; vidimo namreč, da naš kmet, kakor pridno tudi oskrbuje svoje njive in travnike v dolini, rad pozabi na to, da je v planini, ako hoče kaj užitka od nje dobiti, tudi treba kaj skrbeti in delati torej marljivo gospodariti s tem, da naredi in popravlja pota, da trebi

tudi planinski svet, ga očisti kamnja in grmovja, gnoj, ki mu je gori na razpolaganje, raznosi ali razvozi primerno po pašnem svetu, da si tako njega užitek zvekša — treba, da je živina z vodo preskrbljena in primernim ostrešjem v varstvo zoper mraz in neugodne vremena — treba pripravnih prostorov za podelovanje mleka v maslo ali sir itd. Ker vse se po mnogih planinah še zlo pogreša, ali je le za silo in nepravilno kaj narejenega, zato si dovolim, visoki deželni zbor, ki gotovo veliko skrb za povzdigo blagostanja po deželi ima, prositi, naj po planinskih krajih, kakoršni so zlasti po Bohinji in sploh po visokem Gorenjskem svojo pozornost obrne na planinsko gospodarstvo in blagovoli dovoliti znatno denarno svoto v ta namen, da podpira v planinskih krajih dela, naprave in kakoršnekoli podjetja, ki služijo v razvitek in povzdigo pravičnega planinskega gospodarstva in mlekarstva.

V imenu dveh bohinjskih in dveh družih občin.
Ljubljana, 23. kimovca 1892.

J. Mesar, deželni poslanec.“

Upravni odsek, kateremu je visoki zbor izročil to prošnjo, priznava povse važnost planšarstva osobito za Gorenjske kraje. Pri nas se je s podporo, iz katere so se nakupovali dobri plemenski junci, veliko doseglo, in prijatelj in neprijatelj mora priznati, da je tekom 20 let živinoreja na Gorenjskem storila velik korak naprej, vendar pa še ni prišel do popolnosti, ker jej primanjkuje dobrih pašnikov. Pašniki so sicer, kakor so strokovnjaki izrekli, dobri, pa silno zanemarjeni. Ne bodem primerjal švicarskih, tirolskih in predarlskih pašnikov z našimi pašniki na Gorenjskem, vsekako pa je graje vredno, da se ni skrbelo za to, da bi se pašniki na Gorenjskem ocedili kamenja, grmovja, trnja itd., posebno pa tudi primanjkuje hlevov, kjer bi živina za časa hudih ur, ki so ravno na Gorenjskem tako pogoste, našla varnega zavetja. Precej živine boleha na pljučnih boleznih, ki so včasih tudi hude epidemične bolezni, in to izvira od todi, da pomanjkuje hlevov. Vrh tega se paša čedalje bolj omejuje, ker se hoče veliko sveta pogozditi. Ne bodem se spuščal obširneje v razgovor v teh stvareh, omenjati pa moram, da bode kmalu prišel čas, ko bode Gorenjskemu kmetu resno treba misliti na to, kako naj se poslužuje planinskih pašnikov in ko bode moral skrbeti za to, da se zboljšajo ti pašniki. C. kr. kmetijska družba je že skušala od visoke vlade ali od ministerstva izposlovati kako podporo v namen povzdige planinarstva in zboljšanja pašnikov na Gorenjskem. Nadejati se je, da bode visoko ministerstvo podpiralo tudi to stroko gospodarstva in upravnemu odseku se je videlo, da bi bilo umestno, ako bi tudi visoki deželni zbor skušal po svoji moči pospeševati to gospodarstveno stroko na Gorenjskem, da se ohrani krepki, čvrsti gospodarski stan, ki pa ima iskati svoje blagostanje le v živinoreji.

Po teh kratkih opazkah čast mi je prečitati predlog upravnega odseka, ki se glasi:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Prošnja občin na Bohinjskem izročča se deželnemu odboru s priporočilom, da iz svote, dovo-

jene v svrhu za povzdigo kmetijskega napredka podeli primerno svoto v podporo planinarstva ter porazumno s kmetijsko družbo pospeši planinarstvo na Bohinjskem.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfalktrern:

Wünscht jemand der Herren das Wort?

Der Herr Abgeordnete Mesar hat sich zum Worte gemeldet. Ich ertheile ihm dasselbe.

Poslanec Mesar:

Visoka zbornica! V spoznanji velike važnosti planinskega gospodarstva sem vložil v imenu dotičnih občin prošnjo, naj bi pripomogel visoki deželni zbor, da se v Bohinji in v drugih občinah Radoljskega in Kranjskogorskega okraja bolj in bolj vpelje pravilno planinsko gospodarstvo in mlekarstvo. O usodi te prošnje, katera je izročena bila upravnemu odseku, smo torej slišali, da se je tam rešila s tem, da se priporoča slavnemu deželnemu odboru, naj v najboljšem spoznanji podpira dela in naprave, ki služijo zboljšanju planinskega gospodarstva v Bohinji in drugih občinah Radoljsko-Kranjskogorskega okraja. Da se bode moglo to zgoditi in izvršiti, dovoljujem si staviti sledeči predlog:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Deželni odbor sme porabiti znesek do 1000 gld. za zboljšanje planinskega gospodarstva in mlekarstva v Bohinji in družih občinah Radoljsko-Kranjskogorskega okraja, o čemur naj svojedobno deželnemu zboru poroča.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfalktrern:

Die geehrten Herren haben den Antrag des Herrn Abgeordneten Mesar vernommen. Ich ersuche diejenigen Herren, welche diesen Antrag unterstützen, sich zu erheben.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Der Antrag wird allgemein unterstützt und steht daher in der Debatte.

Wünscht jemand der Herren das Wort zu ergreifen?
(Poslanec Mesar: — Abgeordneter Mesar: „Prosim!“).

Ah ja, der Herr Redner wünscht noch zu sprechen — ich bitte.

Poslanec Mesar:

Ker imam ravno besedo, hočem še nekaj omeniti, kar mi je na srci. Znano je, da je bilo dné 5. tega meseca v Bistrici v Bohinji premiranje konj in da se je vršilo jako povoljno. Pokazalo se je, da je v Bohinji dovolj dobrega kranjskega materijala. Poslužujem se prilike, da se slavnemu deželnemu odboru v imenu Bohinjcev zahvaljujem za tako premiranje in ob enem pristavljam tej zahvali prošnjo, naj bi slavni deželni odbor tudi nadalje vzdrževal taka posebna premiranja konj za Bohinj in skrbel, da se bodo vršila vsako leto, kajti Bohinj je od sveta odločena deželica in ima od drugih občin našega okraja različno gospodarstvo. Upati je, da se

bode potem takem gotovo povzdignilo konjarstvo v Bohinjski dolini. Prosim visoki deželni zbor in istotako slavni deželni odbor, da uvažuje to željo.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Der Landesausschuß wird den ausgesprochenen Wunsch des Herrn Redners zur Kenntnis nehmen und sich darnach benehmen; Gegenstand der Berathung hat der Wunsch nicht zu sein. Der Antrag ist bereits früher unterstützt worden, ich brauche ihn also jetzt nicht zur Unterstützung zu bringen, er steht in der Debatte. Sr. Excellenz Baron Schwegel hat sich zum Worte gemeldet.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Der Antrag des Verwaltungsausschusses geht dahin, daß ein angemessener Betrag aus der Subvention, die wir zur Förderung der Landwirthschaft votiert haben, speciell zur Unterstützung der Gemeinden der Wochein behufs Förderung einer rationellen Alpen- und Milchwirthschaft verwendet werde. Im Gegensatz zu diesem Antrage hat sich der geehrte Herr Vorredner dahin ausgesprochen, daß ein eigener besonderer Credit dem Landesausschuße zu diesem Zwecke zur Verfügung gestellt werde. Ich bin nun der Meinung, daß weder der eine, noch der andere der beiden Anträge der Sachlage entspricht und daß dem Zwecke, den die beiden Herren Antragsteller im Auge haben, auf eine andere Weise besser entsprochen werden könnte, als durch diese beiden Anträge. Ich glaube nicht, daß es zweckmäßig wäre, wenn wir an den, durch den Finanzausschuß festgestellten Ansätzen des Budgets in der letzten Sitzung eine Änderung vornehmen würden, und zwar deshalb nicht, weil dies ein Präjudiz bezüglich solcher Anträge bilden würde, deren Annahme ohne gründliche Erwägung und Prüfung nicht rathsam erscheint. Andererseits aber glaube ich, daß der hohe Landtag, wenn die Gründe, welche im Interesse der Förderung der Alpenwirthschaft in Oberfrain vorgebracht wurden, zutreffend sind, in der Lage ist, dem Landesausschuße eine entsprechende Directive an die Hand zu geben, durch welche dieser in Stand gesetzt wird, allen diesen dringenden Anforderungen zu genügen. Ich würde mir dabei zuerst auf einen Umstand aufmerksam zu machen erlauben, welcher eine wesentliche Differenz zwischen dem Antrage des Verwaltungsausschusses und jenem des Herrn Vorredners begründet und welcher darin besteht, daß der Verwaltungsausschuß sich stricte an die Petition gehalten hat, welche von den Wocheiner Gemeinden ausgegangen ist und demnach die Subvention nur für Angehörige dieser Gemeinden in Anspruch nimmt, während der geehrte Herr Vorredner diesen Antrag dahin erweitern zu sollen geglaubt hat, daß nach seiner Anschauung eine derartige Subvention zur Förderung aller Alpenwirthschaften des politischen Bezirkes Radmannsdorf bewilligt werden müßte. Ich gestehe, daß dieser Antrag vom Standpunkte einer gleichmäßigen Berücksichtigung der interessierten Gemeinden nicht nur berechtigt, sondern geradezu unabweislich erscheint wenigstens insoweit, als neben den Gemeinden des Wocheinerthales auch die Gemeinden Beldes und Obergörjach, welche auf den Pokluka-Plateau ebenfalls

weiderechtigt sind, eine gleichmäßige Berücksichtigung verdienen. An und für sich sind die Verhältnisse im Oberlande, d. h. im politischen Bezirke Radmannsdorf überall die gleichen, und es empfiehlt sich daher die beantragten Vorkehrungen, wenn sie nothwendig und nützlich sind, auf den ganzen Bezirk auszudehnen. Wenn nun die Anschauungen, welche die beiden Herren Redner entwickelt haben, daß die Unterstützung einer rationellen Alpen- und Milchwirthschaft aus dem Grunde wünschenswerth erscheint, weil die Verhältnisse von Jahr zu Jahr schwieriger werden, richtig sind, Anschauungen, denen ich für meine Person vollständig beitrete, dann sollten wir uns, glaube ich, dahin verständigen, daß wir dem Landesausschuße den Auftrag geben, diese Frage ernstlich zu erwägen und zu prüfen und dann nach Maßgabe des Erfolges dieser Untersuchungen in solchen Fällen, wo er es für nothwendig findet, Subventionen bis zum Höchstbetrage von 1000 fl. zu gewähren, die Bedeckung dieser Subventionen aber im Wege der Einholung eines Nachtragscredits anzusprechen. Damit umgehen wir die Schwierigkeit einer Änderung des aufgestellten Budgets und erreichen den Zweck einer gleichmäßigen Behandlung aller Gemeinden, die unter gleichen Verhältnissen Anspruch auf eine gleiche Berücksichtigung haben. Und nur zu diesem Zwecke glaube ich, indem ich mich dem Antrage des Verwaltungsausschusses in seiner Tendenz, aber auch dem erweiterten Antrage des geehrten Herrn Vorredners vollkommen anschließe, im Interesse der Sache den vermittelnden Antrag stellen zu dürfen:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

„Die Petition der Gemeinden im Wocheinerthale um Subvention behufs Förderung einer rationellen Alpen- und Milchwirthschaft wird dem Landesausschuße mit dem Auftrage abgetreten, die Angelegenheit eingehend zu prüfen und für die Alpenwirthschaften im politischen Bezirke Radmannsdorf, wenn sich die Nothwendigkeit angemessener Untersuchungen herausstellt, solche bis zum Betrage von 1000 fl. zu gewähren und für die Bedeckung dieser Ausgaben im Wege der Einholung eines Nachtragscredits Vorsorge zu treffen“.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Ich bitte nun diejenigen Herren, welche den Antrag Seiner Excellenz des Herrn Abgeordneten Baron Schwegel unterstützen, sich zu erheben.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Der Antrag ist genügend unterstützt und steht daher in der Debatte.

Der Herr Abgeordnete kaiserliche Rath Murnik hat sich zum Worte gemeldet.

Ich bitte.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Jaz za svojo osobo tudi toplo pozdravljam vse predloge, ki so se ravnokar stavili, ker vsi merijo na to, da se boljše plansarstvo deloma v Bohinji, deloma v vsem Radoljskem okraji. Oglasil sem se pa k besedi zaradi tega, ker se mi zdi, da se nam ni ozirati le na jeden okraj in da bi

opozoril visoki deželni zbor tudi na Kamniške planine. V zadnjem ali predzadnjem zasedanji visokega deželnega zbora je bilo v neki prošnji, ki jo je vložil glavni odbor c. kr. kmetijske družbe, kakor je znano gospodu tovarišu Povšetu, o planinarstvu na Kamniških planinah jako veliko govora in reči moram, da Kamniške planine, kar se tiče lepote lege daleč nadkriljujejo planine Radoljskega okraja, katere jaz razumim eno ali dve vse dobro poznam. Prosil bi visoko zbornico, naj bi se ozirala tudi na Kamniške planine (Poslanec Kersnik: — Abgeordneter Kersnik: „Dobro, dobro!“) in naj bi že v današnjem sklepu ne izpustila Kamniškega okraja. Kmetijska družba ima že sedaj precej materijala iz tega okraja, ker se je tajnik dobro poučil gledé tamošnjih razmer in je bil na teh planinah, katere so več gospodom poslancem — jeden izmed njih je sam lastnik velike planine — dobro znane. Po vsej tej razpravi bi človek, ki s stvari ni poučen, mislil, da se dosedaj za Radoljski okraj ni storilo ničesar. Omeniti moram to, ker je država precej žrtvovala v to, da se je moglo sirarstvo in planinarstvo v Bohinji povzdigniti na stopinjo, na kateri se nahaja dandanes. Brez te državne podpore bi Bohinjci ne bili tako daleč. Ni moja naloga razpravljati, kdo si je v tem oziru pridobil največje zasluge, omeniti pa moram, da znaša državna podpora za Bohinjski okraj le malo manj nego 10.000 gld. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Čujte!“), ki so se oddajali tja od leta 1872. do leta 1885. Pa tudi visoki deželni zbor je tako dobrohoten, da dovoljuje za povzdigo kmetijstva vsako leto neko svoto, od te svote se je podpiralo sirarstvo v Selu in 10⁰/₀ vse svote od leta 1889. sem je šlo v Bohinj. Ničesar drugega nisem hotel konstatovati, da se mora priznavati, da je država od leta 1885. dala veliko podporo Bohinjcem in da jim je tudi deželni odbor vsako leto od leta 1889. sem dajal po 10⁰/₀ onega zneska, ki ga dovoljuje visoki deželni zbor za pospeševanje kmetijstva. Želeti bi bilo, gospoda moja, da bi država zopet hotela dati nekoliko podpore in pri tej priliki bi apeliral na prečastitega gospoda deželnega predsednika, da blagovoli, kadar se bode od glavnega odbora kmetijske družbe zopet predložil kak predlog, da bi se podpiral tudi ta oddelek kmetijstva, ki se je od leta 1885. ali 1886. naprej popolnoma preziral in za katerega se od takrat iz državnih dohodkov ničesar ne dovoljuje, akoravno bi bilo to jako potrebno, prav toplo podpirati tak predlog. Prosim torej, da bi se v predlog ekselence gospoda poslanca barona Schwegelna, ki se mi zdi, da je najdaljši, da bode ustrezno tudi drugim krajem, sprejme še dostavek: „in Kamniškega“.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Der Herr Abgeordnete Murnik beantragt, daß in den Antrag Sr. Excellenz des Herrn Abgeordneten Baron Schwegel noch der Zusatz „und des Steiner Bezirkes“ aufgenommen werde.

Ich bitte nun diejenigen Herren, welche diesen Antrag unterstützen, sich gefälligst zu erheben.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Ist genügend unterstützt und steht daher in der Debatte.

Der Herr Abgeordnete Kersnik hat sich zum Worte gemeldet.

Poslanec Kersnik:

Visoki zbor! Oglasil sem se bil k besedi ob jednom s častitim gospodom predgovornikom, ker sem nameraval tudi jaz opozoriti visoki deželni zbor na Kamniški okraj, ali reči moram, da je gospod predgovornik bolj temeljito rešil nalogo, katerega sem si bil stavil, nego bi ga bil mogel rešiti jaz sam. Pa ne le na Kamniški, ampak tudi na Kranjski okraj bi si sojal opozarjati visoko zbornico. Kakor je gospodom znano, je planšarstvo v teh dveh okrajih takorekoč šele v prvih poveljih, razvija se sicer, pa deloma ne na tisti podlagi, na kateri bi se moralo razvijati. Zlasti Kamniškemu okraju je v tem oziru lepa prihodnost gotova, če se bode le količkaj ozir jemalo na naravne pogoje, kateri so tam dani planšarstvu. Ni mi treba spuščati se v širše utemeljevanje svojega predloga, kajti stvar je visokemu zboru znana, zahvaljujem se pa častitemu gospodu predgovorniku, da je opozoril visoko zbornico že prej na Kamniški okraj in prepričan sem, da bode ves deželni zbor pritrdiril nasvetu, da se pritegneta v predlog tudi Kamniški in Kranjski okraj. Mislim, da daljšega utemeljevanja ni treba, stvar je jasna in hvaležnost vseh prizadetih krajev je visokemu deželnemu zboru gotova.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Der Herr Abgeordnete Kersnik stellt den Antrag, daß auch der Krainburger-Bezirk in den Antrag des Abgeordneten Sr. Excellenz des Herrn Baron Schwegel einbezogen werde.

Ich bitte nun diejenigen Herren, welche diesen Antrag unterstützen, sich zu erheben.

(Se podpira, — Wird unterstützt.)

Der Antrag ist genügend unterstützt und steht in der Debatte.

Zum Worte gelangt der Herr Abgeordnete Hribar.

Poslanec Hribar:

Odrekam se besedi.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Der Herr Abgeordnete Hribar verzichtet auf das Wort.

Wünscht sonst jemand der Herren das Wort zu ergreifen?

Der Herr Abgeordnete Mesar wünscht zu sprechen. Ich bitte.

Poslanec Mesar:

Izprosil sem si besedo le zato, da konstatujem, da je v prvotni moji prošnji, katero sem vložil, tudi poudarjeno, naj se po vseh planinskih krajih, zlasti

v Bohinji, na visokem Gorenjskem in tudi po drugih planinskih krajih podpira pravilno planinsko gospodarstvo in mlekarstvo. To konstatujem, ker so gospodje morda preslišali stvar.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Se. Excellenz der Herr Abgeordnete Baron Schwegel hat sich zum Worte gemeldet.

Abgeordnete Excellenz Baron Schwegel :

Ich möchte meinen früheren Ausführungen nur beifügen, daß ich mit den Anträgen der beiden Herren Vorredner bezüglich des Beifuges: „im politischen Bezirke Stein und Krainburg“ vollkommen einverstanden bin.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Wünscht noch jemand der Herren zu sprechen?

Der Herr Abgeordnete Mesar hat sich zum Worte gemeldet. Ich bitte.

Poslanec Mesar :

Le toliko še omenjam, da se popolnoma strinjam s predlogom ekscelece gospoda poslanca barona Schwegelnä.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Wünscht noch Jemand das Wort?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn dies nicht der Fall ist, so hat der Herr Berichterstatter das Schlußwort.

Poročevalec Povše :

Visoka zbornica! Ko bi bil znal upravni odsek, osobito jaz kot izbrani njegov poročevalec, da bode visoka zbornica toliko naklonjena tej stroki gospodarstva, prišel bi bil upravni odsek gotovo še z obširnejšim predlogom, kakor je dejansko stopil pred visoki zbor. Da pozdravljam z radostjo vse predloge, ki so se stavili od gospodov predgovornikov in ki imajo namen, da se pospešuje planšarstvo po vsem Gorenjskem, je umevno samo po sebi, zagovarjati pa mi je, zakaj upravno-gospodarski odsek ni stavil obširnejšega predloga, oziroma zakaj ni nasvetoval podpore izvan Bohinjske doline tudi še za druge kraje na Gorenjskem. Predlog se glasi, naj se iz svote 2000 gld., katero dobi deželni odbor v ta namen, da podpira iz nje kmetijstvo sploh, kolikor mogoče pospešuje planšarstvo na Bohinjskem. To je taka mala svota, da upravni odsek ni mogel staviti splošnejšega nasveta, ker je treba podpirati še druge panoge gospodarstva. Z ozirom na to, predlagalo se je torej za sedaj za prvi poskus le podporo v pospeševanje planinarstva v Bohinjski dolini. Država je v prejšnjih letih veliko storila, da se je povzdignilo mlekarstvo v Bohinji, priznati pa se mora, da je uspeh tistih podpor, ki jih je izposlovala kmetijska družba, viden in že sedaj sluje mlekarstvo v Bohinji kot dobro.

Drugi uzrok, zakaj upravni odsek ni stavil širšega predloga, je ta, da je stvar takorekoč šele v pričetku. Podpora se ne bode dala tako hitro porabiti, kajti najprej je treba proučiti planine in poizvedovati in na tej podlagi šele se bodo delile podpore. Deželni odbor bode znal, kam se ima obrniti za pomoč in na podlagi pojasnil, ki jih bode dobil od kmetijske družbe, vedel bode, ali ima podpirati ocedenje in zboljšanje planinskih pašnikov, ali naprave vodnjakov, napajališč in hlevov, katere posledne stvari so za zdravje živine jako važne.

Sicer se z veseljem pridružujem predlogu, katerega so si gospodje popravili in razširili in izrekam, da ga smatram za svojega. Ko sem slišal, da eksceleca gospod poslanec baron Schwegel hoče pritegniti v predlog tudi Radoljski okraj, bil bi jaz tudi takoj rad predlagal, da se pritegneta Kranjski in Kamniški okraj. Če so katere planine v naši deželi vredne podpore in važne, so to gotovo Kamniške. Predlagam torej, naj visoka zbornica izvoli združeni predlog sprejeti in deželnemu odboru dovoliti kredit 1000 gld. v pospeševanje planinskega gospodarstva v Radoljskem, Kamniškem in Kranjskem okraji.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Nachdem der Herr Abgeordnete Mesar seinen Antrag zu Gunsten des Antrages Sr. Excellenz Baron Schwegel zurückgezogen hat, entfällt die Abstimmung über den ersteren und es liegt zur Abstimmung nur mehr der Antrag Sr. Excellenz Baron Schwegel und der Antrag des Verwaltungsausschusses vor. Der Antrag Sr. Excellenz Baron Schwegel lautet: (bere predlog — ließt den Antrag).

Ich ersuche diejenigen Herren, welche diesem Antrage beistimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist einstimmig angenommen und entfällt somit die Abstimmung über den Antrag des Verwaltungsausschusses.

Wir schreiten zum nächsten Punkte der Tagesordnung, das ist:

19. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnjah župansteu občine Kolovrat, Kanderše in Aržiše za preložitev okrajne ceste pri Zagorji.

19. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeindeämter von Kolovrat, Kanderše und Aržiše um Umlegung der Bezirksstraße bei Sagor.

Poročevalec ces. svetnik Murnik :

Visoki zbor! Županstva občin Kolovrat, Kanderše in Aržiše so se obrnila do visokega deželnega zbora s popolnoma enakimi prošnjami in tem

prošnjam so se pridružili tudi obrtniki, trgovci, gostilničarji in posestniki iz Toplice, Podkrajca, Lok, Kisovca, Izbakov, Št. Jurija, Mlinš itd. s prošnjo, katera je bila sicer šele danes izročena, katero sem pa vendar omenil, ker sta obe prošnji v zvezi z jedno in isto stvarjo. V prošnji župansteven občin Kolovrat, Kanderše in Aržiše je govor o okrajni cesti, ki gre skozi vas Zagorje. Omenja se, da se v to cesto stekajo tri velike cestne proge, namreč okrajna cesta iz Kolovrata, okrajna cesta iz Trojan in okrajna cesta iz Kanderš. Ker je blizu vasi Zagorje južnoželezniška postaja, je samo po sebi umljivo, da gre ves promet iz vseh teh cest skozi vas Zagorje proti postaji in ker je tisti okraj jako obširen in obljuden, je umevno, da je tovorni promet jako velik. Pa ne le tovorni promet, ampak tudi osobni promet je silno živahen. Vsi ljudje iz Čemšenika, iz Kolovrata, Kanderš itd. tiše po tej cesti k železniški postaji, kajti druge zveze z Litijo nimajo, in tam ravno se nahajajo vsi uradi Litijskega okraja. Dalje omenjajo v prošnji, da se že itak živahni osobni promet še zdato množi v poletnem času, odkar se od leta do leta bolj obiskujejo toplice v Mediji; kupci, obrtniki, gostilničarji v Toplicah, Kanderših, Kolovratu itd. tja do Lukovice in Št. Ožbalda pa dobivajo po tej cesti svoje blago. Vsi tovorni in osobni vozovi, ki prihajajo iz omenjenih krajev, morajo skozi vas Zagorje, kjer pa je cesta jako slaba in ima poleg nevarnih ovinkov po dolgem klanci skorej vseskozi padca 10 do 12 palcev na seženj. Vsled tega seveda promet zelo trpi in naravno je, da se jako podraži. To se vidi že iz tega, da morejo tovorni vozovi sedaj k večjem 8 do 10 metriških centov, med tem, ko bi lahko prevažali težo najmanj 15 do 20 metriških centov, ako bi se cesta primerno preložila. Pa ne le da se promet silno ovira in podražuje, temveč cesta je zaradi mnogih ostrih ovinkov tudi jako nevarna za osobni promet. Druga stvar, ki tudi provzročuje mnoge nesreče, je ta, da je ob cesti iz Zagorja proti železniški postaji več apnenic in ker surovo blago streljajo v bližnjih gorah, zgodi se mnogokrat, da letijo kamni in velike skale na cesto. To je nevarno zlasti za one, ki potujejo po noči in žalibog se mnogokrat zgodi kaka nesreča.

Prosilci mislijo, da bi se vsem tem neprilicnostim prišlo v okom, ako bi se preložila ta cesta, kar bi bilo mogoče na dvoji način, ali tako, da bi nova proga šla od Ocepka skozi Dolenjo vas, ob desnem bregu Medije do nekdanje rudniške tehtnice, ali pa izpod Morscher-jeve hiše do takozvanega Vrenkovega mlina.

Obe varijanti, trdijo prosilci, bi bile dokaj krajše in promet bi se jako olajšal. Gledé na to, da je stvar nujna, prosijo, da bi visoki deželni zbor brž ko mogoče potrebno ukrenil, da se ta cesta preloži. Upravni odsek, ki se je baval s temi prošnjami, mislil je, da imamo vendar premalo podatkov, da bi se stvar mogla rešiti takoj danes v javni seji, ker je treba napraviti še načrt in prevdarek stroškov. Potem bode šele mogoče, odločiti se za to, katera proga bi bolj prava bila in zaradi tega je mislil, naj bi se stvar izročila deželnemu odboru.

Predlagam v imenu pravnega odseka:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Prošnje občin: Kolovrat, Kanderše in Aržiše izročajo se deželnemu odboru v rešitev in poročanje v prihodnjem zasedanji.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfalktrern:

Die Herren haben den Antrag des Verwaltungsausschusses, daß diese Angelegenheiten dem Landesausschusse zur Erledigung überwiesen werden sollen, angenommen; wünscht jemand zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bringe ich den Antrag des Verwaltungsausschusses zur Abstimmung und ersuche jene Herren, welche ihn annehmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen.

(Deželni glavar gospod **Oton Detela** prevzame predsedstvo. — Landeshauptmann Herr **Otto Detela** übernimmt den Vorsitz.)

Deželni glavar:

Rešene so vse točke dnevnega reda razun točke 15., to je:

15. Priloga 31. Poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega zaklada za leto 1893. (k prilogi 27.)

15. Beilage 31. Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Landesfondes für das Jahr 1893 (zur Beilage 27.)

Poročevalec Šuklje:

Slavna gospoda! Priloga 31. Vam je došla v pravem času v roke. Z ozirom na tiskano poročilo mi sedaj ni treba posebej utemeljevati nasvetov. Predno jih prečitam, prosim, da se oprostite poročevalcu finančnega odseka neljuba nepaka, ki se je zgodila pri sestavi poročila, da je namreč neka resolucija, katera je bila sprejeta od finančnega odseka, izostala. To resolucijo uvrstim kot 3. med tiskani resoluciji št. 2. in 3.

Predlogi se glasé:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„I. Skupna potrebščina deželnega zaklada za leto 1893. v znesku	837.557 gld.
in zaklada v znesku	86.444 „

torej s primanjkljajem	751.113 gld.
----------------------------------	--------------

se potrdi.

II. Za potrebno pokritje primanjkljaja v znesku 751.113 gld. naj se za leto 1893. pobira

1. 40% priklada na užitnino od vina, vinskega in sadnega mošta in od mesa v znesku 136.156 gld.

2. Sledeče naklade:

a) od porabljenih likerjev in vseh poslanih opojnih tekočin brez razločka na stopinje alkoholovine od hektolitra po 6 gld.,

b) od vseh porabljenih žganih opojnih tekočin po stopinjah 100delnega alkoholometra za vsako hektolitersko stopinjo 18 kr. v skupnem znesku 180.000 gld.

3. 28% priklada na vso predpisano svoto vseh neposrednih davkov z vsemi državnimi prikladami vred v znesku 441.422 gld.

III. Deželnemu odboru se naroča pridobiti sklep pod II. 1. in 3. Najvišjega potrjenja.

I. Daß Gesamterforderniß des Landesfondes im Jahre 1893 im Betrage von 837.557 fl. und der Bedeckung von 86.444 „

somit mit dem Abgange von 751.113 fl. wird genehmigt.

II. Zur erforderlichen Bedeckung des Abganges von 751.113 fl. sind einzuhoben:

1. Ein 40% Zuschlag zur Verzehrungssteuer von Wein, Wein- und Obstmost und Fleisch im Betrage von 136.156 fl.;

2. folgende Auflagen:

a) von dem Verbrauche von Liqueuren in allen versüßten geistigen Flüssigkeiten ohne Unterschied der Gradhaltigkeit per Hektoliter 6 fl.;

b) von dem Verbrauche aller übrigen gebrannten geistigen Flüssigkeiten nach Graden des 100theiligen Alkoholometers vom Hektolitergrad 18 fr. im Gesamtbetrage von 180.000 fl.;

3. ein 28% Zuschlag auf die volle Vorschreibung aller directen Steuern sammt Staatszuschlägen im Betrage von 441.422 fl.

III. Der Landesausschuß wird beauftragt, den Beschlüssen sub II. 1. und 3. die Allerhöchste Genehmigung zu erwirken.

Finančni odsek predlaga sledeče resolucije k proračunu deželnega zaklada za leto 1893.:

„1. Visoka vlada se pozivlje, naročiti okrajnemu glavarstvu v Radoljci, naj v smislu obstoječih zakonskih določil skrbi za ustanovljenje vodnih zadrug zaradi ohranitve obrambenih in zagrabenih naprav v Gorenji Savski dolini (ad „Potrebščine“, IV., 4).

2. Visoka vlada se pozivlje, da zaukaže okrajnim glavarstvom, naj se pri pregledovanju plemenskih bikov strogo držé predpisov § 7. zakona z dne 11. avgusta 1890, dež. zak. št. 4, ter skrbé za to, da se dotični ugledi kolikor mogoče kumulujejo in komisijiski troški znižajo (ad „Potrebščine“, IV., 9 b).

3. Visoka vlada se naprosi, da potrebno ukrene, da se v interesu javne varnosti in v olajšanju službovanja žandarmov — žandarmerijska postaja v Dragi premesti v Travnik občine Loški Potok.

4. Z ozirom na denarni uspeh deželne naklade na žgane opojne tekočine se odmeri za leto 1893. poslujočemu osohju posebna nagrada v znesku 5% od vsega čistega dohodka, kateri po odbitih prvotnih remanencah presega 100.000 gld. Deželni odbor se pooblašča, da po svoji previdnosti razdeli to

svoto med one pri pobiranju deželne naklade poslujoče osebe, katere se bodo tekom leta odlikovale po posebni spretnosti in točnosti. Iz istega zneska naj se eventualno tudi primerno nagradi akcesist Zvonimir Zor.

5. Deželnemu odboru se naroča, da se udeleži letošnje zakupne dražbe užitninskega davka kot ponudnik imenom dežele“.

Končno nasvetuje finančni odsek, da so s posameznimi točkami proračuna vred rešene dotične finančnemu odseku izročene prošnje.

Prosim visoko zbornico, da na tej podlagi stopi v razpravo.

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo.

Želi kdo besede?

K besedi se je oglasil gospod poslanec Hribar.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Jaz se letos ne bodem spuščal v ocenjevanje številčnega dela deželnega proračuna, ker sem lanskega leta nekoliko obširneje govoril o njem in ker se redno gospodarstvo z našim deželnim budgetom v primeri z lanskim letom skorej nič ni izpremenilo. Le toliko konstatujem, da so se tiste besede, katere sem lani izrekel o rednem in izrednem gospodarstvu, uresničile pri tem proračunu, kajti v njem se je vendar še našlo pokritja zadosti za velike izredne potrebščine. Konstatovati pa mi je še to prijetno prikazen, da se je deželno premoženje od lani pomnožilo za 260.792 gld. in da je to premoženje v desetih letih pomnožilo se vsega skupaj za 710.439 gld. Gledé na to, da nakladamo davkoplavevalcem tako velika bremena, je vsekako vesela prikazen vsaj to, da se premoženje dežele naše, ki jej utegne venderle jedenkrat dajati kako rento, od leta do leta množi.

Ako pa moramo biti zadovoljni z rednim deželnim gospodarstvom, moram naravnost izreči, da sicer v političnem oziru z našim budgetom ne moremo in ne smemo biti zadovoljni in tu naj mi bodi dovoljeno, da se smem danes zopet, kakor v prejšnjih letih, ozreti na nedostatke, ki se v tem oziru pojavljajo v deželni upravi in na nedostatke, ki se še v veliko večji meri pojavljajo v državni upravi.

Kar se tiče deželne uprave, moram pred vsem poudarjati, da našemu deželnemu odboru ni resno do tega, da bi slovenščini dal ono mesto, katero jej pristoji v deželi, ki je po ogromni večini svojih prebivalcev slovenska.

Lani sem obsojal malomarnost našega deželnega odbora v tem oziru z odločnimi besedami, letos pa moram videti, da se grajanih napak nobena ni odpravila in da nekateri uradi pri deželnem odboru, kateri so lani uradovali popolnoma po nemški, tudi še dandanes uradujejo jednako predlagajoč deželnemu odboru nemška uradna poročila. Ako kimava prečistiti gospod deželni glavar, sklicujem se jaz na dva zaklada, o katerih sem poročeval bil jaz sam,

na deželno-kulturni in na gledališki zaklad, oba imata knjige, ki se vodijo v nemškem jeziku in računski sklepa in proračuna obeh zakladov sta se predložila deželnemu odboru le v nemškem jeziku. Še bolj pa ilustruje odkimavanje častitega gospoda deželnega glavarja faktum, da nad vhodom dvorane, v katerej zborujemo, še dandanes visi ista tabla, katera je visela lani (Smeh na desni. — *Gelächter rechts.*), in na kateri je videti na prvem mestu nemški in šele na drugem mestu slovenski napis. Dalje karakterizuje razmere pri našem deželnem odboru in njegovo vnetost za slovenščino tudi to, da imamo še dandanes na prisilni delalnici jedino le nemški nadpis (Poslanec dr. Tavčar: — *Abgeordneter Dr. Tavčar: „Cujte!“* Smeh na desni. — *Gelächter rechts.*) kar je naravnost monstrozno v tako slovenski deželi, kakor je dežela Kranjska.

Ako je naš deželni odbor tako mlačen, ali hočemo potem pričakovati, da bo dežela bolj odločno se potezala za pravice našega jezika, kakor mi sami? Ali se po tem takem moremo čuditi, da vlada še ni ničesar storila, da bi se odpravili samo nemški napisi nad uradi njej podrejenimi, da nam je pa nasprotno dala povod do znane interpelacije, katero smo stavili v jedni zadnjih sej? Jaz mislim, da moramo v prvi vrsti mi sami pokazati, da spoštujemo svoj jezik. Seveda imamo na podlagi veljavnih zakonov pravico, zahtevati od vlade, da ga spoštuje tudi ona; ali ako sami nočemo spoštovati slovenske govornice, potem vladi tudi Bog ve kako živahno ne moremo očitati, da jo prezira ona in zakaj ne zvršuje postav o ravnopravnosti.

Gospoda moja! Ako se sicer ozrem po političnem življenju našem, vidim, da se od časa, ko smo se tukaj o proračunski debati prvici pritoževali o krivicah, ki se nam godé v narodnem oziru, razmere čisto nič niso izpremenile na bolje. Vlada, ki bi imela paziti na izvrševanje zakonov o ravnopravnosti vseh narodov, prezira tiste zakone nasproti nam Slovincem z največjo doslednostjo. Trinajst let, če se ne motim, je preteklo, odkar imamo na krmilu grofa Taaffeja, onega ministra, ki je početkom svojega vladanja izjavil slovesno, da hoče jednako pravičen biti vsem narodom avstrijskim in v koliko se je pri nas uresničila slovesna ta njegova obljuba? Mi Slovenci krvavo malo vemo o tej jednaki pravičnosti nasproti vsem narodnostim! Vemo samo to, da so od tistega časa razmere za nas postale nekoliko znosnejše, ker grof Taaffe naravnost ne pové, da ima iste velikonemške namene, kakor so jih imeli drugi nemški ministri pred njim. Sicer pa so ostale tendence vladine ravno tako nemške za Taaffejevega vladanja, kakor so bile za Auersperga in ravnotako se je vladalo takrat, kakor se vlada sedaj za trojne zveze, od katere si vsaj jaz nič dobrega ne pričakujem za Avstrijo.

Hrvatska prislovica, s katero se hoče izreči, da naj se vsaki stvari da pravo ime, glasi se: „reci: bobu bob in popu pop“, naša vlada pa se ni držala nauka, izraženega v tej prisloviči, temveč se je vedno prav rada nasprotno izražala. Tako vemo iz polupreteklkih časov, da je vlada sama nazivljala naš jezik, mesto jezik slovenski, v tej kronovini „kranjski

jezik“ na Štajerskem „windijche Sprache“ in dandanes vidimo, da ima vlada iste tendence nasproti drugim slovenskim narodom, da ima neko manijo, zakrivati pravo ime za jezik in narodnost.

Gospoda moja! v Sarajevu je izšla pred nedavnem v vladnej zalogi „gramatika bosanskog jezika“. — Ali ni to največji nesmiselj in sicer ravno tako nesmiseljno, kakor če bi se hotelo govoriti o gramatiki Primorskog, Štajarskog, Kranjskog ali Koroškog jezika! Glejte, gospoda moja, tako hoče vlada cepiti slovanske rodove med saboj, da bi se svoje skupnosti ne zavedali in zaradi tega ni čuda, ako se v Avstriji dogajajo jako neverjetne stvari, kakoršnih jedna je tudi ta, da se vlada tako močno zanima za Nemce na Češkem, prav nič pa za Slované na Češkem, Moravskem in Šlezkem in ako hoče z vso silo dognati spravo, od katere bi Nemci imeli prid, Slovani pa škodo.

In gospoda moja, na Štajarskem, Kranjskem in Hrvatskem vidimo, da vlada prav nič ne misli slovenskim manjšinam na ljubo na tako spravo, kakor na Češkem nemškeji manjšini na ljubo, vidimo da ista tendenca vladina, katera se nam pojavlja v vsej zgodovini avstrijski, tendenca ponemčevanja, obstoji še dandanes in da vkljub člana 19. državnega osnovnega zakona, kateri za nas eksistuje samo formalno, vlada faktično neče izpeljati ravnopravnosti nasproti Slovanom.

Jaz obžalujem to iz dna svojega srca, ker sem stalnega prepričanja, da Avstrija, dokler bo de tako ravnala s svojimi državljanii slovanskega rodu, ne more biti in ne bo de nikdar tako mogočna, da bi zapovedovala v svetovnem koncertu, kar bi lahko, ako bi srečne in zadovoljne storila svoje narode. Živahno odobravanje v središči. — *Lebhafter Beifall im Centrum.*)

Ker že govorim o tem, kako se v avstrijski državi protežuje nemški živelj, nasproti nam Slovanom, dovoljeno mi bodi, da se nekoliko še ozrem na razmerje Slovanov nasproti neki drugi narodnosti, o kateri sem govoril že prejšnja leta. Že večkrat sem imel priliko poudarjati, da Avstrija protežuje vsak narod poprej nego nas Slované in to nam kaže zlasti razmerje z laškimi življem, katero nas zanima tembolje, ker so nam Lahi bližnji sosedje in ker občutimo njihovega gospodstva, trdo pest, katero jim vlada pomaga vzdigovati in vihteti nad nami, jako bridko. Ne bodem govoril o Madjarih in o drugih narodnostih, vsaj vidite povsodi jednako tendenco, kjer nahajate kak neslovanski rod, povsodi vidite, da ga vlada uporablja kot orodje za zatiranje Slovanov. Gledé laškega življa moram konstatovati, da v Trstu, kjer se govore in kjer vsak dan lahko čitate v laških časnikih skrajno predrzne in razžaljive besede o naši prejasni vladajoči hiši, v Trstu, kjer skorej vsi laški časniki brez izjeme prinašajo na prvem mestu poročila iz Italije, iz Rima, kjer časniki na prvem mestu prinašajo poročila o laškem vladajočem domu, da tam vlada s skrajno brezobzirnostjo podpira in protežuje laški živelj nasproti onemu življu, ki si je na obalih jadranskega morja za Avstrijo pridobil silno velikih zaslug, nasproti slovanskemu življu, ki je velikega pomena za Avstrijo

in katerega bode jedenkrat v odločilnem trenutku Avstrija silno silno potrebovala.

Gospoda moja! Poglejmo, kako se godi v Istri. Cesarski namestnik v Trstu, mesto da bi gledal na to, da se pri volitvah varuje pravica tudi nasproti Slovanom, mesto da bi skrbel, da nahajajo isto zaslobo v zakonih kakor Italijani, postavlja se odločno na stran italijanskega življa in pošilja k volitvam komisarje, ki zavirajo Slovane v volilni svobodi in ki ljudi dražijo kakor z namenom, da bi prišlo do krvavih izgredov. In ko je vender mirna zavest in uztrajnost slovanskega življa prevladala, kaj se je zgodilo? Mesto da bi se kaznovali državni uradniki, ki so imeli na vesti, ako bi bilo prišlo do krvavih izgredov, kaznovali so onega moža, ki je največ storil za pomirjenje duhov, odpustili so profesorja Spinčiča iz službe.

In gospoda moja, v Trstu, pogledjte, kako se moramo tam boriti za slovanske šole, za pouk v maternem jeziku, pravi križevi pot je to! Družba sv. Cirila in Metoda je osnovala slovensko šolo, ki je letos odprla peti razred. Ta šola je tako prenapolnena, da se morajo otroci odklanjati in vender so prostori dokaj veliki. Vlada vse to vidi, pa ne stori ničesar, ko se mestni zbor Tržaški nekako norčuje s stariši, ki prosijo slovenskih šol. Ta vlada ničesar ne stori. Kako bi tudi? Vsaj je to tista vlada, ki je mirno gledala, ko je deželni zbor Tržaški z nekako ironijo odklonil v tretjem branji njeno predlogo o nadzorovanju mestnih šol.

Gospoda moja, ali ni to politika, ki je obžalovanja vredna? Ako se bode politika avstrijske vlade gledé Nemcev kedaj maščevala, maščevalo se bode tem bolj, da daje vlada elementu, kateri nikdar za Avstrijo ni gojil prijaznih čutil, pač pa gojil državi nasprotno želje, takemu elementu vso moč proti slovenskemu narodu, ki je vedno zvest bil Avstriji.

Istotako, kakor na obalih adrijanskega morja, godi se nam Slovincem tudi drugod. Toda o teh stvareh sem že večkrat imel priliko govoriti in zaradi tega naj danes samo pokažem na veliko nevarnost, ki nam preti, ako nismo zložni. Jaz pravim, da nam preti velika nevarnost in mislim, da ni nobene med nami, ki so ga poslali slovenski volilci v to zbornico, ki ne bi spoznal te nevarnosti. In vender moram v svoje obžalovanje opazovati, da se je pri nas v poslednjem času začela porajati neka stranka, ki je postavila narodnost na drugo mesto in odločno izjavlja, da narodnost ni prva stvar, da boj za slovenski jezik ni tako hud nego boj za vero, katere nikdar napadali nismo. V tem oziru je zadnja številka „Slovenca“, ki nam dokazuje, da je list glasilu ljubljanskega knezoškofa, silno poučna za nas. Ta številka tira boj do skrajnosti in razvidno je iz nje, da škof ne pardonira nikogar, ki ne pride in ne pade pred njim na kolena. In tako se hoče terorizovati našo duhovščino, ki je jedenkrat visoko držala zastavo narodnosti in v kateri je še vrlih mož, ki imajo pred očmi stare tradicije in ki vedó, v kaki večji nevarnosti je narodnost nego vera pri nas vernih Slovincih.

Ker že govorim o tem glasilu, čegar včerajšna številka kaže, kam zaide slepa strast in kako se po-

javlja nasproti onim, ki niso slepi in ne tistega mnenja, kakor drugi, povem naj v veselost visoke zbornice še nekaj. Glasilo knezoškofa ljubljanskega deli v uvodnem članku jedne poslednjih števil slovenski narod v dva dela: v božji in v človeški del. Ako jaz pogledam na desno stran, ki bi morala pripadati božjemu delu slovanskega naroda in ako pogledam med nas človeški del, potem odkritosrečno rečem, da ne vidim, da bi bila božja milost nas manj vsenčila, kakor božji del slovanskega naroda. (Veselost v središči. — *Getterfeit im Centrum.*)

Po tem kratkem odskoku od stvari dovolite mi, da se vrnem k žalostnim razmeram, katere imamo pri nas na Kranjskem in ki se pojavljajo zlasti na šolskem polju v jako neugodni luči. Interpelacija, katero smo v jedni poslednjih sej stavili skupno z častitim gospodom poslancem Klunom zaradi Kranjskega in Ljubljanskega gimnazija, šla je po poročilu prečastitega gospoda deželnega predsednika k naučnemu ministerstvu. Njega ekscelencija gospod naučni minister ne vem če bode odgovoril na to interpelacijo še v tem zasedanji, ali če bode odgovoril in ako nam bode kaj obljubil, storil bode to, da ne bi zvršil svoje obljube.

Pred nekaj leti sem stavil s tovariši interpelacijo zaradi silno nezdravih prostorov, v katerih so spravljeni učenci našega nižjega gimnazija. Pokazal sem, kako malo zraka imajo šolske sobe, kako temni in mokri so prostori, ali dosedaj se še nič ni storilo, da bi se bili preskrbeli boljši prostori. Jaz sam imel sem čast biti član one deputacije, ki se je lani meseca oktobra na Dunaji poklonila naučnemu ministru, in ga prosila, da se zgradi novo poslopje za Ljubljanski gimnazij. Njega ekscelencija gospod naučni minister, — prijazen in uslužen kakor je — obljubil nam je vse in dejal, da takoj po končani debati o državnem proračunu pošlje nasvet našemu deželnemu šolskemu svetu in vprašanje, kako naj se zgradba zvrši, tako da spomladi že lahko pričnemo zidati, rekoč, da „za načrte imamo dovolj šablon“. Mesto ljubljansko, dasiravno ima le malo stavbenih prostorov na razpolaganje, pripravljeno bi bilo gotovo, poiskati primeren prostor ter ga odstopiti za zgradbo gimnazijskega poslopja, toda gospoda moja, — vsaj meni se je tako poročalo — gospod naučni minister do danes ni izpolnil svoje obljube. Deželni šolski svet ne ve še vedno nič o tej stvari, in tudi mestna občina ničesar ne ve, kedaj, kje in kako se bode gradilo novo gimnazijsko poslopje. To je na vsak način obžalovanja vredno, kajti v takih prostorih, kjer si mladina sama kvari svoje zdravje, uspešno poučevanje ni mogoče.

Poleg tega pa se ne sme prezirati še nekaj drugega, kar mora boleti v srce vsakega pravega mladino ljuba. Gospoda moja! v ljudske šole se sili vsak otrok in zakon je v tem oziru jako strog. Ako pa učenec, ko je v ljudski šoli okusil slasti naukov, dobi veselje do daljšega izobraževanja, torej do vstopa v srednje šole — potem pa mu naučni minister pred nosom zapre vrata, potisne ga nazaj na ulice in mu prepreči pot do višje izomike. Letos se je oglasilo za prvi razred nižjega gimnazija tako ogromno število dijakov, da ni bilo mogoče spre-

jeti vseh in ko se je zahtevalo, naj se odpre tretja paralelka, odreklo se je to kar naravnost in tako so morali mnogi dijaki, ki so se mislili še oglasiti, ostati brez zaželjenega pouka. Iz tega se vidi, kako krvavo malo misli naučni minister na slovenske šole in kako malo ga briga zavod, ki ima namen, da privede slovensko ukaželjno mladino do višje izomike.

Pri tej priliki dovolite mi, gospoda moja, da spravim v razgovor neko sicer manj važno zadevo, kateri moramo pa vendar pripisovati nekoliko principijelnega pomena. Letos je na našem nižjem gimnaziji, čegar ravnatelja spoštujem sicer kot šolnika in strokovnjaka, sprejel ta ravnatelj suplenta, ki ne zna dobro slovenski (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: „Vsaj zna!“). To je silno žalostno, kajti bati se je, da se bodo dijaki tako poučevali, kakor pri tistem profesorji, ki je pred leti vprašal učenca: „Katera luknja v Avstriji je največja“, in se jezil nad njim, ko mu ni znal odgovoriti, potem pa sam povedal v veliko začudenje dijakov, da je največja „luknja“ avstrijska — Trst. (Zivahna veselost. — Lebhaftes Heiterkeit.) In kaj je posledica takega poučevanja? Mesto da mladina dobi veselje do pouka, mesto da se dosežejo dobri uspehi, smeši se samo profesor in uspeh poučevanja je negativen.

Gospoda moja! o šolstvu danes ne bodem dalje govoril, dasiravno me mika govoriti nekoliko o nemškem šolskem društvu. Vender pa bodem, ker je proračun normalno-šolskega zaklada že za nami in ker se je takrat že obširneje govorilo o nemških šolah v Ljubljani, zamolčal ono, kar bi bil sicer povedal v letošnjem zborovanju nemškega šolskega društva. Dovolite mi pa gospoda, da se z nekoliko besedami ozrem na neko drugo stvar.

Ako imamo v Avstriji kak urad, o katerem moremo reči, da je zares dober in uzoren, smemo to reči o naši pošti in o telegrafu. Jaz sem mnogo potoval po unanjih deželah in reči moram, da še nikjer nisem našel, da bi bil poštni in telegrafski urad tako uzorno funkcionoval nego v naši državi. To spričalo moram dati poštni upravi tembolj, ker smo videli v Ljubljani, da pošta doslej ni dajala nobenega uzroka do pritožeb. V poslednjem času pa je začel pihljati nek čuden veter iz Trsta. Ne vem, ali je to reakcija na moj lanski govor, v katerem sem v tej visoki zbornici kazal na razne nedostatke pri pošti, ali to vem, da tako ravnanje, kakor je sedaj opažamo pri poštnem ravnateljstvu v Trstu, ne bode povzdignilo zanesljivosti pošte, temveč nasprotno. Mnogo uradnikov se je iz naših krajev premestilo v Trst in mesto njih prihajajo drugi iz Trsta k nam, ki pa ne razumejo slovenskega jezika. Na pošti v Ljubljani vem za uradnika, ki silno slabo lomi nemščino in ki se je, prišedši v Ljubljano čudom začudil, ko je čul, da se govori tu razun nemščine tudi drug jezik, ki se imenuje slovenski. (Veselost. — Heiterkeit.) Taki možje se v poslednem času pošiljajo k nam na pošto in po tem naj se pričakuje, da bodo mogli občevati s slovenskimi strankami, ne da bi služba morala trpeti. Gospoda moja! če govorim tu v deželnem zboru o poštah, imajo pri poštnem ravnateljstvu v Trstu navado, da se povprašujejo: kdo pa je ta Hribar? Jaz bi prosil pre-

častitega gospoda deželnega predsednika, če bode kedaj imel priliko, poučiti jih, da je Hribar poslanec Ljubljanskega mesta in če on govori tukaj v visokem deželnem zboru o pošti in kaže na razne nedostatke pri tem uradu, da stori to kot poslanec slovenskega naroda in kot poslanec ljubljanskega mesta, da interpretuje želje naroda svojega v zmislu programa, na čegar podlagi je bil poslan v to zbornico.

Gospoda moja! pri poštah pri nas se bodo, ako se ne odpravijo nedostatki in ako se nam bodo pošiljali uradniki, kateri niso večji slovenskega jezika, polagoma pojavile prave turške razmere. Nekaj takega gotovo ni v interesu občinstva, pa gotovo tudi ne v interesu pošte same. Dovoljeno mi bodi, da tu navedem samo jeden slučaj. Neka firma v Ljubljani je ta mesec poslala poštni mandat s slovenskim napisom v Škofji dvor pri Celovci. Ta poštni mandat pa pride dne 17. t. m. nazaj in sicer s sledečo opazko, katero bodem v dovoljenjem častitega gospoda deželnega glavarja prečital: „Mit derlei Sachen lasse man uns in Zukunft ungeschoren“ — potem pride poštni pečat z napisom Bicheldorf in Rürnten am 17./9. 1892 in pa podpis poštarja: Wieser. (Veselost v središči. — Heiterkeit im Centrum.)

Gospoda moja! tu vidite, kaj se drznejo nekateri poštarji, če dobivajo od slovenskih strank pošiljate s slovenskimi napisi. Če poštna uprava ne bode odločno postopala proti taki zlorabi uradne oblasti, potem bode kmalu prišlo tako daleč, da se ne bode več govorilo o uzornem našem poštnem uradu, temveč reklo se bode, da nazaduje tudi naša pošta, kakor drugi uradi, kjer ne jemljejo v poštev faktičnih razmer, temveč negujejo v prvi vrsti nemščino.

Seveda moram pri tej priliki zopet izpregovoriti nekoliko besedi o poštnem komisarji Corà. Njega ekscelenciji, gospodu baronu Schweglju, ki mi je lanskega leta očital, da spravljam osebe v razgovor, katere tu niso navzoče in se ne morejo zagovarjati, moram pripomniti samo toliko, da mi ne bode danes zopet očital kaj takega, da zmatram gospoda deželnega predsednika kot zagovornika vseh uradnih organov, o katerih se tukaj govori in jaz mislim, da je dolžnost vsakega poslanca, nedostatke, ki se pojavljajo v vseh panogah javne uprave, spraviti v deželnem zboru v razgovor, da državna uprava za nje izve.

Gospoda moja, malo važna je sicer oseba poštnega komisarja Corà, važna pa načela, katera on pri nas izvaja. Znano je meni, da se je Corà pri neki priliki izrekel v javnem lokalu: „Die Slovenen sind schon zu übermüthig geworden, man muß sie einmal gehörig zu Paaren treiben“. Gospoda moja, če poštni komisar take nazore razvija v javni gostilni, kako more tak uradnik nadzorovati poštarje v naši deželi, o katerih ve, da so z večine Slovenci? Postopanje tega poštnega komisarja je res jako interesantno. Jaz bi lahko povedal samo nekaj, kar je pa tako, da bi vlada morala vmes poseči; ali stvar je tako delikatna, da je danes vsaj tukaj nočem razpravljati. Ako pa bode poštni komisar Corà tudi še nadalje posloval, kakor je posloval dosedaj, potem mene nikaki ozirni ne bodo več zadržavali, da ne bi tiste

stvari, držeč se prislovice — reci: „bobu bob in popu pop“, spraval v javnost tu v visoki zbornici. Za danes hočem samo še nekaj omeniti gledé tega čudnega poštnega komisarja.

Nekaj posestnikov iz Dovjega, — če se ne motim, bilo jih je 26 — vložilo je neposredno pri ministerstvu pritožbo proti gospodu Corà in ministerstvo zaukazalo je poštni direkciji v Trstu, naj stvar natančno preišče. In kaj je storila modra poštna direkcija v Trstu, kateri na čelu stoji velemodri ravnatelj Pokorny? Dala je naročilo, naj vso zadevo pregleda in preišče — poštni komisar Corà. (Klici v središči: — Rufe im Centrum: „Čujte, čujte!“) Kaj tacega gospoda moja, je končno še na Turškem (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „v Bukovini!“) komaj mogoče, da bi bil kdo, kakor Corà v tem slučaju, iudex in causa propria. Pa tudi v drugem oziru postopa ta gospod tako, da ni na čast niti pošti niti njemu samemu. Nekemu poštarju, ki ga je bil prosil za slovenski pečat in katerega je imel na sumu, da je naroden, rekel je: „Zihnen ist Hribar mehr als die ganze Postdirection“. Ali je to dostojno? Nekega drugega poštarja, katerega je imel tudi na sumu, da je narodnjak, strašil je, da bode tako agitoval proti njemu, da ljudje ne bodo več pri njem kupovali mark, da bode torej pošta nemogoča.

Gospoda moja, to so vse fakta, o katerih imam dokaze v rokah. Imen ne bodem navajal, ali da je vse resnično, kar sem lani tukaj navajal, spričuje najbolje to, da je komisar Corà — ki govori meni nič tebi nič o uradnih zadevah v javnih gostilnah in ki ni vedel, od kod sem jaz dobil dotične podatke — šel letos nad nekatere poštarje in jih začel zmerjati, češ da so mi jih oni dali. Ako jaz ne bi bil govoril resnice, bi Corà tega ne bil storil.

Toliko za danes. Prečastitega gospoda deželnega predsednika, o katerem sem prepričan, da ima srce za našo deželo, opominjam resno, da naj, dokler še vodi krmilo deželne vlade, skrbi, da se take nesrečne stvari, kakor sem jih naštel, ne bodo več dogajale. Ako sem to dosegel z današnjim svojim govorom, potem sem dosegel, kar sem želel.

(Živahno odobravanje v središči in na galeriji.
— Lebhafter Beifall im Centrum und auf der Gallerie.)

Deželni glavar:

K besedi se je oglasil gospod poslanec Žitnik.

Poslanec Žitnik:

Visoka zbornica! Nisem imel namena, danes poseči v debato, ali gospod predgovornik me je tako rekoč naravnost pozval, da se moram oglasiti. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Vsaj niste Vi škof!) Tudi ne bom! (Veselost. — Weiterfeit.) Ne grem ž njim na dvoboj, zakaj v jeziku je on pač mnogo močnejši od mene. Pozval me je pa gospod predgovornik, ko je imenoval glasilo neke stranke, katera je, kakor pravi, postavila narodnost na drugo mesto ali postala nemčurska. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Ne nemčurska.“) Taka je po Vaših mislih, ne pa po naših, tako sklepam iz Vaših

besed. Katero glasilo je imel v mislih, to vsakdo vé, namreč „Slovenca“, kateremu sem slučajno jaz urednik, in zaradi tega sem primoran izpregovoriti nekaj besed. On pravi, da je „Slovenec“ glasilo ljubljanskega knezoškofa. Jaz pač rečem kot urednik, da ga ni spisa od leta 1887, sem, ki ne bi šel skozi moje roke, in smem torej trditi, da je „Slovenec“ glasilo ljubljanskega knezoškofa ravno toliko ali še manj, kakor glasilo gospoda Hribarja. Zagotavljam Vas, da je od gospoda Hribarja več spisov bilo v „Slovenci“ nego od prevzvišenega knezoškofa. In ko bi bil „Slovenec“ glasilo ljubljanskega knezoškofa, kakor je trdil gospod predgovornik, bi to niti zame, niti za list ne bila najmanjša sramota, temveč le čast. Da pa list v tem zmislu ni glasilo ljubljanskega knezoškofa, dokazuje to, da niti jedenkrat nisem imel nobenega migljaja, diktata ali povelja od knezoškofa samega ali od kake od knezoškofa poslani osebe. Nikdar mi ni došlo niti najmanjše povelje, nasprotno je bil in je „Slovenec“ svoboden in neodvisen na vse strani, pač pa je „Slovenec“ v toliko glasilo ljubljanskega knezoškofa in odvisen od njega, v kolikor zahtevajo katoliška načela, katera zastopa.

Morebiti pa poreče kdo, da jaz sam hodim skrivaj h knezoškofu po navodila. (Veselost. — Weiterfeit.) Kar sem duhovnik, bil sem samo trikrat ali štirikrat pri prevzvišenem knezoškofu in šlo je takrat za druge zasebne stvari. Torej prevzvišeni knezoškof sam mi ne daje nikakih migljajev, nikake direktive in tudi ne pošilja gospodov kapelanov svojih k uredništvu s kakimi naročili. Navedel bi pa lahko znan slučaj, ko je šlo za volitev nekega poslanca. Ako ravno je bil prevzvišeni knezoškof naprošen, da naj vpliva na list, tega vendar ni storil. To so istinosti, ki dokazujejo, da je list popolnoma neodvisen. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Urejujete po Mahničevem receptu.)

Ako pa mi zagovarjamo knezoškofa in Vi iz tega sklepate, da je „Slovenec“ list knezoškofov, potem napačno sklepate. Vzemimo, da bi mi napadli katerokoli osebo, ki je le naročena na „Slovenski Narod“, gotovo bode „Narod“ zagovarjal tisto osebo. Ako torej Vi v svojem glasilu — ne bodem navajal, na kak način — napadate knezoškofa, duhovščino v obče in ne le posamezne duhovnike, potem se bodedo smeli in morali, ako imamo svoj list, vendar tudi zagovarjati. Sedanji knezoškof ljubljanski še niti najmanjše škode ni storil slovenski narodnosti. (Klici v središči: — Rufe im Centrum: „Pa jo bo!“) Dokazite jo! (Klici v središči: — Rufe im Centrum: „Pri Schönbornu! Vsaki dve uri drug jezik!“) Stokrat ovržene fraze! Ako Vi morete navesti en sam slučaj, samo kar je črnega za nohtom, potem svobodno trdite, da govorim neresnico; dokler pa ničesar ne dokažete, trdite Vi neresnico. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Družba sv. Cirila in Metoda!“)

Imenujte mi le jedno osebo, le jednega župnika ali kapelana, ki bi se bil kedaj kaznoval, če je delal za narodno stvar!

Ko sem bil izvoljen v deželni zbor, ne da bi bil prosil pri knezoškofu dovoljenja, kar gotovo ne bi bilo napačno, ali smem prevzeti mandat, rekel mi

je gospod knezoškof pri neki priliki le to: „Mene veseli, če stopite v javnost in delate za korist naroda!“

Še jedenkrat rečem: List, kakoršen je, je popolnoma neodvisen, izvzemši seveda odvisnost od katoliških načel, katera zastopa, neodvisen od knezoškofa in od „viceškofa“, kakor je nedavno imenoval častitega gospoda dr. Mahničja gospod zastopnik škofje-loški in kranjski, ravno tako neodvisen, kakor od gospoda dr. Tavčarja in Hribarja. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Potem ste pa liberalci!“) V tem oziru pač!

Sumničenja pa, kakor da bi bil kedaj knezoškof ljubljanski in njegova duhovščina škodovala narodni stvari, zavračam z vso odločnostjo kot neopravičena, neutemeljena in nedokazana. (Pohvala na levi. — Beifall links.)

Deželni glavar:

K besedi se je oglasil gospod deželni predsednik.

C. kr. deželni predsednik baron Winkler:

Visoki zbor! Oglasil sem se k besedi, da odgovorim, kakor po navadi, tudi danes častitemu gospodu poslancu Hribarju, ki se je zopet oglasil v razpravi o proračunu deželnega zaklada z marsikaterimi pritožbami gledé razmer naše dežele. Izrekel je gospod poslanec, da so mu sicer po volji finančne razmere dežele Kranjske, da mu pa niso po volji razmere [v političnem oziru. V prvi vrsti mu niso všeč napisi, ki se nahajajo na uradnih poslopih, na finančni direkciji, na mestnem delegovanem sodišči itd. V tej zadevi je gospod poslanec s tovariši vred stavil poslednjo interpelacijo, in vladni zastopnik bode imel še priliko, o tej stvari natančneje odgovarjati. Naj sedaj le sploh omenim, da se meni niso zdji tako važna, ker se vendar dosedaj še nihče ni pritožil v tej zadevi. Kdor je iskal cesarske urade, uradna poslopja, jih je lahko našel. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Posebno davorijo!“) Mesto ni tako veliko in, kakor rečem, pritožeb o tem še nisem čul nobenih.

Grajal je potem gospod govornik vlado da prezira narodnostne pravice. On se, kar zadeva deželo Kranjsko, ni pritoževal (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Malo tudi!“), malo da, ali jaz mislim, da utemeljenih uzrokov, pritoževati se, ni omenil, kajti, kar se tiče poslovanja cesarskih uradov z različnimi strankami, izpolnjuje ti popolnoma svojo dolžnost (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Ne vselej!“), isti izpolnjujejo zakone, in vsak Slovenec najde v svojem jeziku pravico pri uradnikih, ki so večji slovenskemu jeziku. Na slovenske vloge dobivajo slovenske stranke vsakikrat tudi slovenski odlok.

Prav za prav je gospod predgovornik bolj segel na sosedne kronovine, kakor je to storil tudi že v drugih primerljajih. Rekel je, da na Goriškem, Koroškem in Primorskem Slovenci nimajo takih pravic, kakor jim gredo po postavi. Jaz pa moram odvrniti, da, kakor ima dežela Kranjska svoj deželni zastop, imajo tudi sosedne dežele svoje zastopnike v deželnih zborih, in tam bi bila prav za prav prilika, da bi

se krivice grajale, ako se res tam godé slovenskemu narodu. Tisti deželni zastopniki so torej poklicani, da zagovarjajo pravice svojega naroda. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „To storijo, pa brezuspešno!“) Meni niso razmere v sosednih kronovinah natančno znane in prepuščati moram tamošnjim zastopnikom cesarske vlade, da se opravičujejo, ako se jim očita od pristojnega mesta, da se slovenski narodnosti godé krivice. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Lepa hvala!“) V tem, kar je navajal gospod govornik, leži, rekel bi, skoraj neka nezaupnica, katero daje deželnim poslancem sosednih kronovin. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Saj pravim, da se pritožujejo!“) Meni ni o tem nič posebnega znano.

Pritoževal se je gospod govornik, da razmere na šolskem polji na Kranjskem niso take, kakoršne bi morale biti. Zlasti je grajal prostore, v katerih je nastanjen nižji gimnazij ljubljanski. O tej stvari sem že zadnjič govoril in omenil, da ima učna uprava gledé taiste dobre namene in da hoče zgraditi novo poslopje, če se najde primeren prostor; ali dosedaj se še ni mogel najti, in zaradi tega ponavljam le to, kar sem poudarjal v predzadnji seji.

Trdi tudi gospod predgovornik, da gospod naučni minister slovenski mladini, kadar hoče prestopiti v srednje šole, zlasti v gimnazij, zapira vrata. Navedel je namreč v podporo tej trditvi slučaj, da se tretji paralelni oddelek na tukajšnjem nižjem gimnaziju ni dovolil, ko se je zahtevalo, naj se otvori. Reči moram, da vsaj letos ta pritožba ni opravičena. Sedaj imamo dva oddelka v prvem razredu na nižjem gimnaziju. Oglasilo se je meseca julija 139 učencev in sprejetih je bilo 136, in če prištevamo še 11 repetentov, znašalo bi to skupaj 150 učencev za prvi razred. Meseca septembra se jih je oglasilo še 30, tako, da je vseh skupaj 180. Če pomislimo, da iz raznih uzrokov med letom nekaj učencev odpade, vidimo, da je za omenjeno število učencev v dveh oddelkih vendar zadosti prostora. (Ugovori na levi in v središču. — Widerspruch links und im Centrum.) Trdil je gospod predgovornik, da niso bili sprejeti vsi učenci, ki so se oglasili za prvi gimnazijski razred. Temu ne morem pritruditi, ker se je namreč začetkom šolskega leta oglasilo samo 43 učencev za oddelek B na višjem gimnaziju (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „V nižjem pa jih niso sprejemali!“) in vseh 43 je bilo sprejetih, in če bi se bil oglasil še kdo drug, bil bi tudi sprejet. Na nižjem gimnaziju samo trije učenci niso bili sprejeti, vsi pa, ki na nižjem gimnaziju se niso mogli sprejeti zaradi prostorov, sprejeti bi se bili lahko na višjem gimnaziju, tako, da ni bilo nobenega zadržka, da ne bi bili sprejeti vsi, ki so se oglasili. Da se pa tretja paralelka ni ustanovila, temu je zlasti uzrok to, da tretja soba, kakor so spoznali zvedenci, ni bila pripravna iz zdravstvenih ozirov. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Zidati se mora!“) Ponavljam le to, da nobeden izmed učencev, ki so se oglasili, ni bil zavrnjen.

Kar zadeva poštne razmere, katere je tudi grajal gospod govornik, moram reči, da mi iste razmere niso nadrobno znane. Pošta ni odvisna od

deželne vlade. Kar je pa gospod govornik navajal o neki osebi kot faktum, ni nikakor dokazano, in če dojde na višje mesto kaka pritožba o tem, ne dvomim, da se dadó potrebna pojasnila. S tem naj končam svoj govor. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Potem je vsaka pritožba zastoj!“)

Deželni glavar:

K besedi se je oglasil gospod poslanec dr. Tavčar.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Danes ne bodem na dolgo in široko govoril, ker je od tistega časa, ko smo zadnjč obravnavali o proračunu deželnega zaklada, preteklo le malo časa. Naravno bi bilo zaradi tega, ako bi danes ne imeli nikake proračunske debate, ali to je absolutno nemogoče, ker je ravno nemogoče, da bi Slovenci pri tej vladi ne imeli nobenega povoda do utemeljenih pritožeb. Ko sem v zadnjem zasedanji govoril, odgovarjal mi je prečastiti gospod deželni predsednik čisto kratko, ker je bilo končno vse, kar sem povedal, resnično in utemeljeno; pozneje, po zasedanji pa se je oglasil Ljubljanski uradni list in ta mi je obširneje odgovoril. Pri tem je oklestil mene in „mladega“ mojega tovariša Hribarja tako silno, da nama ni ostala niti jedna suha cunjica na pretolčenem telesu. (Veselosť v središču. — Weiterfeit im Centrum.) Tega ne omenjam, ker se bojim morda tistega uradnega polena, katero vihti „Laibacher Zeitung“, temveč le zaradi tega, ker se mi zdi umestno, da se reši vprašanje, ali bi ne bilo morebiti dostojnejše za vlado, ako bi nam odgovorila v tej zbornici in nas pozneje pri miru pustila v svojem glasilu, kjer nimamo prilike odgovarjati in se braniti.

Kar se tiče pritožeb, katerih sem omenil, naštel jih bodem danes le malo vrsto. Nekoliko hočem ozir vzeti na prečastitega gospoda deželnega predsednika, ki je pri tej priliki, ko je odgovarjal tovarišu Hribarju, rekel, da se vsakemu Slovincu pri vsakem uradu deli pravico v domačem jeziku. Jaz pa menim, da ravno naši uradi s svojo preširnostjo mnogo zakrivijo, da se tista razburjenost, ki vlada med narodnostima, ne more poleči. Vlada in organi imajo nek posebni fini takt, da dobivajo prilike, zbadati nas in skrbeti za to, da postaje razburjenost med nami še večja. To hočem dokazati. Pri tem ne bodem segel čez mejo naše kronovine in tudi ne bodem govoril o unanji politiki, da se mi ne bode očitalo, da govorim o stvareh, ki ne spadajo v to zbornico. Omenila se je sicer trojna zveza, ali jaz moram priznati, da se v tej stvari popolnoma ne strinjam s tovarišem Hribarjem. Trojna zveza se mi ne zdi tako vprašanje, da bi se zamoglo razpravljati v tej zbornici. Srce mi krvavi, ko imam prepričanje, da bi zamogli nasledki te trojne zveze biti taki, da se bodo Slovani klali med seboj. Ali končno priznavam, da ima v takih stvareh vrhovno oblast in zadnjo besedo presvitli naš vladar in če on misli, da je trojna zveza državi koristna, potem je tudi jaz iz radikalnega svojega stališča ne bodem

kritikoval. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Cesar je ustanoven vladar!“)

Govoril sem o preširnosti naših uradov. O tem sem že veliko govoril v zadnjem zasedanji, strinjam se v tej stvari s tovarišem Hribarjem in konstatovati moram z njim, da se v tem oziru ni ničesar spremenilo. Ne bodem govoril o tem, da po uradih še vedno nimamo slovenskih napisov, tudi ne o tem kako se ravna naš sosed v hiši nekdanjih Zatiških opatov. Po predpisu kazenske pravde se imajo razobesiti imena sodnikov in zagovornikov; v temni veži našega deželnega sodišča pa sta razobešeni tabli, ki pa samo v nemškem jeziku oglašajo občinstvu, kdo je sodnik in kdo zagovornik. Pa kakor rečem, ne bodem se oziral na take malenkosti, ki končno nimajo družega pomena, nego da razburjajo naše živce. Tudi o tem ne bodem govoril, koliko težavneje je stališče za našega uradnika, ki je slovenskega mišljenja, nego za nemškega uradnika, in ne o tem, kako so se zadnji čas pri deželnem sodišču natlačili vsa mesta z nemškimi fanatiki, katere so si deloma izposodili pri tujih kronovinah. Govoriti pa hočem o glavnem slučaju, o katerem sem govoril že v zadnjem zasedanji. Pritoževali smo se in odkrivali smo tu neko srčno rano! In tu sem v očitnem nasprotju s prečastitim gospodom deželnim predsednikom, ki je rekel, da se pri vsakem uradu rešujejo slovenske vloge v slovenskem jeziku in da se Slovincu pravica deli v slovenskem jeziku. Kaj je naravneje nego to, da dobi Slovenec, ako toži, sodbo v svojem jeziku. Deželnega sodišča predsednik pa Slovincem odreka to pravico. To je glavni slučaj in rešen je tudi po višjih inštancah. Druga inštancija, nadsodišče v Gradcu, odbilo je dotično pritožbo in sicer s tako v nebo kričečimi argumenti, da bi si jih uradniki na Turškem sramovati morali. Če je to pravica, potem ne vem, kaj je krivica! Ta odločba višje inštancije ničesar ne dokazuje, nego tisto nepotrebno preširnost, o kateri Hamlet govori, da bi je nobeden ne prenašal in da bi vsakdo rajši umrl, če bi le vedel, kaj ga po smrti čaka. Ta oholost višjega sodišča se kakor po kanalu izliva tudi do podrejenih sodišč. Sedaj je nekaj čisto navadnega, da se pri nas po deželi Slovenci, ki ne znajo niti besedice nemški, kot priče v kazenskih zadevah izprašujejo nemški in da se njih izpovedbe zapišejo nemški. Tako se godi n. pr. v Logatci.

Omeniti hočem tu še slučaj, ki je silno karakterističen za oholost in preširnost naših uradnikov, akoravno pridem s tem morebiti v položaj, da mi bode gospod dr. Schaffer očital, da zajemam svoje informacije iz kakega „Traticha“ ali „Klaticha“. Navedel bodem ta slučaj, ker je, kakor rečeno, prekarakterističen za uradno oholost, ki nima drugega pomena, nego da nas draži in razburja. Na Vrhniku je bil poprej sodnik, kateri je bil sicer Nemeč, katerega sem pa spoštoval kot poštenega in objektivnega uradnika. Sedaj je na Vrhniku sodnik mlad mož, ki kaže svoje nemško mišljenje na drug način — da ga ne prikriva, tega mu ne zamerim, saj tudi jaz nikdar ne prikrivam svojega slovenskega mišljenja. V Vrhniškem sodišču se je na prostoru, ki je pristopen vsem strankam — kak kraj je to, ne bodem

pravil — razobesila podoba Ljubljanskega mesta z gradom. Satirična roka — kdo bi se kaj tacega predrznil, če ne sodnik sam — napravila je na gradu trikoloro, na katero mi vsi prisegamo. Ta podoba visi, kakor sem rekel, na prostoru pristopnem vsem strankam. Raz stolpa vihra torej slovenska trikolora in pod gradom je zapisano z debelimi črkami: „Slovenisches Ministerium“. (Klici v središči: — Ruße im Centrum: „Čujte!“)

Gospoda moja, pri sodiščih, na javnem, vsem strankam pristopnem kraju se tako norčujejo s slovenskim narodom, češ, glej ti narod, če bodeš imel ministerstvo, imel je bodeš na Ljubljanskem gradu in tisti, ki bode na vislice obsojen, bode tvoj prvi ministerski predsednik. (Veslost na levi in v središči. — *Heiterfeit links und im Centrum.*)

Ne omenjam tega slučaja, ker mi je na tem, da bi dotični uradnik prišel v kako preiskavo, temveč le, da dokazem, koliko takta imajo naši sodniki in kako uporabljajo svoje stališče, da nas vznemirjajo, mesto da bi nas pomirjali.

Ker sem že pri sodiščih, hočem omeniti še drugega slučaja. Pri deželnem sodišči v Ljubljani je bil 20 let zvedenec za umobolne gospod dr. Bleiweis in vsak mi mora pritrditi, da se ima takih preiskav udeleževati skušen psihijater. Ali na jedenkrat so odpravili brez vsakega uzroka gospoda dr. Bleiweisa in nastavila sta se dva druga zvedenca, katerih nobeden ni psihijater. Ta dva zdravnika sedaj ne moreta izhajati ali oddati svojih izrekov brez dr. Bleiweisa. In ker ta vender ne bo tako nespameten, da bi tlako delal zvedencem, ki ne ugajajo postavnim predpisom, je jasno, da bodo dotična preiskavanja ostala ali površna, ali se bodo pa izdatno podražila. Vsekako lep sad birokratske modrosti! Tudi ta mali slučaj pričuje brezobzirnost naših uradnikov.

Ker je prečastiti gospod deželni predsednik omenjal razmer na našem slovenskem gimnaziji, dovoljeno mi bodi, da tudi jaz o tej stvari izpregovorim nekoliko besed. Priznati moram, da tudi za ta gimnazij in za njegovo vodstvo velja moj izrek, da se narod draži po nepotrebnem in sicer le vsled uradne breztaktnosti.

Gospoda moja, kaj je bolj naravno, če imate slovenski gimnazij, nego da izdate program v slovenskem jeziku, ter tako izpolnite zakon, ki predpisuje, da naj se program izdaje v učenem jeziku.

Pri nas, pri našem slovenskem gimnaziji se je izdal program v nemškem jeziku. (Klici v središči. — Ruße im Centrum: „Čujte!“ — „Hört!“)

Če kaj tacega ne obsoja samega sebe, potem si ne vem pomagati! Izvedel sem pa tudi, kako se je to zgodilo. Gimnazijski vodja je prišel, vprašat deželnega referenta za šolske zadeve, ki je narodnjak in slovensk pisatelj, kaj mu je storiti. Narodnjak in slovenski pisatelj mu je odgovoril: da ne bodeš na zgorej zadel in si okresal glave, izdaj program v nemškem jeziku. (Veslost na levi in v središči. — *Heiterfeit links und im Centrum.*)

Gospoda moja, in mi naj bi to mirno prenašali? Vem, da se mi bode oporekalo, da so to malenkosti; pa mi zahtevamo, da se nam daje pravica tudi na

takem polji. Program naj se sestavi v tistem jeziku, v katerem se poučuje na gimnaziji. Učni jezik na našem nižjem gimnaziji je slovenski, torej pričakujem, da bode deželni referent za šolske zadeve v prihodnje imel toliko poguma, skrbeti za to, da se bode izdal slovenski program. Ravnoisto velja gledé vabil, ki so se proglasila začetkom šolskega leta. Kdo mi bode verjel, kdo ne bode rekel, da lažem, če povem, da so se dotična vabila, spisana za slovenske stariše in za slovensko gimnazijo, razglasila samo v nemškem jeziku? Če je to taktno, kaj pa je potem ne-taktno?

Upam, da se kaj tacega v prihodnje ne bode več zgodilo, če se bo pa še zgodilo, obsojali bodemo tako postopanje še ostreje, nego ga obsojamo sedaj! Da omenjam še daljšega slučaja, ki priča o preširnosti državnih uradnikov, omenjam naj izlet pravniškega društva na Laško. Nedolžno to društvo je hotelo napraviti pri izletu tudi občni zbor, ali okrajno glavarstvo v Celji ga je prepovedalo in reklo, da bode država razpadla, če ima pravniško društvo v Laškem trgu svoj občni zbor. In res ga ni smelo imeti!

Vse to karakterizuje naše v istini klaverne razmere in jaz mislim, da je naše stališče povsem utemeljeno, če se pritožujemo proti takemu postopanju od strani državnih uradov.

Končno še nekaj, kar se mi važno zdi za našo kronovino.

Gospoda moja, če danes končamo razgovor o deželnem proračunu, ne smemo oči zatisniti nasproti prigodku, ki se je, kakor znano, vršil na Dunaji letošnjo spomlad. Pripovedovalo se je, da se je združena nemška levica polastila postranske vlade na Kranjskem in poslala svoje zaupnike do ministerskega predsednika pritoževati se, kako se na Kranjskem zatira nemški živelj in kako se boje, da se v prihodnje ne bode imenovala kaka nepovoljna osoba na važnem mestu. To je očitna stvar in dognana po znanih komunikejih, ali mi se moramo odločno izreči proti taki postranski vladi. Če nas misli grof Taaffe vladati z nemško levico, potem naj raje gre, da vsaj vemo, s kom se imamo pretepati. (Veslost na levi in v središči. — *Heiterfeit links und im Centrum.*)

Pisali so listi, da je tisti obisk združene levice pri ministerskem predsedniku za Kranjsko obrodil poseben sad. Pripovedovalo se je namreč, da je kot nekaka koncesija padel naš prečastiti gospod deželni predsednik. Meni se zdi, da imamo pravico, zahtevati, da se nam pojasni stvar in odkrito pové, da cesarski zastopnik v ti kronovini v istini ni nič družega, nego sama koncesija združeni nemški levici in tukajšnjim zastopnikom nemškega veleposestva. (Odobranje na levi in v središči. — *Beifall links und im Centrum.*) Če je to tako, potem se moram prečastitemu gospodu baronu Winklerju le čuditi, da je v tem zasedanji s tako izredno rahločutnostjo igral svojo klaverno rolo nasproti nemški manjšini. Od sedaj naprej ga hočem častiti in občudovati kot mučenika. (Veslost v središči. — *Heiterfeit im Centrum.*)

Izpeljavam gospoda poslanca Žitnika ne bodem odgovarjal veliko, ker nočem polemizovati z glasilom

Ljubljanskega škofa. „Slovenec“ mi je deveta briga in meni je čisto vse jedno, ali je ta list glasilo knezoškofa Ljubljanskega, ali glasilo tovariša Hribarja. Kar se mi zdi umestno naglašati, je to, da so se v istini pokazali v našem javnem življenju hudi razdori in da jih je mlajša naša duhovščina pomnožila tako, da se je bati, da bode najedenkrat celo poslopje naše narodnosti stalo v ognji. Če pravi gospod poslanec Žitnik, da škof v vsem tem nima ničesar opraviti, je to javna tajnost, kakor so javne tajnosti tiste, o katerih sem poprej govoril. Za celo stranko stoji škof in jaz le želim in upam, da iz tega v istini ne bode nastala kaka škoda za našo narodnost. Da se je pa tega bati, temu je dokaz, da so naši mladi duhovniki napadli kot „liberalca“ tako častitljivega in vernega moža, kakor je naš Svetec. Če vam taki posvetnjaki ne zadostujejo, potem bode morali napraviti iz dežele jeden sam samostan, in potem bode mo živeli kakor v celicah! Kak pa bode konec, to sam Bog zna. Ampak nekaj je gotovega že dandanes. Če so v naši mlajši duhovščini zeloti in fanatiki, ki bi radi zopet v življenje poklicali srednji vek in se združujejo in agitujejo v ta namen, potem je posvetna inteligencija poklicana, da se združi v jeden tabor, (Živahno odobravanje v središču in med somišljeniki na levi. — Lebhafter Beifall im Centrum und den Gefinnungsgenossen links.) in skupno v bran postavi, da se reši narodnost. Če bi danes prišlo do božje sodbe, kaj smo grešili proti veri, prepričan sem, da so morebiti moji grehi manjši, nego grehi gospoda poslanca Žitnika. Vero smo prevzeli po materi in mi je ne napadamo in tudi ne dopuščamo, da bi se napadala. Da bi se pa vera zlorabljala v to, da bi se v nas zacepila narodna mlačnost, tega ne dopuščamo in kaj takega ne bode nikdar dopustili. Vsa posvetna slovenska inteligencija, s kojo sedaj mladi kapelanje svoje burke brijejo, je poklicana v to, da se združeno bojuje proti takim nameram. (Živahno odobravanje v središču. — Lebhafter Beifall im Centrum.) Ljubljanski knezoškof ima veliko vpliva in imenovali so ga drugega Hrena. Hren je zatrl reformacijo, jaz pa le želim, da naš škof, čegar prijaznost z nemškimi liberalci, z veleposestniki, je znana, ne postane Hren v drugem pomenu besede, da ne bode prišel do žalostne slave, da je zatrl slovensko narodnost! Jaz le želim, da sveti Duh pride nadenj, ga razsvetli in mu pokaže, kako mu je postopati, da postane pravi slovenski škof. (Burno odobravanje v središču. — Stürmischer Beifall im Centrum.)

Deželni glavar:

Dalje se je oglašil k besedi gospod poslanec Klun.

Poslanec Klun:

Visoka zbornica! Tovariš Žitnik je že mnogo tega povedal, kar je bilo tudi meni na srci in jaz se sedaj ne bi bil oglašil k besedi, ako bi ne bil neposredni gospod predgovornik zopet spravlil v razgovor osebo prevzvišenega knezoškofa. On je omenjal, da ima naš škof, katerega ni tukaj, da bi se sam zagovarjal (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Pa naj pride!“) posebno na-

klonjenost do veleposestnikov. Naš škof ima kot višji pastir jednako naklonjenost do vseh vernikov po vsej škofiji; on ima eno reč pred očmi, dolžnost svojo, prav vladati škofijo, ki mu je v vladanje izročena po sv. Duhu. Zaradi tega ni naša reč, razsojati, ali je vera v nevarnosti ali ne; ljudje sodijo po svojih vtisih; eden pravi, da je vera v nevarnosti, eden pa da ne. Dolžnost škofova pa je skrbeti, da vera ne bo trpela škode, (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „ogerski primas!“) in da ne pride v nevarnost. Tako dela ogerski primas Vaszary, tako dela naš škof in tako mora delati vsak škof, ako je res škof in ne mutast pes, ki se ne oglasi, kadar zapazi kako nevarnost.

Očitalo se je našemu škofu, da je nasprotnik slovensčine in v potrjenju skliceval se je gospod govornik na besede, ki jih je baje govoril grof Schönborn. Imel sem že priliko, v deželnem zboru na njegovo lastno prošnjo te besede javno zavračati in tukaj izreči, da ono, kar se mu je očitalo, ni bilo resnično; in če je grof Schönborn res kaj takega pravil, ga ni prav razumel. Sklicujem se torej še enkrat na dotični popravek, kjer sem naravnost poudarjal, da škofu ni bilo na misli proti slovensčini se izjaviti, ampak da je hotel nasprotno poudarjati, da je jezik, ki ga nemški Korošci zaničljivo imenujejo „windische Sprache“ ravno tak, kakor ga govorijo na Kranjskem, da je pravi slovenski jezik. To je hotel povedati škof in če ga justični minister ni pravo razumel, to ni njegova krivda.

Reklo se je dalje, da je škof nasprotnik družbe sv. Cirila in Metoda in nasprotnik narodnega gibanja sploh. Načelnik družbe sv. Cirila in Metoda mu je kot ravnatelj knezoškofijskega Alojzijevišča še veliko bolj podrejen, kakor kdo drugi, vprašajte ga, koliko je kot načelnik družbe sv. Cirila in Metoda imel pri njem sitnosti in zaprek in se mu je li ukazalo, da naj odstopi. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Citajte včerajšnega „Slovenca“!) Za mene ni merodajen „Slovenec“, temveč škof sam in njegovo prepričanje. Gledé družbe sv. Cirila in Metoda poznam popolnoma njegovo sodbo; on še nikdar ni očital nobenemu duhovniku, da je ud te družbe, in če on želi, da bi se družba nekoliko drugače osnovala, potem mislim, da bi moral vsakdo to želiti, ker bi se potem družba še veliko bolj utrdila in še uspešneje delovala nego dosedaj.

Prvi govornik je tudi trdil, da za neko stranko, ki se je osnovala v poslednjem času, narodnost ni prva stvar. Ta stranka, gospoda moja, se ni osnovala šele v poslednjem času, temveč je in bode ostala kakor je bila, odkar se Slovenci bojujejo za svojo narodnost, ki so se bojevali za njo skupno z duhovščino. Načelo pa, kateremu so pritrjevali naši duhovniki, bilo je skupno vsem našim prednikom, namreč geslo: „vse za vero, dom, cesarja“. Vera je bila stranki torej že takrat na prvem mestu, kakor ji je na prvem mestu danes. Naši predniki so se ravnali, določivši to geslo, po jako pametnih načelih, kajti vera ima za smoter srečo na tem in na onem svetu. Saj vam je znano, da vera ne osrečuje človeka le za večnost, ampak da tudi na tem svetu socialno življenje razpada, kjer vgasuje vera. Na-

rodnost je gotovo tudi velik faktor, ki zamore srečnega storiti človeka, pa ne za oni, temveč le za ta svet. Vera ima torej dvojni smoter, narodnost le enega, in zaradi tega gre veri prvo mesto in za to so se naši predniki držali tega načela in v svojem gestu „vse za vero, dom, cesarja“ vero stavili na prvo mesto. To je bilo torej že poprej tako in tobode ostalo.

Opominjam Vas tudi, da je bila duhovščina naša vedno narodna in brez strahu vas vprašam: imenujte mi dotične duhovne, ki niso narodni (Klici na galeriji: — Rufe auf der Gallerie: „Škof!“; smeh v središči — Gelächter im Centrum; predsednik pozvoni — der Vorsitzende gibt das Glockenzeichen), potem Vam bom pa jaz naštel celo vrsto takih, ki so bili poprej hladnokrvni v narodnem oziru ali celo nasprotni narodni stvari, ki so se pa spreobrnil in zdaj, če ne družega, vsaj niso več nasprotniki.

Opominjam Vas, gospoda, na zasluge naše duhovščine gledé šolstva. Vedno si je duhovščina prizadevala, popraviti napake v šolstvu, napake šolskega pouka v nenarodnem, v nemškem jeziku. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Sedaj pa hočete nemško vseučilišče v Solnogradu!“; Predsednik: — der Vorsitzende: „Prosim, gospoda govornika ne motiti!“) Solnograd ne spada sem, tukaj se imamo razgovarjati le o domačih stvareh.

Gospoda moja, Vi govorite o nevarnosti, ki preti narodnemu jeziku. Že zadnjič, ko smo se razgovarjali o proračunu normalno-šolskega zaklada, sem Vas opozarjal, da storite najprej svojo dolžnost pri svojih ljudeh, pri svojih ožjih tovariših, v domačih krogih, in potem ne bode treba vedno tistih pritožeb ponavljati, da so otroci slovenske narodnosti v nevarnosti, da se ponemčijo v nemški šoli. (Poslanec Zitnik: — Abgeordneter Zitnik: „Istina!“). Če pa vidimo, da odlični naprednjaki in stariši, ki svojo slovensko narodnost postavljajo na svetilnike, pošiljajo svoje otroke v nemške šole, (Klici v središči: — Rufe im Centrum: „Kdo so ti!“) imena hočete vedeti, dobro, Vam jih potem zunaj povem, tukaj ne, ker nečem biti denuncijant — potem smete biti prepričani, da bodo taki ljudje, sedaj odlični narodnjaki, poprej zapustili narodno stvar, nego naša duhovščina, katero po krivici dolžite, ker se je vedno potegovala in bojevala za narodnost našo. Naši duhovščini ni treba očitati ničesar, ona je narodno vzgojena, bolj, kakor marsikateri odlični naprednjak, njeno občevanje je povse narodno in kar se tiče škofa, jej v tem oziru nikdar ne dela nobenih zaprek, temveč še sam pospešuje vsako pravično izjavo narodnostno, kar pričajo veselice, ki se nekaj časa sem vrše v semenišči vseskozi na podlagi narodnega jezika; o vsaki taki zabavi se je škof zmerom pohvalno izrekel in je za narodno stvar sploh veliko več storil, nego marsikdo, ki se ponaša, da je naprednjak. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Ordinarijat nemški uraduje!“) Ordinarijat uraduje nemški in slovenski. (Smev v središči — Gelächter im Centrum.) Če ne verjamete, pojte tja pogledat, ordinarijat uraduje nemški, slovenski in latinski, kakor je treba. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Diöcesanblatt ima nemški napis!“; smeh v središči — Gelächter im Centrum;

predsednik pozvoni — der Vorsitzende das Glockenzeichen gebend: „Prosim, ne motiti gospoda govornika!“), nemški napis, pa tudi slovensko prilogo, tako da zadošča obema strankama. Pa če se bomo tako razgovarjali, ne pridemo do konca. (Veselos na levi in smeh v središči — Heiterkeit links und Gelächter im Centrum)

Deželni glavar:

Jaz sem vže večkrat opominjal, da se ne sme segati govorniku v besedo.

Poslanec Klun:

Odločno moram torej oporekati proti natolcevanju, kakor da bi bila naša duhovščina krenila na pot, ki ni več narodna, pozdravljam pa z veseljem izjavo gospoda dr. Tavčarja, da naj se zjedini; tudi mi želimo, da se zjedini in sicer pod starim geslom: „Vse za vero, dom, cesarja.“

(Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links).

Deželni glavar:

Besedo ima njega ekscelencja gospod poslanec baron Schwegel.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Hohes Haus! Ich habe nicht im Entferntesten die Absicht, in die Debatte in ihrem vollen Umfange einzugreifen und mich in alle Einzelheiten einzulassen, die von den Herren Vorrednern besprochen worden sind. Ich habe dazu keinen Anlaß und auch keinen Beruf, mich in Verhältnisse einzumengen, welche den Hauptgegenstand der Discussion gebildet haben, die aber unsere Partei directe nicht berühren. Ebenjowenig habe ich die Absicht und Lust, denselben Gegenstand, den ich schon einmal in diesem Jahre und auch sonst schon bei verschiedenen Gelegenheiten eingehend erörtert habe, nochmals zur Sprache zu bringen. Es sind dies jene Beschwwerden kleinlicher Natur, die sich kaum mit der Bedeutung, wie sie eine politische Debatte beanspruchen kann und soll, vereinigen lassen. (Poslanec dr. Schaffer: Abgeordneter Dr. Schaffer: „Sehr richtig!“) Nichts destoweniger aber ist es mir nicht möglich, einige Ausführungen der geehrten Herren Vorredner unerwidert zu lassen, weil man sonst aus unserem Schweigen Schlüsse ziehen könnte, die nicht gerechtfertigt wären und nur aus diesem Grunde seien mir einige wenige Bemerkungen gestattet.

Der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach hat sich in seinen Ausführungen auf mich berufen, indem er sagte, daß ich ihm diesmal hoffentlich nicht den Vorwurf machen werde, er bringe persönliche Fragen gegenüber Beamten und anderen Persönlichkeiten zur Sprache, die hier nicht anwesend sind und sich nicht vertheidigen können. Er hat auch, und ich sage mit Recht, hervorgehoben, daß es nicht Sache irgend einer Partei in diesem hohen Hause sei, Angriffe, die gegen die Regierung oder deren Beamte erhoben werden, ohneweiters als gegen sich gerichtet zu betrachten; denn es sei Sache des Vertreters der Regierung, solchen Angriffen gegenüber aufzutreten und die Stichhaltigkeit der Anklagen zu widerlegen oder die Unstichhaltigkeit derselben zu beweisen. Der Herr Landespräsident hat in dieser Be-

ziehung eingehend auf die Ausführungen des Herrn Abgeordneten der Stadt Laibach erwidert, nichtsdestoweniger aber möge es mir gestattet sein, auf ganz wenige Umstände trotz seiner Verwahrung zurückzukommen und die Thatsachen, die er vorgebracht hat, auch meinerseits, soweit ich es zu thun in der Lage bin, mit Thatsachen zu widerlegen.

Der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach hat im Grunde genommen nur zwei Thatsachen vorgebracht, Thatsachen, die sich trotz seiner Verwahrung doch gegen einen Beamten gefehert haben, welcher hier nicht anwesend ist und durch Niemanden vertheidigt wird, weil derselbe, wie der verehrte Herr Landespräsident ausgeführt hat, nicht dem Herrn Landespräsidenten, sondern der Postdirection in Triest untersteht! Die Anklage war im allgemeinen und in erster Reihe gegen die Postverwaltung gerichtet, im Besondern aber wurde zugleich diesem einen Beamten mit Enthüllungen gedroht, welche Drohung auf mich nahezu den Eindruck einer Verdächtigung machte. Es ist ein unbestreitbarer Grundsatz, daß man derlei allgemein gehaltene Anklagen oder Verdächtigungen nicht erheben darf, wenn ihnen nicht bestimmte Thatsachen zu Grunde liegen; solche Thatsachen aber sind nicht vorgebracht worden, und das ist dasjenige, was ich vor allem constatirt haben wollte. Wenn aber der Herr Abgeordnete sagte, er werde unter Umständen Dinge vorbringen, die dem Staate und dem Lande zur Unehre, zur Schande gereichen werden, (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Ste slabo razumeli!“) dann weiß ich nicht, wie ich eine solche Drohung bezeichnen soll.

Gegen diesen einen Beamten, den ich persönlich nicht kenne, von dessen ersprißlicher Thätigkeit aber verschiedene Beweise vorliegen, sind zwei Anklagen vorgebracht worden, die beide nach meiner Auffassung vollständig ungerechtfertigt sind. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Saj so bila fakta, kar sem navedel!“) Die eine Thatsache betrifft eine Reclamation wegen einer slovenischen Postanweisung, die nach einem deutschen Orte in Kärnten (Klici na levi: — Rufe links: „Škofja vas je slovenski kraj!“) adressirt war, die aber keine entsprechende Erledigung gefunden hat und deshalb nicht zugestellt werden konnte, weil sie nicht verstanden wurde. Ich gestehe, meine Herren, daß ich es für nebensächlich halte, ob die Erledigung der Reclamation durch die Postverwaltung in dieser oder in jener Sprache erfolgte, daß ich aber jede Erledigung, die in unpassende Worte gekleidet ist, entschieden verurtheile, mag sie in welcher Sprache immer erfolgen. Wenn ich aber die Sprache der Erledigung an und für sich für eine Nebensache ansehe, so will ich damit gewiß nicht gesagt haben, daß auf dem Gebiete der Postverwaltung nationale Tendenzen Anwendung finden sollen, weil ich glaube, daß ein jeder vorurtheilsfreie Mann anerkennen wird, daß es bei einem Verwaltungszweige, wie die Post, unmöglich ist, sich auf einen einseitig nationalen Standpunkt zu stellen. Gibt es einen Verwaltungszweig, der internationaler wäre, wie die Post, dann können Sie mich widerlegen. Es ist eine Thatsache, daß gerade die Postverwaltung, welcher der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach mit Recht im Allgemeinen Lob gespendet hat, in einem höheren Grade, wie jede andere Verwaltung den Character eines internationalen

Verkehrsmittels in Anspruch nehmen muß. Von diesem Gesichtspunkte aus ist es begreiflich, daß bei einem Verwaltungszweige, dessen Wirkungsbereich sich über alle Welttheile erstreckt, der nationale Standpunkt zurücktreten und daß bei demselben eine Verkehrssprache angewendet werden muß, welche der allgemeinen Verständlichkeit so nahe als möglich steht. (Poslanec Kersnik: — Abgeordneter Kersnik: „Na Slovenskem!“ Ugovor v središci; predsednik pozvoni. — Widerspruch im Centrum; Vorsitzender gibt das Glockenzeichen.) Aus diesem Grunde bin ich auch der Meinung, daß die Sprache dieser Verwaltung, wenn sie ihrem Zwecke entsprechen soll, eine solche sein muß, die den allgemeinen Verkehr fördert, nicht aber hemmt, damit nicht die größten Übelstände daraus entstehen. Es ist gewiß unzweckmäßig und fördert die Verkehrsinteressen in keiner Weise, wenn lediglich, um nationalen Forderungen zu genügen, Zahlungsanweisungen in slovenischer Sprache nach Orten ergehen, wo man slovenisch nicht versteht. Ich bin überhaupt der Ansicht, daß in allen staatlichen Verwaltungszweigen eine interne Amtssprache bestehen muß, welche überall gleichmäßig verstanden wird. Und wenn Sie sich auf den Standpunkt stellen, daß der § 19 der Staatsgrundgesetze nur dann richtig interpretirt wird, wenn jeder Volksstamm in jeder Richtung mit seiner Sprache allein das Auskommen zu finden hat, ohne Rücksicht auf andere Stämme und auf die allgemeinen Interessen des Staates, dann ist das Ihre Anschauung; aber verzeihen Sie, wenn ich diese Anschauung als eine dem staatlichen Bestande widersprechende, die Existenz des Staates compromittirende und vernichtende ansehe. (Ugovor v središci. — Widerspruch im Centrum. Klici na desni: — Rufe rechts: „Sehr richtig!“) Das ist meine Anschauung in staatlichen Angelegenheiten! Ich kann mir in Oesterreich eine ersprißliche interne Amtirung in einer Sprache, die nicht von allen Organen des Staates verstanden wird, nicht denken und betone wiederholt, daß nach meiner Überzeugung jede Abweichung von diesem Grundsatz nur eine Erschlaffung des staatlichen Organismus, die dem allgemeinen Interesse nicht zuträglich wäre, zur Folge haben müßte.

Von dem Herrn Abgeordneten der Stadt Laibach ist aber auch noch eine zweite Thatsache, ohne sich in die Details derselben näher eingelassen zu haben, zu einer Anklage gegen die Postverwaltung benützt worden. Diese Thatsache betrifft die Post in Venggenfeld. Mir ist diese Angelegenheit zufällig bekannt. Aber auch ich erachte es nicht für nothwendig, auf eine ausführliche Besprechung derselben einzugehen, sondern ich beschränke mich auf die Bemerkung, daß der Herr Abgeordnete, wenn er diese Thatsachen nach dem Grundsatz: *audiatur et altera pars* genau kennen gelernt haben wird, selbst zur Einsicht gelangen dürfte, daß sein Vorwurf gegen den betreffenden Beamten vollständig ungerechtfertigt ist. Ich kenne genau die Details und meine Überzeugung beruht auf der Kenntnis der betreffenden Vorschriften. Ein anderer Vorgang, als derjenige, der in diesem Falle beobachtet wurde, war einfach unmöglich. Die Vorkerungen, welche in diesem Falle durch Berufung eines anderen staatlichen Organes getroffen werden mußten, waren solcher Art, wie sie unter den gegebenen Verhältnissen sich als unabweislich herausstellten. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Sam sebe preiska-

vati, kaj ne?") Weil aber der in Frage stehende Beamte in einer Weise hier verunglimpft worden ist, die ich in diesem hohen Hause lieber nicht gehört hätte, so möchte ich noch beizufügen mir erlauben, daß es nicht mir allein, sondern vielen Mitgliedern dieses hohen Hauses bekannt ist, daß wir gerade der Thätigkeit dieses ausgezeichneten Mannes es zu verdanken haben, wenn das Postwesen in Krain gegenwärtig so vortrefflich functionirt. Der Mann treibt keine Nationalitätenpolitik, er ist nichts anderes, als ein tüchtiger Postbeamter und etwas anderes braucht er nicht zu sein.

Das sind die zwei Thatsachen, die der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach vorgebracht hat, alles Übrige waren Ausführungen, die theils schon bei anderen Anlässen hinlänglich beleuchtet und widerlegt worden sind, theils Angriffe, denen, so weit ich ihn verstanden habe, jedwede positive Unterlage fehlt.

Auf den Angriff, den der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach gegen die Bewohner von Triest gerichtet hat, glaube ich nur aus dem einen Grunde reagiren zu sollen, nicht um die Triester Bevölkerung zu vertheidigen, weil dies nicht nothwendig ist, sondern nur um zu betonen, daß, wenn in diesem hohen Hause Stimmen erhoben werden, welche Triest in einer außerordentlich harten Weise verunglimpfen, ebenso hier auch Stimmen laut werden, welche für die reichstreue Stadt Triest aus Überzeugung und entschieden eintreten, gleichgiltig ob es sich um Bürger slovenischer, italienischer oder deutscher Nationalität handelt. Ich gebe zu, daß es in Triest eine Partei gibt, deren Journale eine Sprache führen, die Niemand lebhafter verurtheilt als ich und die antidynastische Artikel bringen, welche alles übertreffen, was das Gefühl eines wahren Patrioten zu ertragen vermag; das ist eine Thatsache. Aber diese Thatsache ist auch anderwärts, zu anderen Zeiten und an anderen Orten in unserer Nähe constatirt worden; es wäre vielleicht auch bezüglich solcher Vorfälle angezeigt gewesen, dieselben mit ebenso strafenden Worten zu brandmarken, wenn sie auch nicht in Triest sich abgespielt haben. Ich werde mich auf die Details dieser Vorgänge nicht weiter einlassen, weil ich glaube, daß sie den Herren aus halbvergangerer Zeit noch in lebhafter Erinnerung sind. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Ich wüßte nicht“. Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Nemski listi, nekteri da!“)

Auf die Besprechung der Schulangelegenheiten, die ebenfalls Gegenstand der Discussion waren, will ich nicht eingehen, sondern nur mit wenigen Worten meine Auffassung in dieser Richtung zu markiren trachten. Auch ich bin der Überzeugung, daß die Regierung verpflichtet wäre, für das Schulwesen und speziell für die Unterbringung der Mittelschulen in Laibach mehr zu thun, als gegenwärtig geschieht. Wenn neulich in der Debatte über den Vorschlag des Normalerschulfonds die Bemerkung gemacht wurde, daß die Regierung geneigt wäre, ein neues Gymnasialgebäude in Laibach aufzuführen zu lassen, wenn ihr seitens der Stadtgemeinde Laibach ein entsprechender Bauplatz zur Disposition gestellt wird, so erwächst daraus nach meiner Ansicht für die Gemeinde die Pflicht, alles aufzubieten, um dieser Forderung zu entsprechen. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Vsaj še nikdo nič zahteval ni!“) Jeder, der die Verhältnisse kennt, weiß, daß unsere Mittelschulen in einer

Weise untergebracht sind, die wirklich geradezu — ich will keinen unparlamentarischen Ausdruck gebrauchen und sage nur — empörend ist. Wenn ich aber dieses im vollen Einvernehmen mit dem Herrn Vorredner sage, so bin ich auch freimüthig genug, noch einer anderen Ansicht Ausdruck zu geben, die auch Ihre Zustimmung finden möge. Unsere Schulen leiden nicht bloß an der schlechten Unterkunft, sondern es werden in einer anderen Beziehung, hinsichtlich ihrer Organisation und Leitung, vielerlei Beschwerden vorgebracht, deren Details Ihnen wahrscheinlich besser bekannt sind, wie mir. Unsere Mittelschulen sollten, das wäre mein innigster Wunsch, zu den besten zählen, wie in früheren Zeiten, und sie könnten es auch in jeder Richtung sein, wenn sich der leidige nationale Kampf nicht auch auf dieses Gebiet erstrecken würde. Wir sollten uns endlich auf den Standpunkt wirklicher Gerechtigkeit stellen und wenn Sie auf der einen Seite für die slovenische Nationalität alle Rechte beanspruchen, die, insoweit sie dem Staatsinteresse nicht gegenüberstehen, auch ich ebenso beanspruchen würde, wie Sie, dann muß ich gestehen, daß ich nicht begreife, daß Sie gegen das deutsche Element so ungerecht sind und daß sie sich gegen die Möglichkeit deutsch zu erlernen, deutsche Bildung anzueignen, so ablehnend, so feindselig verhalten. Nach meiner Auffassung ist es unmöglich einem Vater zu verbieten, seinem Sohne die Erlernung der deutschen Sprache zu ermöglichen und die Grundsätze, die neulich hier proclamirt worden sind und die rechtsphilosophischer oder ich weiß nicht welcher Natur sein sollen, daß dem Vater nämlich dieses Recht nicht zustehe, kann ich mit Ihnen nicht theilen. Ich bin immer der Meinung gewesen, daß es für jeden Familienvater, aber auch für das ganze Volk von Nutzen sei, wenn sich die Landeskinder nicht bloß die Muttersprache, sondern soweit als möglich auch die zweite Landessprache aneignen können, damit dadurch die Gehässigkeit gegen die zweite Landessprache beseitigt werde, die dem Einzelnen, dem Lande und uns allen nur zum Schaden gereicht. Warum, meine Herren, ist es denn nothwendig, daß diese ewigen Kämpfe uns von einer gemeinschaftlichen, besseren Thätigkeit abhalten? Ich glaube, wir würden einen großen Stein des Anstoßes beseitigen, wenn wir uns dazu entschließen würden, bezüglich der Mittelschulen der Idee Eingang zu verschaffen und gemeinschaftlich dafür zu wirken, daß in Laibach ein correct organisirtes deutsches Obergymnasium und ebenso ein zweites solches Gymnasium mit slovenischer Unterrichtssprache am Untergymnasium errichtet werden. Nicht aus nationalen, aus sprachlichen und politischen Gründen, sondern lediglich im Interesse guter Schulen, einfach aus Utilitätsgründen sollten wir das anstreben. Das ist aber nur durch gemeinsames Zusammenwirken beider Nationalitäten des Landes und nur unter der Voraussetzung zu erreichen, daß wir mit derselben Aufrichtigkeit, Offenheit und Entschiedenheit für die Forderung des deutschen wie des slovenischen Unterrichtes eintreten und dabei von der Erkenntnis ausgehen, daß der deutsche Unterricht nicht bloß mit Rücksicht auf die deutschen Landeskinder, sondern auch mit Rücksicht auf die gebieterischen Postulate des Staates und auf den friedlichen Verkehr mit den übrigen Stämmen Oesterreichs für uns von maßgebender Bedeutung ist. Die Kenntnis der deutschen Sprache ist und bleibt in Oesterreich für jeden Gebildeten — wer kann sich das verhehlen — eine Noth-

wendigkeit. Warum wollen Sie den Nutzen, den die Kenntniss dieser Sprache verschafft, unserer Jugend vorenthalten? Wenn Sie aber den Kampf gegen alles Deutsche um jeden Preis fortführen wollen, dann werden die Folgen davon auf jedem Gebiete, auf dem des Unterreiches wie des Justizwesens und überall, sich gleich ungünstig fühlbar machen. Ich sprach früher von der Nothwendigkeit einer internen Amtssprache und da möchte ich nebenbei noch bemerken, dass der Herr Abgeordnete der Stadt Krainburg mit seinen Angriffen gegen die Justizverwaltung zu weit geht und die Bedeutung der inneren Amtssprache übersieht, wenn er interne Erlässe, die im Vorhause des Landesgerichtsgebäudes, wie er uns erzählte, bloß in deutscher Sprache angebracht sind, zum Gegenstande seiner Beschwerden macht. Ernstlich sind diese Beschwerden nicht; die Richter und die Anwälte, die durch diese Erlässe namhaft gemacht werden, sind dem Publikum genau bekannt und die Kundmachung bloß in deutscher Sprache thut an dieser Stelle der Publicität gewiss nicht den mindesten Eintrag. Dass aber jede Kundmachung in Laibach erst dann Wert bekommt und verstanden wird, wenn sie zweisprachig publicirt wird, ist mir, verzeihen Sie meine bescheidene Auffassung, ganz unverständlich und wird mir stets unverständlich bleiben, solange ich die Hauptsache höher stelle, als die Nebensache.

Der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach hat auch noch einen Gegenstand besprochen, den ich meinerseits nicht mit Stillschweigen übergehen kann. Er beklagte das unglückliche Verhältnis der Tripelallianz und stellte dieses als ein nationales Unglück hin, nesrečna trojna zveza sagte er. Der Dreibund ist, was nicht widersprochen werden kann, einzig und allein unter der Voraussetzung geschlossen worden, dass uns durch denselben dauernd und in beruhigender Weise der Friede gesichert werde; er hat diesen seinen Zweck bisher vollkommen erfüllt, er hat uns den Frieden gesichert und wird ihn hoffentlich noch lange sichern. Aus diesem Grunde muß ich es bedauern, dass eine derartige Anschauung hier Ausdruck fand, wobei ich jedoch gleichzeitig die Hoffnung ausspreche, dass eine solche Verurtheilung des Bündnisses in dieser hohen Versammlung nur eine ganz vereinzelte Erscheinung ist und bleiben wird.

Den Ausführungen des Herrn Abgeordneten der Stadt Krainburg habe ich im Wesentlichen nichts neues entgegenzustellen. Er hat über die Zustände im Justizwesen gesprochen; denselben Gegenstand hatte er aber schon in der vorigen Session erörtert und ich war damals in der Lage, meine Auffassung über diesen Punkt in entsprechender Weise zum Ausdruck zu bringen, so dass ich auf diesen Gegenstand heute nicht zurückkommen brauche. Der Herr Abgeordnete der Stadt Krainburg hat aber auch noch die politische Stellung der Fortschrittspartei im Reichsrathe und gewisse journalistische Emanationen zur Sprache gebracht, denen er eine große Bedeutung beizumessen scheint. Ich fühle mich nicht berufen, den Wert journalistischer Emanationen auseinander zu setzen. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Officieller Clubbericht!“) Wollte ich mich aber auf dieses Gebiet begeben, dann brauchte ich Ihnen nur die erste Spalte des gestrigen Artikels eines hiesigen slovenischen Blattes vorzulesen, um Ihnen in einem Spiegel Ihre Fehler und die Sünden vorzuhalten, die

Sie gegen diese (desna — rechte) Seite des hohen Hauses so oft, ja fast tagtäglich begehen. Alles, was da gesagt wird: wie schnell man verurtheilt wird, wenn man nicht alles billigt, auch dasjenige nicht, was nicht zu billigen ist; wie man ein Verbreehen an der Nation begeht, wenn man nicht jede kleine poetische Leistung als Leistung würdig eines Shakespeare erklärt; — das und alles Ubrige brauchte ich Ihnen nur vorzulesen und Sie müßten gestehen, dass Sie uns Unrecht thun, wenn Sie uns mit solchen Analogien überhäufen und mit solchen Emanationen verwechseln. Wie gesagt, ich will auf journalistische Expectationen nicht eingehen (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Das waren Clubberichte der vereinigten Linken!“), glaube aber den Bemerkungen des Herrn Abgeordneten der Stadt Krainburg gegenüber mit einigen Worten den Standpunkt klarstellen zu sollen, den die Partei, der ich im Reichsrathe anzugehören die Ehre habe, gegenwärtig einnimmt. Die Herren werden sich alle der Thronrede und der Aufforderung der Regierung erinnern, welche die Parteien des Reichsrathes zur wirtschaftlichen Thätigkeit mit Hintansetzung der politischen Differenzen einlud. Auf dieser Grundlage und im Hinblick auf die zu lösenden hochwichtigen wirtschaftlichen Fragen, von denen ein großer Theil auch thatsächlich einer Erledigung zugeführt wurde, die vielleicht auch Ihre volle Billigung findet, wurde eine Art Waffenstillstand unter der Bedingung geschlossen, dass jede Partei, bis diese wirtschaftlichen Fragen geregelt wären, ihren politischen Besitzstand intact bewahren solle, ohne dass auf Umwegen inzwischen Situationen geschaffen würden, die sich mit einer gemeinschaftlichen Thätigkeit nicht vereinbaren lassen. Das ist der Standpunkt, den unsere Partei seit dieser Zeit von patriotischen Motiven geleitet eingenommen hat und heute noch einnimmt. Sie besteht darauf, dass ihr politischer Besitzstand nicht alterirt werde durch praktische Maßregeln, wie z. B. durch Personalernennungen, welche zum Schaden derjenigen Partei ausschlagen müßten, welche die Waffen, insofern die wirtschaftlichen Fragen nicht erledigt sind, niedergelegt hat. Nur so war die Fortschrittspartei in der Lage, obwohl in der Opposition stehend, die Regierung in wirtschaftlichen Fragen zu unterstützen. Wir haben dies gethan im Interesse des Reiches und werden es auch noch fernerhin thun, insofern der Waffenstillstand ehrlich eingehalten und unser politischer Besitzstand nicht alterirt wird. Sie können es keiner Partei verübeln, wenn sie Vorsorge dafür trifft, dass hinter ihrem Rücken, während sie auf den Kampf für die politischen Rechte, die sie beanspruchen zu können glaubt, zeitweilig Verzicht leistet und der Nothlage des Staates Rechnung tragend ihre ganze Aufmerksamkeit den wirtschaftlichen Fragen zuwendet, dass während dieser Zeit hinter ihrem Rücken nicht Situationen geschaffen werden, welche ihre Rechte, ja ihre politische Existenz auf das Empfindlichste schädigen können.

Wenn Sie hier Klagen vorbringen über die Unterdrückung der slovenischen Nationalität, so constatire ich, dass thatsächlich nichts vorgebracht wurde, woraus der Schluss gezogen werden könnte, dass diese Klagen irgend wie berechtigt sind und dass die slovenische Nationalität in Krain wirklich unterdrückt wird. Wenn trotzdem solche Klagen vorgebracht werden, so erscheint jener Ausspruch, von dem soviel die Rede war, dass

diese Klagen nur auf einem Tratsch beruhen, fast gerechtfertigt. Thatsache ist es, dass eine gesättigte politische Partei auch übermüthig werden kann und ich glaube, im Kleinen ist die slovenische Partei in Krain heute gesättigt, — ja überfättigt. (Veselost v središči in na levi. — Heiterkeit links und im Centrum. Poslanec Kersnik: — Abgeordneter Kersnik: „Wir sind noch immer hungrig!“) Die Deutschen haben in andern Ländern mit ganz andern Schwierigkeiten um ihre Existenz zu kämpfen als die Slovenen; das beweisen die jüngsten Ereignisse und die Stimmen aus Böhmen, Mähren und Schlesien. (Klici na levi: — Rufe links: „Oho!“) Das sind nicht journalistische Stimmen, sondern Thatsachen und Stimmen der Abgeordneten jener Länder (Klici na levi: — Rufe links: „Zakaj pa nam ne verjamete, mi smo tudi poslanci!“), welche die Existenz eines Volksstammes, der seit Jahrhunderten in seinem nationalen Besitze unbehelligt war, durch grobe Ausschreitungen und verbitterte Kämpfe, in welchen jetzt die nationalen Differenzen sich bewegen, gefährdet erscheinen lassen. Die Wahrung dieses ererbten Besitzstandes während der Waffenruhe — das allein war der Standpunkt der fortschrittlichen Partei, den Sie bekämpfen. Nach dieser Richtung wahrte sie energisch ihre Rechte; in die Rechte der Executive aber, insoweit sie innerhalb dieser Grenzen sich bewegt, nimmt sie und wird sie keine Ingerenz nehmen, dafür achtet sie das constitutionelle Prinzip viel zu hoch. Ich glaube daher, dass es besser ist, wenn wir der Executive ihr Recht lassen, ohne uns in persönliche Fragen einzumischen, die unierer Ingerenz entrückt sind. Wenn Sie, meine Herren, eine Ingerenz in diese Dinge zu nehmen versuchen, so folgt daraus nicht, dass Sie ein Recht dazu haben, sondern vielleicht nur, dass Sie zum Fenster hinaus Fragen aufwerfen wollen, die sich zwar nicht beantworten lassen, die aber anderen, hier nicht eingestandenen Zwecken dienen sollen.

Das ist alles, worauf ich in dieser Debatte antworten kann und will und was ich zur Constatirung bestimmter Thatsachen vorbringen zu müssen geglaubt habe. (Zivahno odobravanje in ploskanje na desni. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen rechts.)

Deželni glavar:

Ako nihče več ne želi besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.) sklepam splošno razpravo.

Ker je ura pozna, pretrgam sejo. Nadaljevala se bode ob $\frac{1}{2}$ 4. uri popoldne.

Seja prestane ob 2. uri popoldne ter se nadaljuje ob 3. uri 40 minut popoldne — Die Sitzung wird um 2 Uhr nachmittags unterbrochen und um 3 Uhr 40 Minuten nachmittags wieder aufgenommen.)

Deželni glavar:

Sklepni smo. Prosim gospoda poročevalca, ki ima končno besedo v splošni razpravi, da prične.

Poročevalec Šuklje:

Slavna gospoda! Še ni 6 mesecev od tega, odkar se je v tej zbornici precej obširno bil raz-

pravljaj finančni položaj naše dežele. Vsled tega je nekako umevno, da so govorniki v današnji debati izogniti se hoteli številkam in njih oceni v budgetarnem oziru. Torej tudi jaz kot poročevalec nimam ničesar omenjati o našem gospodarstvu, k večjemu neko kratko opombo nasproti gospodu tovarišu Hribarju. Tistih 263.000 gld. namreč, za katere se je skupna imovina deželnega zaklada bila pomnožila, ne gre kontrirati na račun tega leta, temveč na račun leta 1891., o katerem smo o svojem času priznavali, da so uspehi bili zelo povoljni. Pravi punctum saliens današnjega proračuna pa je ta, da se konstatuje na strani 5. odsekovega poročila, da smo le inventirali okroglo 63.000 gld., dočim imamo izrednega prihodka 127.222 gld., o katerem sami znate, da odpade ta prihodek že l. 1895.

Sicer bila je razprava v prvi vrsti politična in, gospoda moja, meni se vidi po vsej pravici, kajti neumestno bi bilo, ako bi nazori in ako bi nasprotstva, ki razburjajo in razvnemajo javno mnenje izven zbornice, ne odmevala tudi v tej dvorani. (Klici v središči: — Rufe im Centrum: „Dobro, dobro!“).

Če kot poročevalec vprašam, kaj je prav za prav jedro bilo celi debati, vidi se mi, da se je naslajala na dve poglavitni točki. Prva točka je razgovor o razmerji strank med slovenskim prebivalstvom in druga točka razgovor o enakopravnosti ter o razmerji slovenskega naroda nasproti dunajski centralni vladi. Kot poročevalec moram reagirati na razne govore in skušal bodem storiti to kolikor mogoče v kratkem in lapidarnem slogu.

Govorilo se je o strankah med slovenskim narodom. Gospoda moja, da se nahajajo take stranke, to samo po sebi ni nobena nesreča, to je naposled produkt bolj intenzivnega duševnega in političnega življenja. Ali to je žalostno, da je prišlo do tako intenzivnega razkola in da ste se stranki tako silno oddaljili druga od druge. Tu nastane vprašanje — od kodi ta prikazen? Pri tej priliki sem prisiljen, ozirati se na dva častita predgovornika iz te (leve — lufen) strani visoke zbornice, na tovariša Žitnika in Kluna. Kolega Žitnik hotel je po mojem mnenji preveč dokazati. Če je v istini tisti list, katerega on zastopa in štiti s svojim poštenim imenom, v istini tako popolnoma svoboden in nezavisen, potem vprašam gospoda poslanca Žitnika, ali je on pač v stanu s svojim poštenjem odgovarjati za tisto pisavo, za vse tiste napade, kakor smo jih čitali v zadnjih številkah tega lista? (Zivahno odobravanje v središči. — Lebhafter Beifall im Centrum.) Gospod tovariš Žitnik je dalje govoril o razlogih tega razkola in tovariš Klun mu je sekundiral ter dejal, da je stara stranka, pri kateri on ustraja. Pri tej priliki se je skliceval na oni govor, ki ga je imel svoj čas pri normalno-šolskem zakladu. Gospoda moja, meni se vidi, če se prav ne motim, takrat je gospod Klun variiral zgodovinski ali psevdozgodovinski izrek, ki se pripisuje francoskemu generalu Cambroune-u v bitki pri Waterloo, izrek, kateri slove: „La garde meurt, mais elle se ne rend pas“, in tako nekako glasile so se tudi besede gospoda kanonika: „Stara garda“ — je dejal — „umrje, pa ona se ne uda“. Ja, gospoda moja, da bi imeli mi še staro gardo (Ži-

valno odobravanje v središči. — Lebhafter Beifall im Centrum.) lahko bi se sporazumeli, lahko bi prišli do sprave, ali žalibog, imamo mlado gardo in da ona eksistira, da se pojavlja ta mlada garda včasih v jako neprijetnem zmislu tudi nasproti lastnim sovrstnikom, o tem bi tovariš Klun sam lahko zapel pesmico, saj mu ni treba preveč mučiti spomina, naj le malo pomisli, kako se je njemu godila pri zadnjih deželnozborskih volitvah in občutil bode takoj, da eksistira taka „mlada garda“ ter da je prav težko, pobotati se ž njo. (Odobrovanje v središči. — Beifall im Centrum.)

Gospoda moja! Častiti gospod tovariš Žitnik je — mislim da sem ga prav razumel — danes incidenter rabil nek izraz nasproti tovarišu dr. Tavčarju, s katerim je kazal na tisti razdor, ki smo ga imeli pričetkom leta 1873. ali 1874.

Gospoda moja, rečem naravnost, jaz sem takrat bil stal v sredi tistega boja in sem do danes bil jako neutralen opazovalec sedanjega razpora; ali analogija, o kateri govori kolega Žitnik, pač ne velja. Tiste nejasne konfuzne mladoslovenske agitacije, katere smo imeli pričetkom leta 1873., ne gre primerjati globokemu naravnemu čutu, ki sedaj pretresa celo slovensko razumništvo. (Živahno odobravanje v središči in med somišljeniki na levi. — Lebhafter Beifall im Centrum und unter den Gefinnungsgenossen links.) Tudi politične ideje so nalezljive, kakor so nalezljive kužne bolezni, kar smo imeli koncem 60tih let in pričetkom 70tih, to je bil le reflex nemškega liberalizma, to je bila ponesrečena kopija, katere danes nihče izmed nas ne namerava. Gospoda slavna, kot pošten mož zagotavljam Vas, brez izjeme priznavamo vsi velike zasluge, katere ima duhovščina slovenska za preporod naroda našega, mi vsi brez izjeme odobravamo odlično opozicijo, katero zavzema naša duhovščina, brez izjeme spoštujemo in se klanjamo verskemu čutu naroda slovenskega in če treba, smo pripravljeni z vami vred braniti ga proti napadom, naj pridejo iz katerekoli strani; ali s takimi nazori, kakor so se v zadnjem času pojavili, sprizajziti se nikakor ne moremo. (Živahno odobravanje v središči in med somišljeniki na levi. — Lebhafter Beifall im Centrum und unter den Gefinnungsgenossen links.) Gospoda moja, za kaj se pa gre? Kar se sedaj zahteva, to se je sans phrase nam povedalo na znamenitem shodu na Ljubljanskem strelišči. Kar se danes zahteva, to je nadvlada, diktatura cerkvene oblasti nad vsemi pojavi javnega, slovstvenega, umetelnega in socialnega našega življenja (Živahno odobravanje in pritrjevanje v središči in med somišljeniki na levi. — Lebhafter Beifall und Zustimmung im Centrum und unter den Gefinnungsgenossen links.) in — gospoda moja, to je stvar, proti kateri moramo odločno oporekati, ker bi ugonobila in zamorila narodno prihodnost našo in vsak duševni napredek. (Burno odobravanje v središči in med somišljeniki na levi; — Stürmischer Beifall im Centrum und unter den Gefinnungsgenossen links; ugovor na levi — Widerspruch links; Poslanec Klun: — Abgeordneter Klun: „Ni res!“) Tovariš Klun pravi, da ni res, ali jaz bodem s par kratkimi vzgledi dokazal, da je res,

vsaj bi me veselilo, če je pomota na moji strani. Vzemimo slovstvo, vzemimo pesništvo. Neusahljivi vir pesništva je ljubezen, ki jo je Bog sam vcepil v človeško srce in ž njo garantiral obstanek človeštva. Pesnik je primoran posluževati se tega pesniškega motiva. Ako pa se dandanes kdo prikaže med nami, ki se drzne opevati ta čut, takoj se oglasi glasilo večine kranjske duhovščine, češ, da pesnik podpira in neguje prešestovanje. (Pritrjevanje v središči. — Zustimmung im Centrum)

Vzemimo kiparstvo. Vsaj ne more kipar izhajati drugače, nego da uporablja naravno krasoto, s katero je Bog oblagodaryl človeško telo. Ali če pri nas kaj tacega poskusi, bojim se, da bode te takoj na ves glas klicali, da zapeljuje s svojimi umotvori mladino, navzlic temu, gospoda moja, da mora spridena, perverzna biti domišljija, za katero imakiparski umotvor kaj pohujšljivega. (Pritrjevanje v središči. — Zustimmung im Centrum.)

Vzemimo vedo. Veda izhajati ne more brez podstave prostega raziskavanja. Kakor hitro bi se pa pri nas kdo podal na to polje, takoj ste mu za petami in očitata mu brezverstvo — in v politiki gospoda moja? Kam pa zagazimo, če bi bil res diktat cerkvenega pastirja tudi v političnih vprašanjih jedino odločilen? Ne govorim samo od škofov, vsaj bi slovenski narodnjak prišel v veliko zadrego. Na jedni strani imamo na pr. lavantinskega škofa, ki je prav lepe in uvaževanja vredne besede govoril na prvem katoliškem shodu, na drugi strani pa pride lahko poreški škof Flapp, pa ne bomo vedeli, pri čem da smo? (Veselost v središči. — Geiterfeit im Centrum.) Pa ne le od škofov moramo biti zavisni, več se zahteva od nas. Mi smo pri zadnjem shodu na Ljubljanskem strelišči z nekim čudnim strmenjem čitali besede, ki niso bile nikjer oporekane, da je namreč jeden izmed gospodov izustil znameniti izrek: Zadnji kapelan se je več učil nego pri posvetni učenjak. (Smeh v središči. — Gelächter im Centrum.)

Gospoda moja, na tej podlagi sodelovanje s posvetnim razumništvom pač ni mogoče. Imeli bode nekoliko takih mož, ali to so redke izjeme, prave bele vrane — kateri bi iz prepričanja se vdali takemu vodstvu, kateri bi se iz prepričanja pridružili takim nazorom. Jaz sem lojalen dovolj, da tem izjemam prištevam prečastitega našega gospoda deželnega glavarja; pa take izjeme so pač silno redke, kar je pa drugih, kar jih sicer dobite, to so vam otrinki, ki bodo iskali le lastno svojo korist in ničesar drugega. Mogoče, da bode te imeli kakega spekulativnega odvetniškega koncipijenta, (Smeh v središči. — Gelächter im Centrum.) ki si s tem misli pripraviti večjo klijentelo za svojo pisarno, potem boste še imeli tiste male politične „streberčke“, ki hrepene po mandatih, do katerih nimajo nobene pravice, niti po svoji preteklosti, niti po svojih zaslugah, niti po svojem znanju. To so vam oni značaji, o katerih je Molière svoje dni bil spisal svojega Tartuffea. (Živahna veselost in odobravanje v središči. — Lebhafter Geiterfeit und Beifall im Centrum.) To so tisti ljudje, ki pri vsakem bogoslužnem činu skrbé, da pridejo v javnost, da svet pač izvé, kako so pobožni. Imejte

jih, gospoda, obdržite si jih, koristili vam dosti ne bodo; mi drugi pa, ki imamo nekoliko prepričanja, nekoliko značaja, mi ne moremo ničesar drugega reči nego: Na taki podstavi poravnati se, nam absolutno ni mogoče. (Živahno odobravanje v središči. — Lebhafter Beifall im Centrum.) Reagirati moram na neke besede tovariša dr. Tavčarja, sodim namreč, da jih je kolega Klun fundamentalno napačno razumel. Gospod kanonik je interpretiral neki pasus v Tavčarjevem govoru tako, da je dejal: dr. Tavčar je klical celo narodno stranko zopet k stari složnosti. Kako lepo bi bila ta misel in vsakdo izmed nas bi to prav srčno želel; ali v današnjih razmerah ni nade, da bi se uresničilo tako upanje in zato mislim, da sem prav razumel tovariša Tavčarja — sicer me bode takoj lahko popravil — ako pravim, da je on mislil, posvetno razumnništvo naj se združi in skupno v bran postavi (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Tako je!“ Odobravanje v središči. — Beifall im Centrum.) in brez ovinkov reči moram, kar se mene tiče in tiste peščice somišljenikov, kar jih imam v tej zbornici, tudi mi smo pripravljeni, odjenjati nekoliko v tem, kar nas je ločilo od teh gospodov in nas razdvajilo, da se skupno vsi razumniki slovenski v bran postavimo proti nasilstvu, kakor smo ga doživeli v zadnjem času. (Poslanec Klun: — Abgeordneter Klun: „Izvrstno!“, poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Gotovo izvrstno, gospod kanonik Klun!“, poslanec Klun: — Abgeordneter Klun: „Habeant, sibi!“, poslanec Zitnik: — Abgeordneter Zitnik: „En mesec bodete skupaj!“, smeh na levi. — Gelächter links.) Gospod Klun pravi „izvrstno“, ne morem reagirati na to interjekcijo, kjer je čas kratko odmerjen, in torej preidem na drugi del svojega govora, na drugi del vsebine današnje debate, ki se je sukal okoli enakopravnosti.

Kolega Hribar, ki zavzema v naši zbornici pri tej debati mesto državnega pravdnika (Veselost v središči — Heiterfeit im Centrum) tožil je najprej deželni odbor. Jaz nisem poklican, zagovarjati ga, niti svoje sodbe povedati ne morem, ker premalo sem informiran o tem, ali so tožbe proti deželnemu odboru v tem oziru v istini utemeljene. Stringenten se mi dozdeva le en slučaj, ki ga je navajal gospod tovariš Hribar, namreč ono o nemškem napisu na prisilni delalnici. Recimo, da je stvar res taka. Ali, gospoda moja, morda je imel deželni odbor tukaj poseben namen, morda je s tem izključno nemškim napisom hotel le izraziti željo, da bi narastaj v prisilni delalnici se ne rekrutoval iz slovenskih, ampak iz drugih pokrajin in potem bi mogel opravičiti celo tisto žaljenje narodne enakopravnosti, katero je prouzročil z izključno nemškim napisom. (Veselost v središči. — Heiterfeit im Centrum.)

Dosti se je govorilo o razmerji našem nasproti vladi, — jako mnogo opravičenega, nekoliko pa tudi tacega, kar je po mojem mnenju pretirano. Med opravičene stvari prištevam pred vsem to, kar je navajal poslanec mesta Kranjskega, ki je naglašal brezobzirnost vladnih organov nasproti pravniškemu društvu o priliki izleta v Laški Trg. Ne zamerite, da omenjam to stvar, ali slučajno sem bil sam priča

— 62 slovenskih pravnikov je bilo pri izletu in jaz pridružil sem se kot 63., dasi nisem pravnik, dasi sem zašel med juriste uprav kakor Savel med preroke (Veselost v središči. — Heiterfeit im Centrum.), ker naposled vsak državni poslanec mora biti kos, če ne drugače, vsaj zakotnega jurista. (Veselost v središči. — Heiterfeit im Centrum.) In ta shod strokovnega pravniškega društva se je prepovedal zgolj iz bedastih formalnih ozirov. Gospoda moja, interes državnih zahteva, da se jednaka strokovna društva, zlasti društva tako eminentne važnosti podpirajo na vso moč (Pritrjevanje v središči. — Zustimmung im Centrum.) in da se je nasproti pravniškemu društvu našemu jezdarilo po mrtvih črkah ter preprečil shod iz jalovih formalnih uzrokov, to je nekaj nedopustljivega, to je eno izmed tistih nerodnih sredstev, s katerimi nespretni vladni organi po nepotrebnem razburjajo javno mnenje. (Klici v središči: — Rufe im Centrum: „Tako je!“)

Govorilo se je dalje o naših gimnazijah. Meni se dozdeva, da očitanja gospoda poslanca Ljubljant skega mesta niso povsem utemeljena. Že prečastiti gospod deželni predsednik je naglašal, da sprejem v gimnazije Ljubljanske nikomur ni bil zabranjen. Ali z druge strani, prostornosti so zlasti nižji gimnaziji v istini škandalozne. Če so pa že sedanji razredi v takih ubikacijah, odkodi še jemati prostorov za nove paralelke? Tu bi pred vsem bila dolžnost deželnega šolskega sveta, mesta Ljubljanskega in nas državnih poslancev, da z vso energijo zahtevamo od naučnega ministerstva, od učne uprave, da nam zgradi novo gimnazijsko poslopje. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Zavedite se te dolžnosti!“) Kar se tiče pa rekonstrukcije Kranjskega gimnazija, priznavam tudi jaz, da je oživljenje tega gimnazija gledé na sedanjo prenapoljenost naših srednjih šol že jasno dokazana, evidentna potreba. (Živahno pritrdjevanje v središči. — Lebhaftes Zustimmung im Centrum.) Nekoliko težav bode pa še vedno treba premagati in naučno ministerstvo ne more teh zadržkov kar tako spraviti iz sveta. Gledé pritožbe gospoda poslanca mesta Ljubljanskega, da se je sprejel na nižjem gimnaziji kot suplent nek starejši služabnik, ki ni zmožen slovenščine, mislim, da bi ravnatelj sprejel z veseljem drugega, popolnem vsposobljenega; ali mi smo zagazili tako daleč, da nam pomanjkuje naraščaj kvalificiranih učnih sil. Našim izprašanim suplentom se pač ne sanja, kako veliki gospodje so že. Naj torej gospodje, ki vplivajo na javno mnenje, skrbé in delajo na to, da se naša mladina bolj posveti filozofičnim študijam, kajti nevarnost preti, da kmalu ne bodemo več imeli potrebnega naraščaja na tem polji.

Dosti se je govorilo o pošti. Jaz nisem v stanu, kontrolirati istinitost onih pritožeb, ki smo jih čuli od gosp. tovariša Hribarja. En slučaj pa je stringenten in jaz se le čudom čudim, da je pošto skušal braniti sicer tako izvedeni in v parlamentarnem življenju tako izobraženi tovariš z one (desne — links) strani, kakor je ekscelenca gospod baron Schwegel. To je znamenita rešitev poštnega mandata, ki je bil instradiran v Škofji dvorec na Koroškem. Ja, gospoda, ta mandat ni bil šel v Ameriko ali Avstralijo, tem-

več v okolico Celovško, v slovensko pokrajino, in ako ekscelenca gospod baron Schwegel tisto „innere Amtssprache“ tako daleč razteza, potem pridemo tako daleč, da bomo naposled prisiljeni, celo le pisma pošiljati z nemškimi napisi. Monstroziteteta se je vršila v tem slučaju in jaz mislim, vsakdo, ki brani svojo narodnost, vsakdo izmed nas ima dolžnost, ugovarjati proti takemu postopanju.

In sedaj bližam se lahko koncu svojega govora. Častiti gospod tovariš dr. Tavčar je omenjal nekaj dogovorov, o katerih se je dosti čitalo po listih junija meseca, dogovorov, v katere je po časniških poročilih bila zapletena oseba našega prečastitega gospoda deželnega predsednika. Ekscelenca baron Schwegel, tovariš iz velikega posestva, spodbijati je hotel besede dr. Tavčarja, rekoč, to so zgolj žurnalistične govorice. Gospoda, to ni tako, marveč meni se dozdeva, da imajo resno ozadje, to niso bile časnikarske bajke, temveč to so oficijelne enunciacije dotične stranke. Združena levica ima svoj korespondenčni bureau in kar pride v novine, transpirira po tej poti, te novosti nosijo torej uradni pečat združene leveice. Gospod baron Schwegel pravil je dalje, da pri nas na Kranjskem smo do vrha siti ter vsled tega postanemo predrzni. Tudi o tem je govoril, da drugod Nemci vzdihujejo pod krutim nasilstvom. Gospoda moja, to je vender zloraba oratorične figure in jaz bi želel, le za teden videti, da je slovenski narod v tistem položaji, v katerem se nahaja neskončno zatirana nemška manjšina v onih krajih, kjer se jej najslabše godi. (Pritrjevanje v središči. — Zustimmung im Centrum.) In sedaj sem pri konci.

Priznavam sam, da se dandanes pozorišče in situacija spreminja neugodno baš za slovanski živelj, ne bodem preiskoval, od kod to pride, samo faktum konstatiram. In tu še jedno opazko proti predgovorniku iz desnice, kateri je tudi razpravljal politično situacijo. Na to je ekscelenca Schwegel čisto pozabil, da je združena levica sedaj v čisto drugem položaji, nego takrat, ko smo skušali na prestolni govor odzivati se z adresno debato. Med tistim časom se je dogodilo nekaj, kar je danes čisto prezrl ekscelenca gospod baron Schwegel, vstopil je v kabinet grof Kuenburg in torej je tista fraza nedovoljena in nedopuščena, ako trdi tovariš gospod baron Schwegel, da so levičarji še v opoziciji proti temu kabinetu, kjer imajo svojega zastopnika. Pa ne le grof Kuenburg je vstopil v kabinet, izstopil je Pražak, kateremu smo Slovenci večno hvalo dolžni in deželo našo utegne zadeti še neka druga osobna sprememba, če nastopi ta sprememba, bode vsa kronovina Kranjska opravičeno tugo videla, da nas zapušča mož, ki je 12 let pravično vladal kot namestnik cesarski v tej deželi. (Živahno odobravanje v središči in na levi. — Lebhafter Beifall im Centrum und links.) To so spremembe v političnem našem položaji. Težak je položaj, in mi, ki smo primorani pred svojim narodom in pred svojo vestjo, pred svojim Bogom, prevzeti odgovornost za vsak korak, ki ga storimo, za vse naše ukrepe, skušati moramo, da z jedne strani previdno postopamo v teški tej situaciji, z druge strani pa, ako treba, tudi tako

odločno in možato, kadar zahteva čast in dostojanstvo naroda našega. S tem sem pri kraji in priporočam v imenu finančnega odseka visoki zbornici, da izvoli prestopiti v nadrobno razpravo. (Vstrajno živahno odobravanje v središči — Lebhafter Beifall im Centrum.)

Deželni glavar:

Gospod poročevalec nasvetuje, da visoka zbornica izvoli prestopiti v nadrobno razpravo.

Prosim gospode, ki pritrdé temu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Otvorjam torej nadrobno razpravo.

Poročevalec Šuklje:

Preidem torej k posameznim točkam proračuna.

Pri poglavji I. „troški deželnega zbora“ nasvetujem v imenu finančnega odseka nespremenjeno po nastavkih deželnega odbora in sicer kot redno potrebščino 14.514 gld.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Pri poglavji II. „administrativni troški“ znaša po nasvetu finančnega odseka redna potrebščina 52.994 gld. in izredna potrebščina 500 gld. Pri tej priliki usojam si, opozarjati visoko zbornico, da je bil finančni odsek tega mnenja, da gre posebno nagraditi jednega najbolj zaslužnih deželnih uradnikov gospoda nadinženirja Witschla, gledé katerega nasvetujem osobno doklado 200 gld. Prosim, da rešuje to poglavje sprejme visoki zbor ta nasvet.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Pri poglavji III. „troški za deželno posestvo“ znaša potrebščina redna 7680 gld.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Pri poglavji IV. „troški za deželno-kulturne namene in vodne zgradbe“ nasvetuje finančni odsek redno potrebščino v znesku 23.200 gld. izredno pa v znesku 27.925 gld., vsega skupaj torej 51.125 gld.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Povše se je oglasil k besedi.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! V sporazumljenji s nekaterimi prijatelji kmetijskega napredka si dovoljujem izprosi besedo, da utemeljujem z nekaterimi besedami predlog, ki meri na to, da se pospešuje konjereja v naši kronovini. Ravno zjutraj je pritrdila visoka zbornica nasvetu, da se pooblasti deželni odbor, da sme porabiti svoto 1000 gld. v pospeševanje planinarstva. Če je poleg govedoreje še katera panoga gospodarstva v korist našemu gospodarju, je to gotovo konjereja. Zato se konjerejski odsek trudi, da pospešuje konjerejo, posebno pa sedaj, ko je po novi

kupčijski pogodbi z Nemčijo carina od naših konj težkega plemena izdatno znižana. In res prihajajo dobri kupci iz Nemčije, Bavarskega in Švice, ki kupujejo težke naše konje. Naša konjereja se je mnogo zboljšala, odkar nam poljedelsko ministerstvo pošilja lepo število za pleme sposobnih državnih žrebecev. V tem oziru prekaša naša dežela mnoge druge. Toda primanjkuje nam dobrih žrebetnih kobil. Zato je sklenil konjerejski odsek, kojemu sem načelnik, da bo skušal dobiti denarne podpore za nakup mladih žrebic, katere bode dražbenim potom za polovično ceno oddajal konjerejem po deželi. Za prvi poskus je kranjska hranilnica dala podpore 300 gld., za katere bode odsek kupil lepih žrebic noriškega plemena in jih oddajal prve dni oktobra konjerejem. Naj bi tudi deželni zbor pospeševal ta namen, važnost konjereje za celo deželo, posebno pa za Gorenjsko, kjer se redi težko noriško pleme, zato stavim predlog:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Deželni odbor se pooblaščuje, pospeševati konjerejo in sicer s tem, da dobi podporo za nakup mladih kobil težkega konjskega plemena, ter sme v to svrhu do 1000 gld. porabiti, za kar ima svoječasno izposlovati naknadno kreditno odobrenje.“

Deželni glavar:

Prosim gospode, kateri podpirajo predlog, ki ga je stavil gospod poslanec Povše, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt ter v debati.

Gospod poslanec Mesar ima besedo.

Poslanec Mesar:

Z ozirom na to, da sem danes zjutraj govoril o premiranji konj, ki se je letos posebej vršilo v Bohinji in z ozirom na vse to, kar je sedaj razpravljajal častiti gospod predgovornik, dovoljujem si predlagati nasledno resolucijo:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Deželni odbor naj iz svote podeljene za povzdigo kmetijskega gospodarstva sploh zopet porabi primeren znesek v to, da se v prihodnjih letih zopet verši posebno premiranje konj v Bohinji.“

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Mesarja, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Lavrenčič se je oglasil k besedi.

Poslanec Lavrenčič:

Visoki zbor! Ne morem si kaj, da se zopet ne oglasim k besedi zaradi uravnave vodá v Vipavski dolini. Vidim sicer, da je v proračun stavljena svota 5000 gld. za vodne zgradbe na Vipavskem, ali teh

5000 gld. se bode porabilo le v to, da se zviša nek že obstoječi jez za 5 metrov, ali doseglo se s tem ne bode nič drugega, nego da bode za tem jezom zastajala šuta, katero nanaša Bela, voda pa bode naprej rila v Vipavsko reko, razjedala bregove in provzročila velikih škod.

Pa to visoki zbor itak vé in mi ni treba stvar ponavljati, ki je bila že tolikrat tu v razgovoru. Samo to moram reči, da gre vsa zadeva uravnave Vipavskih vodá tako počasi, da bi se jo moglo primerjati polžu, ki je 7 let lezel čez plot in kadar je prišel na vrh, padel je doli. Ta stvar tudi že 10 let leze do rešitve, pred 5 leti je bila na vrhu, ali ministerstvo je reklo, da ne dá nobene podpore, ker so načrti zastareli itd. in polž je padel. In kaj je slavni deželni odbor storil, da bi se bil zopet pobral? Mesto da bi bil poslal pravega zvedenca, ki bi bil pregledal, ali so načrti res zastareli in ali je res treba napraviti novih, poslal je tacega, ki je stvar še bolj pokvaril. Pa to ni bilo samo v kvar stvari sami, temveč tudi v škodo posameznim posesnikom, kajti nekateri posesniki, misleč, da se bodo zgradbe pričele, posekali so svoja drevesa, topole in vrbe, katere so imeli nad Bistvo. Da so se posekala ta drevesa že takrat in ne šele, kadar bi se bile pričele vodne zgradbe, je pa na škodo stvari tudi v tem oziru, ker se veliko ložje koplje drevesa, če stoje, nego če so ostale same korenine. Storila se je torej škoda v dvojnem oziru. Obžalujem torej, da deželni odbor ni imel na razpolaganje boljšega zvedenca, katerega bi bil poslal v Vipavo. Nočem dregniti v sršenovo gnezdo, ne rečem, da gledišče ni potrebno, ali nujneja stvar je bila na vsak način uravnava vodá v Vipavski dolini, kjer napravljajo povodnji vsako leto toliko škode, da ljudje skorej nič ne pridelajo. Ne bočem dalje govoril, ali na gledišče bi se bilo lahko čakalo še nekoliko časa, ubogi Vipavci pa ne morejo čakati. Zatorej izražam željo, da bi se take nujne stvari več ne puščale v nemar zaradi manj nujnih zadev. Kakor sem čul iz zanesljivega vira, je dotični inženir vso stvar pokvaril, tako da jo mora zdaj deželni inženir Hrasky popraviti. Še enkrat prosim, naj deželni odbor skrbi za to, da se že enkrat pričenejo ona potrebna dela, kajti naši ljudje so že skorej obupali in jaz se le čudim, da se ne vzdignejo.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Kavčič se je oglasil k besedi.

Poslanec Kavčič:

Že iz ust gospoda tovariša Lavrenčiča smo čuli, da gre v zadevah uravnavanja vodá in napravljanja vodovodov in sploh takih naprav, ki so namenjene v prid kmetijstvu, prav po polzevo. Popolnoma resnično je to, naj se le pomisli, da se potrebuje za tako stvar, kakor je naprava vodovodov in vodnjakov na Notranjskem 15 do 20 let, in naposled smo še vedno tam, kjer smo bili poprej in kjer so bili predniki naši. Vsekako je to dokaz, da se premalo stori. Deželnemu zboru se ne da v tem ničesar očitati, kajti v tej in oni stvari je lani in

druga leta z nekako navdušenostjo sprejemal predloge in dovoljeval svote v prid kmetijstvu. Ali kakor hitro se je zaključil deželni zbor, zaključili so se tudi dotični sklepi in to letos zaradi tega, ker pri deželnem odboru niso imeli zadosti časa. Prepričan sem, ako bi imel pred seboj letno poročilo deželnega odbora za tekoče leto, da gledé naprave vodnjakov in vodovodov na Notranjskem ne bi čital drugega, nego: „Stvar se ni dala zvršiti, ker tehničnih moči ni bilo na razpolaganje“. Pa smo tam, kjer smo bili poprej. Letos je vstavljena v proračun svota 10.000 gld. za vodovode in vodnjake in priznavati moram, da ima dežela res dobre namene. Ali govorilo se je, da bode dežela dala 30°/o vseh stroškov v to svrhu, interesenti 20°/o in vlada 50°/o. Mi smo torej že računili, da se bodo dela pričela, ali kako daleč je prišlo? Do danes se vlada še ni bila vprašala, koliko bode ona prispevala k dotičnim stroškom, in zakaj ne? — „nismo imeli časa“. Občine so dobile že načrte, gospod Hrasky je bil jako marljiv in reklo se je: „Vi dobite 30°/o od dežele, sami si imate preskrbeti 20°/o, to bo dosti in 50°/o Vam bo dala vlada“. Kaj pa, ako sedaj z deli pričnemo? Potrosili bodemo najprej tistih 30°/o deželnega doneska, potem 20°/o, katere bodemo sami prispevali — kaj pa potem? Delo bode prenehalo in ljudje še na slabšem, kakor poprej, ker bodo vodovodi zvršeni le na pol. Nevolja prebivalcev dotičnih krajev, kjer trpé pomanjkanja, je opravičena in želeli bi bilo, da bi deželni odbor vendar postopal malo bolj odločno. Obrne naj se najprej do vlade in kadar je prispevek določen, katerega bode dala vlada, potem naj šele reče občinam: „Vlada dá toliko, vi same imate skrbeti za toliko, dežela vam da toliko in sedaj pričnite z delom“. Ne dvomim sicer, da ne bode vlada dala omenjene podpore, saj bode prišla v prid tudi vojakom. Če se za druge stvari skrbi, treba je skrbeti tudi za zdravo pitno vodo, da bodo zdravi tudi otroci, iz katerih izraščajo vojaki.

Želim torej, da bi se deželni odbor v prihodnje ne izgovarjal na pomanjkanje časa in tehničnih moči, temveč potrudi naj se nekoliko in pred vsem naj naprosi vlado, da se izreče, koliko procentov bode ona prispevala in potem to poroča občinam, da se bodo saj enkrat že pričela tako nujno potrebna dela.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Papež ima besedo.

Poslanec dr. Papež:

Visoki zbor! Gospodu tovarišu Lavrenčiču moram odgovoriti, da je istina, da se za Vipavske reke ni storilo to, kar bi se bilo sicer storilo, ako bi se na primer ne bilo gradilo gledišče, s katerim je deželni hidrotehnični inženir imel veliko opravila. Ko bi pa imeli načrte dogotovljene, kakoršni morajo biti, potem nastane vendar še vprašanje, ali bi prišli tekom tega zasedanja do tega, kar on želi, kajti vse je odvisno od zakona, ki ga moramo skleniti, potem od razprav okrajnega glavarstva z dotičnimi posestniki, dalje treba osnovati prostovoljne ali prisilne

vodne zadruge in kako težavno je vse to, vemo v drugem slučaju o uravnavi potoka Mirna. Postavo imamo; tam bode stvar stala 140.000 gld. in treba je razdeliti troške. Ali do dandanes je prišlo šele do tja, da je šel dopis do okrajnega glavarstva v Krškem, da bode skrbelo za vodne zadruge.

Kar se pa tiče vodnih zgradb na Vipavskem, storilo se je vendar nekaj in v proračunu deželnega zaklada bode našel gospod tovariš Lavrenčič vstavljenih 5000 gld.; od tega zneska gre za dolinsko zatvornico v Beli dolini 3500 gld., presežek 1500 gld. pa bode vendar uporabljiv, posebno če bodo hude ure napravile škode, da se bodo, kakor se je to zgodilo v Kranjski gori glede hudournika Pišence, kjer se je tudi hitro priskočilo — napravile provizorne zgradbe, da se tako sproti odpravi največja nevarnost. Konstatujem, da imamo za potrebne zgradbe nekake načrte — jaz nisem strokovnjak, in jih nečem kritikovati — pa kolikor se mi je poročalo, reči moram, da bi bilo za uravnavo tistih načrtov skorej treba še jednega inženirja, kajti tisti načrti, katere imamo, so baje za nič.

Toliko sem imel odgovoriti gospodu poslancu Lavrenčiču.

Gospod poslanec Kavčič je rekel, če sem ga prav razumel, da deželni odbor ni skrbel za vodnjake in vodovode na Notranjskem. Ko sem jaz imel čast vstopiti v deželni odbor — to je bilo 16. aprila tega leta — našel sem veliko prošenj od strani notranjskih občin in nekaj poročil, da so načrti izdelani, poizvedel pa sem, da še niso vsi narejeni. Vrh tega, ko bi bili tudi že narejeni, bi jih bilo treba še jedenkrat kopirati, kajti jeden eksemplar se pošlje na vlado in se ima priložiti prošnji, da naj prispeva s 50°/o, drug eksemplar pa se pošlje občinam ali krajem, ki so prosili, da naj se takoj pride v pomoč, da se prične s zgradbo in ki mislijo, da bodo lahko izhajali s svoto, katere se jim je dovolila od dežele. To se je zgodilo meseca junija, da je deželni odbor dovolil za vodovode in vodnjake na Notranjskem 6630 gld. Ta svota se bode kmalu po zaključenju tega zborovanja, morebiti tekom prihodnjega leta izplačala in potem nastane vprašanje, katero stavim jaz namesto gospoda poslance Kavčiča: „Kaj potem, ako se pričnejo dela in vendar ne dobimo državnega prispevka?“ Jaz ne morem dati drugega odgovora, nego da bodo občine morale čakati; če so pa že sedaj prepričane, da bodo morale čakati, potem je boljše, da nabirajo potrebno svoto in pričnejo z zgradbo, kadar imajo zadostno prispevkov, ali pa — kar bi jim nasvetoval jaz — da si dobé posojila pri kakih posojilnicah; kajti prepričan sem, da bode vlada gotovo, akoravno kasno, podpirala napravo vodovodov in vodnjakov v Pivki, kakor je to storila v Novi vasi na Notranjskem, kjer je vlada dovolila prispevek 40°/o.

Dotični načrti so bili izdelani po stavbnem uradu pred 10 dnevi. To konstatujem in na to je čakal deželni odbor. Če je torej deželni odbor k večjem 14 dni časa imel uradno isposlovati, kar je treba, mislim, da vsaj sedaj, odkar so načrti dodelani, ni opravičeno očitiranje deželnemu odboru, da ne dela tega, kar je njegova dolžnost. Osiguram

Gospoda tovariša Kavčiča se jedenkrat, da bode gledé Pivškega ozemlja deželni odbor rešil stvar v kratkem času, vse skupaj bode rešeno v 14 dneh. Kar se pa tiče državnega prispevka, želim njemu in nam vsem, da bi vlada dovolila 50%. Samo to se bojim, da bodo troški veliki, kajti za Pivsko ozemlje bode treba 35.000 gld., za Cirkniške votline 30.000 gld., potem za vodovodne naprave pri Ambrusu na Dolenjskem 30.000 gld. in za Kočevski in Črnomaljski okraj 90.000 gld. To so lepe svote, za katere bode treba skrbeti in jaz te stvari tudi priporočam naklonjenosti visokega deželnega zbora za prihodnje zasedanje.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Lavrenčič ima besedo.

Poslanec Lavrenčič:

Častiti gospod tovariš dr. Papež je dejal, da se bode porabilo za jez 3500 gld., drugo pa ostane za dela, da bi se preprečile nevarnosti v hudih urah. Ravno letos ni bilo povodnji, deževja je bilo sicer veliko, pa povodnji niso nastale. Vender pa je Vipavska reka izstopila, tako da ljudje mesto otave še sena niso mogli izpravljati, temveč čakati so morali vsled tega, ker je voda vun pridrla, toliko časa, da se je posušila in da so za silo zagozdili vodo z deskami in potem šele so mogli spraviti senó, ko so drugi že spravljali otavo.

Priporočal bi torej, naj deželni odbor saj toliko še dodá, da bi se dala zvršiti dela, ki bi za silo obvarovala ljudem njihove pridelke.

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik se je oglasil k besedi.

C. kr. deželni predsednik baron Winkler:

Če sem prav razumel, očital je gospod predgovornik nekako cesarski vladi, da gledé vodnih gradeb na Vipavskem ne izpolnjuje svoje dolžnosti. Jaz mislim, da je vlada vse storila, kar je bilo od nje odvisno. Reklo se je, da so bili dotični načrti dvakrat pri ministerstvu. Ministerstvo bi radovoljno podpiralo dotično podjetje, ampak glavni pogoj temu je, da se napravijo pripravni načrti in da se na podlagi načrtov tukaj sklene deželna postava. Kadar izreče dežela, da je to delo podjetje dežele kranjske in se določi, koliko bodo skladali posamezni posestniki, dovoli tudi ministerstvo rado državno podporo. Želel bi, da se še za drugi oddelek tega zasedanja pripravijo načrti, in vlada podeli gotovo 30 ali morda tudi 50 odstotkov prispevka deželi Kranjski za podjetje, ki je res velike važnosti zlasti za Vipavsko dolino.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, ima gospod poročevalec končno besedo.

Poročevalec Šuklje:

Kar se tiče predlogov gospodov poslancev Povšeta in Mesarja, se jaz iz svojega stališča kot poročevalec finančnega odseka moram le pridružiti tema nasvetoma ter jih visoki zbornici priporočati v sprejem.

Gledé vodnih zagradeb v Vipavski dolini pjasnila sta prečastita gospoda deželni predsednik in gospod deželni odbornik dr. Papež, kako je s to rečjo, da tudi projekti še niso izdelani, saj taki ne, da bi na njih podlagi se mogla zvršiti dela. Jaz bi iz svoje strani izrekel željo, da bi deželni odbor požuril to delo, da, ako se vrnemo pričetkom leta 1893., najdemo dotične priprave gotove, da se potem lahko lotimo nujne zadeve.

Kar pa zadeva vprašanje preskrbovanja vode za Kraške pokrajine, vidi se mi, da se to ne bode moglo rešiti na tako priprost način. Potrebščina je prevelika in tudi država, v kolikor si sedaj predstavljam državni proračun, nima toliko sredstev na razpolaganje v posameznih pavšalnih kreditih, da bi mogla toliko prispevati. Cela potrebščina bode znašala več 100.000 gld. in zaradi tega dozdeva se mi, da je neobhodno potreba, da se vsvari poseben državni zakon, v njegovem okviru bi se potem dal napraviti tudi deželni zakon, s katerim se bode dežela izrekla, koliko ona privoli za te vodne naprave. Sicer pa je to zadeva, ki je vredna posebnega uvaževanja, naj se peča ž njo visoka vlada in deželni odbor in naj potem tudi državni poslanci storijo svojo dolžnost, da dobimo okvir, v katerem bi se zadostilo tej silni nujni potrebi. Kaj pomeni pomanjkanje vode, smo tudi letos prebitko čutili na Krasu in v premnogih krajih na Dolenjskem.

Torej priporočam nasveta gospoda poslanca Povšeta in gospoda poslanca Mesarja, sicer pa prosim, da bi se sprejeli tudi nastavki pri poglavji IV. v redni in izredni potrebščini.

Deželni glavar:

Prestopimo na glasovanje. Najprej glasovali bomo o predlogu gospoda poslanca Povšeta.

Prosim gospode, ki pritrde predlogu, ki ga je stavil gospod poslanec Povše, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Sedaj prosim glasovati o predlogu gospoda poslanca Mesarja, in prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Tudi ta predlog je sprejet.

Končno imamo še glasovati o predlogu finančnega odseka namreč o redni in izredni potrebščini v poglavji IV., kakor jo nasvetuje ta odsek.

Prosim gospode, kateri pritrde temu predlogu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejet. Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Šuklje:

„Troški za javno varnost“ — to je V. poglavje — znašajo po nasvetu finančnega odseka nespremenjeno rednih 26.261 gld.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Pri poglavju VI. „troški za zdravstvo“ znašajo 9657. gld.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Pri poglavju VII. „dobrodelne naprave“ predlaga finančni odsek kot redno potrebščino 201.493 gld., kot izredno pa 28.550 gld., skupaj torej 230.043 gld. Dovoljeno mi bodi gospoda, da kažem na značaj te izredne potrebščine, v kolikor je to treba z ozirom na tiskano poročilo finančnega odseka. Postaviti jo je v proračun zaradi stroškov za zgradbo nove bolnice. Sedaj so dovršena pogajanja za nakup zemljišča, in leta 1893. pričelo se bode lahko z dotično zgradbo. Finančni odsek je sodil, da se bode dalo zhajati za prvo stavbno leto s sledečimi svotami: prolongira naj se v prvi vrsti kredit 20.000 gld., katerega je visoki deželni zbor že dovolil za zgradbo infekcijske bolnice; prvi obrok doneska mesta Ljubljanskega in kranjske hranilnice znaša 32.000 gld., in ako se primakne iz deželnega zaklada še 28.000 gld., potem se za ta čas za prvo leto baje dá izhajati. Ali, gospoda, neka druga stvar je, na katero treba se ozirati. Sklepajoč namreč o tem nasvetu finančnega odseka, stojimo na stališči, katero je visoki deželni zbor zavzemal v svoji seji dne 8. aprila leta 1892. Takrat je visoka zbornica sklenila na predlog gospoda tovariša ekscelenca barona Schwegelna sledeče (bere: — liest:)

„Für den Fall der Erwerbung der bezeichneten Baugründe und im Interesse des unverzügerten Ausbaues des neuen Spitales werden: 1.) Die vorgelegten Pläne und Kostenvoranschläge für den Spitalbau unter der Voraussetzung genehmiget, daß alle Gebäude ohne Abänderungen auf diesen Baugründen aufgestellt werden können“.

Mogoče je pa vender le, da se bodo vršile nekatere spremembe pri predloženih načrtih in pred vsem se je povdarjala v seji finančnega odseka eventualiteta, da bode morda kazalo, skrbeti za centralno kurjavo. V tem slučaju bi bilo graditi poslopje, a tako, da se bode lahko centralna kurjava uvedla. Vsled tega je nameraval gospod tovariš ekscelenca baron Schwegel staviti poseben nasvet, kateremu je je tudi pritrdil finančni odsek. Ker pa gospoda tovariša ni več prisotnega v visoki zbornici in ker me je naprosil, da bi jaz prezvel zastopanje njegovega nasveta, storim to drage volje ter nasvetujem k temu poglavju sledečo resolucijo, katero bodem prečital z dovoljenjem prečastitega gospoda predsednika v nemškem in slovenskem jeziku.

Nemški se glasi:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

„Mit Beziehung auf den Beschluß des hohen Landtages vom 8. April 1892 wird der Landesausschuß für den Fall, als sich bei den Plänen für den Spitalsbau die Nothwendigkeit einzelner, als zweckmäßig erkannter

Abänderungen erproben sollte“, — Tu smo mislili ravno na centralno kurjavo. — „zur Vorname solcher Abänderungen unter der Voraussetzung ermächtigt, daß dadurch neben der erwiesenen Zweckmäßigkeit dieser Abänderungen der Mehraufwand sich nicht höher belaufe, als die dadurch erzielten Ersparnisse bei der späteren Regie des Krankenhauses denselben gerechtfertigt erscheinen lassen“.

Slovenski pa:

„Z ozirom na sklep slavnega deželnega zbora z dne 8. aprila 1892 pooblašča se deželni odbor za slučaj, aki bi se pri načrtih za zgradbo bolnice pokazala potreba primernim spoznanih sprememb, da zvrši te spremembe proti temu, da se ob dognani primernosti teh sprememb ne bo več izdalo, nego bodo opravičevale prihranitve v bolniški režiji utemeljene v teh spremembah“.

Prosim torej v imenu finančnega odseka visoki deželni zbor, da blagovoli sprejeti prej navedeno končno številko, ob jednem pa nasvetujem tudi v sprejem ravnokar prečitano resolucijo.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec vitez dr. Bleiweis se je oglasil k besedi.

Poslanec vit. dr. Bleiweis-Trsteniški:

Meni se zdi, da je ekscelenca gospod poslanec baron Schwegel in finančni odsek imel pred očmi neko spremembo pri zgradbi nove bolnice gledé razsvetljave in kurjave. Ker smo imeli v tem oziru britko skušnjo v blaznici na Studenci, toplo priporočam, da se ugoti tej resoluciji, ker se je s prva mislilo v novi bolnici vpeljati kurjavo po takozvanih kaloriferih. Taka kurjava se ni obnesla v blaznici, kmalo pokvarile so se peči in kurjava je bila jako draga, kajti premoga porabilo se je na leto veliko čez 1000 gld.

Na drugi strani je tudi razsvetljava s petrolejem, ki je jako slaba in v blaznici zelo nevarna, stala čez 700 gld. na leto. To reprezentuje obresti precejšnjega kapitala in gotovo je, da bi se električna razsvetljava in centralna kurjava jako hitro izplačala, in ko bi to stalo tudi več, bi bila taka kurjava veliko bolj priporočljiva. Jaz sem mnenja, da bi visoka zbornica ne smela upirati se taki resoluciji z ozirom na to, da bodo troški v prihodnje veliko manjši, če bi bili tudi prvotni stavbeni troški nekoliko višji in zatorej z veseljem pozdravljam resolucijo finančnega odseka.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, glasovali bomo o nasvetu finančnega odseka, da se potrdi v poglavju VII. potrebščina redna in izredna v skupnem znesku 230.043 gld.

Prosim gospode, ki potrdé ta predlog finančnega odseka, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Sedaj pride na vrsto ravnokar prečitana resolucija finančnega odseka in prosim gospode, ki sprejmó to resolucijo, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Resolucija je sprejeta.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Šuklje:

Pri poglavji VIII. „troški za pouk, omiko in dobrodelne namene“ finančni odsek nasvetuje redno potreščino v znesku 208.353 gld., izredno pa 9520 gld., skupaj 217.873 gld.

Pri tem nasvetu svojem se je oziral finančni odsek tudi na sledeče prošnje:

Finančni odsek nasvetuje, da se dá:

1.) Pedagogičskemu društvu v Krškem kot podporo 100 gld. in za nakup po njem izdanih knjig 100 gld., skupaj 200 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

2.) Ciril in Metodovi družbi 1000 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

3.) „Rudečemu križu“ 100 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

4.) Društvu „Zur Pflege franker Studierender“ na Dunaji 50 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

5.) Podpornemu društvu juridične fakultete na Dunaji 50 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

6.) Podpiralni zalogi slovenskih vseučiliščnikov v Gradci 200 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

7.) Podpornemu društvu rudarskih akademikov v Ljubnem 20 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

8.) Za podporo mladim umetnikom 1000 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

9.) Ginnaziji v Novem Mestu 250 gld.)

(Obvelja. — Angenommen.)

10.) Luki Jeranu za dijaško kuhinjo 200 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

11.) Muzejskemu društvu 400 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

12.) Učiteljski udovi Magdaleni Vrančičevi 50 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prosim glasovati še skupno o poglavji VIII.

Deželni glavar:

Želi kdo besede k predlogu finančnega odseka v poglavji VIII.?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Pri VIII. poglavji se proračunajo pod naslovom 1. „troški za muzej“ na 4457 gld. To mi daje povod, da se spominjam neke razprave, ki se je lanskega leta vršila v visoki zbornici. Takrat je deželnemu odboru bilo naročeno, da naj se o ponudbi gospoda župnika Robiča natančno posvetuje in stavi

primerne nasvete, da se kupi njegova naravoslovna zbirka, katero je nabiral vse svoje življenje, za deželni muzej. Deželni odbor je naročil dvema strokovnjakoma, gospodu profesorju Voss-u in gospodu profesorju Hubadu, naj pregledata dotično zbirko in naj prijavita o nji svoje mnenje. Oba gospoda sta se izrekla jako ugodno o njej; dasi je mnenje gospoda profesorja Voss-a manj ugodno, nego profesorja Hubada. Deželni odbor se bode seveda moral ozirati tudi na muzejskega kustosa, pa kolikor sem se jaz poučil, kustos ni naklonjen tej kupčiji in pričakovati je, da se bode protivil temu, da bi se nakupila Robičeva zbirka za deželni muzej. Uzroki, ki utegnejo voditi gospoda kustosa, so mi sicer znani, vendar jih ne bodem tu navajal; naglašam pa, da je zbirka mnogoštevilna, lepa in vredna, da se kupi za deželni muzej. Gospod župnik Robič je dobil iz inostranskega ponudbo, naj proda svojo zbirko za veliko večji znesek; ali jaz bi želel, da dežela Kranjska ne pusti, da bi taká lepa zbirka šla iz dežele. Zbirka ima izredno množico polžev, deloma neznanih v kranjski deželi in lepo zbirko mahov. Zaradi tega priporočam, ne da bi stavil kakega nasveta, da deželni odbor skuša pridobiti zbirko gospoda župnika Robiča za deželni muzej.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Papež se je oglasil k besedi.

Poslanec dr. Papež:

Jaz se popolnoma strinjam s željo gospoda poslanca Hribarja, da bi se nakupila zbirka gospoda župnika Robiča za deželo Kranjsko oziroma za deželni muzej. To ni le moje osobno mnenje, temveč podpirano je od druge, kompetentnejše strani in uverjen sem, da bode imela ideja uspeh v deželnem odboru. V ta namen se je v deželnem proračunu svota od 1000 gld. na 1200 gld. pomnožila, kajti gospod župnik Robič je ponudil zbirko za 1500 gld. in izrekel pripravljenost svojo, prepustiti jo, če bi se mu izplačevalo po 200 gld. na leto. Dognana stvar še ni, kajti deželni odbor je gospodoma profesorjema Vossu in Hubadu naročil, da blagovolita še enkrat potruditi se na lice mesta in poročati potem, ali je zbirka vredna 1500 gld. Gospod profesor Voss je poročal, da bi bilo 1500 gld. nekako preveč in je utemeljeval svoje mnenje znanstveno in strokovno z ozirom na to, da je veliko komadičev inozemskih, ki niso tolike vrednosti za deželni muzej, namreč deželni muzej ima namen, da hrani v prvi vrsti zbirke dežele Kranjske.

Drugič je tudi poročal, da je zbirka mahov sicer jako interesantna in dobro urejena, da je pa veliko duplikatov in multiplikatov že sedaj v herbarijih v muzeji. Nadalje je rekel, da petrefakti tudi niso vsi iz naše dežele in da nekatere druge zbirke še niso določene. S tem je le utemeljeval, da bi bilo 1500 gld. nekoliko predrago.

Od gospoda profesorja Hubada mi je došlo le površno poročilo v nekem pismu. On bi bil gotovo tudi nadrobno poročal, ako bi ga ne bila zadela žalostna usoda, da mu je umrl jeden otrok — (Po-

slanec Klun: — Abgeordneter Klun: „Vsi trije so mu umrli!“ to mi ni znano — in zaradi tega je dosedaj izostalo obširnejše poročilo. Mislim pa, da bode ugodno, in ravno tako mislim, da se bode posrečilo, to zbirko nakupiti za deželo Kranjsko za par stotakov ceneje, nego se nam je ponudila.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, bomo glasovali.

Prosim gospode, ki pritrde nastavkom finančnega odseka v poglavji VIII., naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Nasvet finančnega odseka je sprejet.

Poročevalec Šuklje:

Pri poglavji IX. „troški za občila“ predlaga finančni odsek v redni potrebnosti 96.500 gld. in v izredni 30.650 gld., torej skupaj 127.150 gld.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Predložil sem danes prošnjo županstva in gospodarskega odbora občine Toplice v okrajih Novomeškem za napravo nove ceste od Dolenjega polja do Toplice. Odkar je gotovo, da se bode gradila železnica ne le do Novega mesta temveč do Straže, je vprašanje, o katerem se razpravlja v tej prošnji, velike važnosti. Lanskega leta je gospod poročevalec o proračunu deželnega zaklada stavil samostojni predlog, naj se cesta iz Balte Vasi čez Gradišče v Toplice proglasi kot deželna cesta. Tista cesta je dolga, kakor vidim iz zemljevida, 4 km. Ako jo proglasimo kot deželno cesto in ob enem uvrstimo med deželne ceste tudi prog. od Podturna do Toplice, potem bode dolgost te deželne ceste znašala blizu 5 km. Ta cesta bi se torej morala vzdrževati ob deželnih troških in istotako tudi 3¹/₂ km dolga cesta iz Soteske do Podturna, ki je že deželna cesta in potem takem bi bilo potrebno deželi skrbeti za vzdrževanje cest v dolžini 8¹/₂ km. Proga, katero predlaga pa županstvo in gospodarski odbor občine Topliške, pa bi bila dolga le 1 km in 300 m. Seveda ta cesta še ni narejena, pa svet zánjo je občini Topliški že zagotovljen brezplačno. Most čez Krko bi se moral premestiti, to je res, vendar bi pa to ne provzročilo prevelikih troškov, kajti most je last gospodarskega odbora Topliškega. Ta most je dober in ni v tako slabem stanju, kakor se je lani to trdilo. Sam sem imel priliko, prepričati se o tem, in našel sem, da je lesovje dobro in ako se premesti most, bi bilo le treba, razširiti ga nekoliko, ker je za deželno cesto preozek. Most bi se moral prenesti za kakih 30 m nižje, ker bi potem ne bilo treba delati višje gori posebnega mostu čez Šušico. Ako se želji županstva in gospodarskega odbora Topliškega ugoditi, imela

bode dežela v bodočnosti, akoravno bode s prva imela nekoliko troškov, veliko dobička, kajti iz Soteske do Straže pelje deželna cesta in ljudje, ki bodo prihajali iz Ljubljane v Črnomelj, šli bodo po deželni cesti do Dolenjega Polja, potem pa po cesti čez Toplice in Podturen proti Črnomlju; tisti pa, ki bodo prihajali iz Črnomlja v Novomesto, šli bodo čez Podturen in Toplice, potem pa čez Dolenje Polje na deželno cesto v Novomesto.

S tem bi bilo tudi rešeno vprašanje gledé kolo-dvorske dovozne ceste do Straže, kajti cesta čez Gradišče, Rumanjo vas in Balto Vas ima silno velike klance, ki bi se morali preložiti; če se pa napravi cesta, za katero prosi občina Topliška, opusti se lahko ta cesta popolnoma. Očividno je torej, da bi se prihranili troški za prekladanje ceste čez Gradišče in zmanjšali tudi vsakoletni vzdrževalni troški; zaradi tega priporočam, da se deželni odbor kolikor mogoče ozira na prošnjo občine Topliške, katero sem danes imel čast izročiti in da iz rednega kredita, vstavljenega v proračun deželnega zaklada pri poglavji IX. pod točko c „posojila za vzdrževanje in gradenje okrajnih cest in mostov“ v znesku 10.000 gld. stori potrebno, da se pregleda dotični načrt in da potem o tej stvari poroča v prihodnjem zasedanju.

Omeniti moram o tej priliki še neke druge ceste. V poslednem zasedanju je v finančnem odseku častiti gospod deželni glavar obečal, da se bode načrt ceste od Spodnjega Brnika v Vodice kakor hitro mogoče zvršil. On sam je priznaval, da bode imela ta cesta od Spodnjega Bernika do Vodice, odkar se je sklenilo, da se bode pri Trbovljah gradil most čez Savo, veliko več pomena, kakor bi ga imela, ko bi bila služila le za boljšo zvezo spodnjih krajev z obljudenimi vasi pod Grintovskim predgorjem. Priznava tu, da je bil čas, ki je pretekel od poslednega zasedanja, prekratek; upam pa, da bode deželni odbor saj v prihodnjem, ali v drugem oddelku tega zasedanja prišel s popolnoma preciznim predlogom, da bode visokemu deželnemu zboru mogoče, sklepati o tej stvari.

Ker sem se že oglasil k besedi pri občilih, dovolite mi, gospoda moja, da z ozirom na troške pod naslovom 2. poglavje IX. našega proračuna izpregovorim nekoliko besed tudi o železnicah.

Najvažnejša železnica v naši deželi je južna železnica in jaz sem imel priliko, že v predzadnjem zasedanju pritoževati se o nekaterih stvareh, ki se tičejo južne železnice, zlasti pritoževati se o tem, da južna železnica veliko premalo spoštuje jezikovno ravnopravnost nasproti slovenskemu potujočemu občinstvu. Gospoda na oni (desni — redni) strani visoke zbornice mi bode morebiti v zlo štela, da sem zopet zašel na politično polje; pa v okolnostih, v katerih živimo, krivice, ki se gode narodu in jeziku našemu, me silijo v to, in ker imam priliko skorej vsak teden na svoje oči prepričati se o tem, kako malo spoštuje južna železnica jezikovno ravnopravnost in kako velike krivice se delajo v tem oziru slovenskemu narodu, smatram moram kot svojo dolžnost, da se oglasim in opozorim, kako zanemarja južna železnica v naši deželi celo ona neobhodno potrebna načela, ki se tičejo lagljega prometa — skorej bi rekel —

naravnost v zasmehovanje slovenskega naroda. Na velikih postajah, na pr. v Št. Petru, izklicujejo se vlaki v nemškem in v laškem jeziku; o jeziku slovenskem pa v slovenski deželi južna železnica ničesar ne vé, tako da bi tujci, ki potujejo po naši deželi, morali misliti, da bivajo tu samo Nemci in Lahi. Tako ravnanje vsekako ni vredno takega velicega zavoda, kakor je južna železnica, ki bi morala vzeti v poštev, da teče velik del njene proge po ozemlju, kjer v kompaktni masi stanuje živelj slovenski.

Kakor se v Št. Petru vzklicujejo vlaki le v nemškem in italijanskem jeziku, tako se tudi nikdar ne vzklicujejo v slovenskem jeziku v Ljubljani, ako ravno bi morala vedeti južna železnica, da v Ljubljani živi 24.200 prebivalcev slovenske in le majhen odlomek nemške narodnosti. Še nikdar nisem čul, da bi bil na Ljubljanski postaji vratar ali kdo drug, ki ima napovedovati odhajajoče in prihajajoče vlake, storil to v drugem nego v nemškem jeziku. Recite, da so to malenkosti, če hočete, ali meni se tako postopanje od strani južne železnice vidi jako ne-taktno nasproti slovenskemu občinstvu. Slišali smo sicer že danes, da malenkostne stvari ne bi smeli v razgovor spravljati v tej visoki zbornici in deloma je pritrjeval tem nazorom tudi častiti gospod poročevalec, katerega moram vendar, kakor to kaže preteklost njegova, prištevati slovenskim rodoljubom. Gospoda moja, ako se hočemo na to stališče postavljati, potem pač ni treba dalje boriti se nam za pravice našega naroda in našega jezika, potem morali bi mirno dopuščati, naj storé z nami, kar hočejo, kajti če znamo nemški, kaj potem treba ravnopravnosti slovenskemu jeziku? Ali jaz se sklicujem na druge narodnosti, kako so one vedele svoj jezik spoštovati in ki so srečno dosegle, da so mu priborile veljavo. Vsaj se gotovo vsakdo izmed Vas vozi kedaj po južni železnici, ali dasiravno teče nje proga po tej državni polovici, vendar nahajate povsodi poleg nemških napisov in razglasil, razglasila in napise v madjarskem jeziku. Madjari so se z veliko doslednostjo borili za veljavo svojega jezika in vedeli so, da se bode svet navadil, spoštovati ga, če ga bodo spoštovali sami. Gospoda moja, na tisto non-chalantno stališče, da so malenkostne stvari, če so na javnih uradih napisi v tem ali onem jeziku, ne smemo se postavljati, temveč gledati moramo, da se povsodi, kjer stanujemo Slovenci, upošteva veljavnost našega jezika in dolžnost naša je, zahtevati tudi od južne dežele, da spoštuje ravnopravnost. Državne železnice so v tem oziru nekaj storile, saj razglasila se priobčujajo razun v nemškem tudi v slovenskem jeziku, akoravno bode tudi tu prišel čas, ko bomo morali obračunati z državnimi železnicami in zahtevati, da bodo, kakor gledé Čehov uradujejo češki, gledé Lahov laški, tudi gledé Slovencev uradovali slovenski. Uprava južne železnice torej še jako malo spoštuje slovenski jezik in uradniki pri tej železnici naučili so se dobro te nespoštljivosti od svojih načelnikov; kajti le tako se je moglo zgoditi, da je letos v Postojni potniku, ki je v slovenskem jeziku zahteval vozni list 2. razreda do Ljubljane, odgovoril dotični uradnik: „Im 19. Fahrhundert kann man von jedem gebildeten Menschen die

Kenntnis der deutschen Sprache verlangen“. Vprašam vas, gospoda moja, ali ni to skrajna brezobzirnost, največje razžaljenje slovenskega naroda, ako se mlad uradnik predrzne kaj takega storiti — naglašam, mlad uradnik, kajti starejši uradniki imajo tudi pri južni železnici toliko takta, da ne žalijo potnikov, ki v domačem jeziku, v jeziku, ki se govori v deželi, zahtevajo vozne liste.

Prepričan sem, da je od poslednega zasedanja našega deželni odbor priobčil ravnateljstvu južne železnice ono resolucijo, katero sem stavil v predzadnjem zasedanju; če pa tega še ne bi bil storil, upam in želel bi, da jo na vsak način priobči kar najhitreje in da ob jednom na primeren način obvesti ravnateljstvo, kako brezobzirno postopajo mladi južnoželezniški uradniki nasproti slovenskim potnikom. Toliko sem hotel izpregovoriti gledé ravnopravnosti na železnicah, sedaj pa mi bodi dovoljeno, da spravim v razgovor še neko drugo stvar.

V poslednem času je bilo čitati po časnikih, da se je osnoval konzorcij, ki ima prevzeti zgradbo železnice iz Kamnika v Kranj in iz Celja v Kamnik. Železnica iz Celja do Sv. Petra v Savinjski dolini na progi Celje-Šostanj je že dograjena. Sedaj pa gre za to, da se zveže okraj Kamniški in kraji med Kamnikom in Kranjem z rodovitno Štajersko, kar bode tem večjega pomena, kadar se dogradi železnica od Trsta do Škofje Loke in potem preko Ljubelja do Celovca. Železniška proga iz Celja v Kamnik in iz Kamnika v Kranj zvezala bode te kraje po državni železnici s kraji preko Trbiža — torej z Italijo — in bode gotovo najvažnejšega pomena, tako da moramó po mojem mnenji zaradi tega že dandanes misliti, kako stališče bodedo zavzeli nasproti temu projektu. Da bode ta železnica imela dober uspeh, o tem niti za trenotek ne moremo dvomiti, kajti čim več železnic imamo, tem bolje je to za deželo. Ko je šlo za dolenjske železnice, in ko so iz nekaterih strani ugovarjali, da se ne bodo rentovale, takrat sem jaz rekel: ne bojte se, vsaka železnica prinaša prometa s saboj, in tako bodedo tudi na dolenjskih železnicah imeli veliko prometa in še danes sem prepričan, da deželi Kranjski nikdar ne bode treba priplačevati gledé teh železnic. Obrestovale se bodo ravno tako ali še v večji meri, nego se obrestujejo male železnice, kakor n. pr. iz Ljubljane do Kamnika. Ko je šlo za Kamniško železnico, se je govorilo: kdo se bode kje gori vozil? A poglejte, kako nenadno velik je osobni promet na tej progi in kdo bi bil pričakoval, da bode železniška uprava morala vpe-ljati celo tovarne vlake? Gotovo bodo uspehi gledé železnice iz Celja do Kamnika in Kranja ravno taki.

Zaradi silne važnosti tega projekta in ker se je ravnokar že osnoval pripravljalni odbor, menim, da bi bilo umestno, ako bi se zastop dežele Kranjske že danes izrekel, kaj misli o njem. Izrek ne more biti drugačen nego ugoden in ker je pričakovati, da se bode pripravljalni odbor z večjim veseljem in z večjo živahnostjo poprijel svojega projekta, ako že sedaj ve, da je dežela Kranjska pripravljena, podpirali nameravano podjetje, zaradi tega priporočam visoki zbornici gledé te železniške proge sledečo resolucijo:

„Deželni zbor vojvodine Kranjske priznava, da bi železnična zveza Celje - Kamnik in Kamnik - Kranj bila velike važnosti za narodno - gospodarski razvoj dežele Kranjske in izreka, da bode s prevzetjem primerne zneska glavinskih delnic rad podpiral svoječasnno zgradbo teh železnic“.

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Hribarja, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadostno podprta in torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Schaffer se je oglasil k besedi.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach hat bei diesem die Verkehrsmittel betreffenden Kapitel eine umfangreiche Rede gehalten, die vielfach auch in das politische Gebiet hinübergreift. Ich will ihm auf dieses Gebiet nicht folgen, denn seine Ausführungen bewegten sich im wesentlichen in jenem Geleise wie in der Vormittagsitzung, indem wieder Klagen über Dinge vorgebracht worden sind, die schon bei anderen Anlässen besprochen wurden. Es sind hier wieder die alten Gegenstände hervorgetreten, die einmal nicht aus der Welt geschafft werden können und bezüglich welcher ich lediglich sagen kann: er wird uns nicht befehlen, wir ihn nicht. Wir stehen nämlich auf dem Standpunkte, daß das, was der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach jetzt als Beschwerden in politischer Beziehung vorgebracht hat, z. B. das Ausrufen von Stationen auf den Eisenbahnen u. dergleichen, Bagatellen sind, mit denen im Landtage sich zu befassen, sich wirklich nicht der Mühe lohnt, möchte aber für meine Person noch beifügen, daß man meiner Ansicht nach, zwar ein begeisterter Anhänger der Nation sein, sich aber doch dem Gedanken nicht verschließen sollte, daß das Schicksal der Nation von der Lösung derartiger Fragen nicht abhängt. Doch ich will auf diese Sachen nicht weiter eingehen, sondern mich nur mit der beantragten Resolution beschäftigen.

Das Project, von welchem der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach gesprochen hat, betrifft die Herstellung einer Eisenbahnverbindung zwischen Stein und Gills einerseits und zwischen Stein und Krainburg andererseits. Ich gebe zu, daß dieses Project gewiß einer Erwägung und Prüfung wert ist, glaube aber, daß es gefährlich wäre, nach der zwar interessanten, aber kurzen und nicht erschöpfenden Begründung die Resolution tale quale anzunehmen. Ohne also dem Projecte und auch der Idee, daß das Land diesem Projecte sich günstig zeigt, grundsätzlich entgegenzutreten, können wir meiner Ansicht nach doch heute nicht so weit gehen, diese Geneigtheit in Form eines Landtagsbeschlusses zum Ausdruck zu bringen. Ich möchte daher dem Herrn Abgeordneten der Stadt Laibach proponiren, sich dem Vorschlage zu accomodiren, daß seine Resolution dem Landesauschusse zur Prüfung und eventuell entsprechenden Antragstellung in der Nachsitzung abgetreten werde.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar se je oglasil k besedi.

Poslanec Hribar:

Izjavljam, da se strinjam s predlogom, kate-rega je stavil prečastiti gospod kolega dr. Schaffer in sem zadovoljen s tem, da se moj nasvet izroči deželnemu odboru v poročanje.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, ima gospod poročevalec končno besedo.

Poročevalec Šuklje:

Izraziti se hočem prav kratko z ozirom na to, da je gospod tovariš Hribar modificiral svoj predlog, ki je načeloma pač šel nekoliko predaleč. Toplo priporočam predlog gospoda poslanca dr. Schafferja, da se nasvet gospoda tovariša Hribarja izroči deželnemu odboru v pretres, kajti očitno je, da so take gradbe velikega pomena za deželo Kranjsko.

Deželni glavar:

Glasovali bodemo v prvi vrsti o nasvetu gospoda poslanca dra. Schafferja, da se predlog gospoda poslanca Hribarja izroči deželnemu odboru v pretres in poročanje.

Prosim gospode, ki pritrdé predlogu gospoda poslanca dr. Schafferja, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Sedaj preidemo na glasovanje o predlogu finančnega odseka, da se odobré postavki v poglavji IX., in prosim gospode, ki pritrdé temu nasvetu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Šuklje:

Pri naslovu X. „troški za priprego in vojaške namene“ nasvetuje finančni odsek nespremenjeno po nastavkih deželnega odbora 11.350 gld.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Poglavje XI. za letos odpade.

Pri poglavji XII. „primanjkljaj deželnega posojilnega zaklada“ nasvetuje finančni odsek nespremenjeno 83.410 gld.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Pri poglavji XII. „razni troški“ nasvetuje finančni odsek nespremenjeno po proračunskih nastavkih deželnega odbora kot redno potrebščino 4000 gld. in kot izredno 1000 gld., skupaj torej 5000 gld.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec ces. svetnik Murnik se je oglasil k besedi.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

Visoka zbornica! V proračunu deželnega zaklada za tekoče leto je pod poglavjem XIII. v naslovu 1.) dovoljenega kredita deželnemu odboru za podpore po uimah poškodovanim 4000 gld. Žalibog da je bilo letošnje leto jako nesrečno in deželni odbor si ni mogel kaj, da je že doslej prekoračil kredit 4000 gld. Visoki zbor bode iz naslednjih podatkov — saj po mojem mnenji — razvidel, da je deželni odbor kolikor mogoče štedil in male podpore dajal onim, katere je nesreča zadela, da jim je njih imetje pogorelo, ali da jim je toča pobila poljske pridelke. Deželni odbor baviti se je imel s pogorelci v naslednjih vaséh oziroma krajih:

Občina Rakitnik v Postojnskem okraji, kjer je pogorelo mnogo hiš, dobila je podpore 493 gld. 76 kr.

Pogorelec Petrič Josip v Karloviči, Kočevskega okraja 60 gld.

Vas Maverle v Črnomaljskem okraji 300 gld.

Zvolenk Jaka v Notranji gorici, okraja Ljubljanskega 40 gld.

Novak in Vidmar v Šiški, pogoreleca, 100 gld.

Dolenc Jaka v Čermilicah, Postojnskega okraja 30 gld.

Klemenčič Martin v Vršnem selu, v Novomeškem okraji 30 gld.

Ravnikar Andrej v Vrhovski vasi, v Krškem okraji 30 gld.

Krhin Janez v Mihovci, Krškega okraja 80 gld.

Preselj Fran v Davčah v Kranjskem okraji 50 gld.

Unetič Fran v Račji vasi, v Krškem okraji 40 gld.

Občina Veliki Otok, Postojnskega okraja 900 gld.

Pogorelci v Dolenji vasi pri Št. Petru 300 gld.

Dalje se je dalo po toči poškodovanim:

V Novomeškem okraji 1200 gld.

V Črnomaljskem okraji občini Adlešiče 600 gld.

V Krškem okraji Svetoduški fari 600 gld. in

V Črnomaljskem okraji občini Vinice in drugim 800 gld.

Poškodovanim po povodnji v Logaškem okraji je določil deželni odbor 2000 gld., iz katerih so se nakupila in razdelila semena, pri čemer je posredovalo deželno predsedstvo.

Dalje je deželni odbor vsled sklepa storjenega v zadnjem zasedanji stradajočim v Štangi in v drugih vaseh Litijskega okraja dal za moko, pratežnino in turšico skupaj 456 gld. 38 kr. in sicer 80 gld. v denarjih, drugo pa v žitu.

Vse te podpore znašajo skupaj 8110 gld. 14 kr. Prekoračil je torej deželni odbor dovoljeni mu kredit 4000 gld. za 4110 gld. 14 kr., ali nesreče še ni bilo dosti in sedaj ima rešiti še 14 prošenj.

Došle so mu prošnje iz Postojnskega okraja, kjer so ljudje trpeli škodo deloma po nalivih, deloma po toči v občinah: Podkraj, Vrabče, Št. Vid, Košana, Senožeče, Goče, Dolenja vas, Sinadole, Britof,

Gorenje Vreme in Famlje. Ta prošnja je došla deželnemu odboru potom deželne vlade od strani okrajnega glavarstva Postojnskega; vas Buje v občini Košana in vas Gorenji Britof pa sta poslali še posebno prošnjo potom okrajnega glavarstva naravnost visokemu deželnemu odboru. Okrajno glavarstvo okolice Ljubljanske je poslalo prošnjo Zdešarja, kateremu je pri požaru na Viču pogorela hiša. Iz Krškega okraja je došla prošnja županstva v Kostanjevici in iz Račje vasi občine Cerklje prošnja Marije Drugovič, Ane Essig in Janeza Gačnika, ki so trpeli škodo po požaru. Okrajno glavarstvo Novomeško je poslalo prošnjo vasi Hmelčič in okrajno glavarstvo Ljubljansko prošnjo za pogorelce v Zabukovji občine Lipljene. Od Kočevskega okrajnega glavarstva nam je došla prošnja vasi Novi breg občine Mala gora. Dalje imamo prošnjo vasi Vreme, Britof in Janževbrdo iz Postojnskega okrajnega glavarstva, prošnjo občine Polom v okraji Kočevskem, potem podobne Žerovnica v Logaškem okraji dalje iz Obrš občine Zlatopolje v Kamniškem okraji in končno iz Stoba občine Domžale v Kamniškem okraji.

Iz tega je razvidno, da ima deželni odbor že sedaj v rokah 14 prošenj, na katere se mu bode treba več ali manj ozirati. Z ozirom na velike nesreče, ki so zadele dotične občine in vasi deloma po požarih, deloma po toči itd. in z ozirom na to, da so podpore silno potrebne, prosil bi, da bi pritrtil visoki zbor naslednemu nasvetu:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Dovoljuje se iz deželnega zaklada v poglavju XIII., naslovu 1. za podpore po uimah poškodovanim naknadni kredit za 1892. l. v znesku 7000 gld.“

Ker je stvar nujna in so vse stvari, ki so došle deželnemu odboru, v obravnavah že dognane, prosil bi, da bi častiti gospodje poslanci zmatrali in obravnavali ta nasvet kot nujni predlog.

Deželni glavar:

Prosim častite gospode poslance, ki podpirajo samostalni predlog gospoda poslanca Murnika, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt. Po § 22. opravilnega reda se mora najprej glasovati o nujnosti predloga.

Prosim gospode, ki pritrjujejo temu, da se zmatra predlog nujnim, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Nujnost je sprejeta.

Utemeljeval se je predlog itak že prej in torej ima priti le še na glasovanje.

Poprej pa vprašam, želi kdo besede?

Gospod poslanec Žitnik se je oglasil k besedi.

Poslanec Žitnik:

Gospoda moja! Toplo sicer priporočam predlog častitega gospoda predgovornika, da se dovoli deželnemu odboru nadkredit 7000 gld. v namen, da iz te svote deli podpore onim, ki so bili poško-

dovani po uimah, vendar pa se mi zdi, da ta svota ne bi zadostovala z ozirom na mnoge prošnje, ki so došle deželnemu odboru in dosedaj še niso rešene. Bojim se, da bi bile deželnemu odboru pri podeljevanji teh podpor preveč vezane roke, in zaradi tega in z ozirom na ono, s čemer je gospod predgovornik utemeljeval svoj predlog, usojam si staviti nasvet, da se mesto 7000 gld. dovoli deželnemu odboru 10.000 gld. nadkredita, da iz tega zneska po previdnosti deli podpore.

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Žitnika, da se dovoli deželnemu odboru mesto 7000 gld. nadkredita 10.000 gld., naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in vprašam, ali želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, ima besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Šuklje:

Z ozirom na dejanske velike potrebe, katere so se pokazale tekom tega leta vsled vremenskih nezgod in uim, prisiljen sem, strinjati se z nasvetom, katerega je stavil kolega gospod Žitnik, torej višji številki. Radi tega priporočam, da visoki zbor pritrudi temu, da se naknadni kredit zviša od 4000 gld. na 10.000 gld.

Ob enem pa prosim, da visoka zbornica potrdi nastavke finančnega odseka v poglavji XIII.

Deželni glavar:

Glsovali bodemo najprej o predlogu gospoda poslanca Žitnika, ki sega najdalje in meri na to, da se deželnemu odboru dovoli za podpore po uimah poškodovanim naknadni kredit za l. 1892. v znesku 10.000 gld.

Prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in vsled tega odpade glasovanje o predlogu gospoda poslanca Murnika.

Sedaj pride na vrsto glasovanje o nasvetu finančnega odseka, naj se odobri potrebščina pri poglavji XIII. v skupnem znesku 5000 gld.

Prosim gospode, ki potrdé ta predlog, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Šuklje:

Preidem na pokritje.

Pri poglavji I. „prihodki iz deželne imovine“ nasvetuje finančni odsek 55.302 gld.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Pri poglavji II. „prihodki iz javnih naslovov“ predlagam v imenu finančnega odseka, da se potrdi svota 3582 gld.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Pri poglavji III. „prihodki iz deželnih zavodov“ odpade dotična svota ter se vstavi potem v IV. poglavje „razni prihodki“ in gledé „raznih prihodkov“ nasvetujem v imenu finančnega odseka, da se potrdi svota pokritja 27.560 gld.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Ako primerjamo končne številke, vidimo, da skupna potrebščina znaša 837.557 gld., skupna zaklada pa 86.444 gld. in torej primanjkljaj 751.113 gld.

Finančni odsek dalje predlaga, da se za leto 1893. podaljšajo sledeči krediti:

1.) Za uravnavo Mirne 1. obrok . . .	20000 gld.
2.) Za cesto Lipa-Podpeč . . .	1000 „
3.) Za preložitev okrajne ceste pri Selih . . .	3500 „
4.) Za preložitev okrajne ceste pri Vrhniki . . .	3000 „
5.) Za preložitev Kočevsko-laške okrajne ceste . . .	3000 „
6.) Za napravo Savskega mostu pri Smedniku . . .	5000 „
7.) Za obrambo mostu Ljublanice pri Gor. Kašlji . . .	1000 „
8.) Za zgradbo infekcijske bolnice . . .	20000 „

Glede točke pod št. 5 „za preložitev Kočevsko-laške ceste“ pripominjam, da je v prilogi 31. na 5. strani napačno tiskano „3500 gld.“ namestu „3000 gld.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prosim gospoda poročevalca, da prečita sedaj daljše predloge finančnega odseka.

Poročevalec Šuklje:

Predlogi finančnega odseka se glasé:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„I. Skupna potrebščina deželnega zaklada za leto 1893. v znesku 837.557 gld. in zaklada v znesku 86.444 „

torej s primanjkljajem 751.113 gld. se potrdi.

I. Das Gefammtverforderniß des Landesfondes im Jahre 1893 im Betrage von 837 557 fl. und der Bedeckung von 86.444 „

somit mit dem Abgange von 751.113 fl. wird genehmigt.“

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

„II. Za potrebno pokritje primanjkljaja v znesku 751.113 gld. naj se za leto 1893. pobira

1.) 40% priklada na užitnino od vina, vinskega in sadnega mošta in od mesa v znesku 136.156 gld.

2.) Sledeče naklade:

- a) od porabljenih likerjev in vseh poslajenih opojnih tekočin brez razločka na stopinje alkoholovine od hektolitra po 6 gld.,
 b) od vseh porabljenih žganih opojnih tekočin po stopinjah 100delnega alkoholometra za vsako hektolitersko stopinjo 18 kr., v skupnem znesku 180.000 gld.

3.) 28°/o priklada na vso predpisano svoto vseh neposrednih davkov z vsemi državnimi prikkladami vred v znesku 441.422 gld.

II. Zur erforderlichen Bedeckung des Abganges von 751.113 fl. sind einzuhoben:

1. Ein 40°/o Zuschlag zur Verzehrungssteuer von Wein, Wein- und Obstmost und Fleisch im Betrage von 136.156 fl.;

2. folgende Auflagen:

- a) von dem Verbrache von Liqueuren in allen versüßten geistigen Flüssigkeiten ohne Unterschied der Gradhaltigkeit per Hektoliter 6 fl. ;
 b) von dem Verbrache aller übrigen gebrannten geistigen Flüssigkeiten nach Gradem des 100theiligen Alkoholometers vom Hektolitergrad 18 fr. im Gesamtbetrage von 180.000 fl. ;

3. ein 28°/o Zuschlag auf die volle Vorschreibung aller directen Steuern sammt Staatszuschlägen im Betrage von 441.422 fl.“

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

„III. Deželnemu odboru se naroča pridobiti sklepom pod II. 1.) do 3.) Najvišjega potrjenja.

III. Der Landesausschuß wird beauftragt, den Beschlüssen sub II., 1. bis 3. die Allerhöchste Genehmigung zu erwirken.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Finančni odsek predlaga sledeče resolucije k proračunu deželnega zaklada za leto 1893.

„1.) Visoka vlada se pozivlje, naročiti okrajnemu glavarstvu v Radoljci, naj v smislu obstoječih zakonskih določil skrbi za ustanovljenje vodnih zadrug zaradi ohranitve obrambenih in zgradbenih naprav v Gorenji Savski dolini (ad „Potrebščine“, IV., 4).“

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

„2.) Visoka vlada se pozivlje, da zaukaže okrajnim glavarstvom, naj se pri pregledovanju plemenskih bikov strogo drže predpisov § 7. zakona z dne 11. avgusta 1890, dež. zak. št. 4, ter skrbé za to, da se dotični ugledi kolikor mogoče kumulujejo in komisijski troški znižajo (ad „Potrebščine“, IV., 9 b).“

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

„3.) Visoka vlada se naprosi, da potrebno ukrene, da se v interesu javne varnosti in v olaj-

šanje službovanja žandarmov — žandarmerijska postaja v Dragi premesti v Travnik občine Loški Potok.“
 (Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

„4.) Z ozirom na denarni uspeh deželne naklade na žgane opojne tekočine se odmeri za leto 1893. poslujočemu osebju posebna nagrada v znesku 5°/o od vsega čistega dohodka, kateri po odbitih prvotnih remanencah presega 100.000 gld. Deželni odbor se pooblašča, da po svoji previdnosti razdeli to svoto med one pri pobiranju deželne naklade poslujoče osebe, katere se bodo tekom leta odlikovale po posebni spretnosti in točnosti. Iz istega zneska naj se eventualno tudi primerno nagradi akcesist Zvonimir Zor.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

5.) „Deželnemu odboru se naroča, da se udeleži letošnje zakupne dražbe užitninskega davka kot ponudnik imenom dežele.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Končno nasvetuje finančni odsek, da so s posameznimi točkami proračuna vred rešene dotične finančnemu odseku izročene prošnje.“

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Nasvetujem, da visoka zbornica izvoli takoj prestopiti v tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje.

Prosim gospode, kateri pritrdé ravno kar v drugem branju sprejetim predlogom tudi v tretjem branju, naj blagovole ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Proračun deželnega zaklada za leto 1893. je potrjen tudi v celoti in s tem rešen današnji dnevni red. Besedo ima prečastiti gospod deželni predsednik.

C. kr. deželni predsednik baron Winkler:

Pooblaščen z razpisom prevzvišenega gospoda predsednika ministrov z dne 23. septembra 1892 št. 3378 izrekam, da je vsled Najvišjega povelja presvetlega cesarja deželni zbor Kranjski, ki je rešil najnujnejša svoja opravila, z današnjim dnem odložen.

Ermächtigt durch Allerhöchsten Auftrag Seiner Majestät des Kaisers erkläre ich, nachdem die hohe Versammlung die dringendsten Angelegenheiten erledigt hat, hiemit den Landtag des Herzogthumes Krain für vertagt.

Deželni glavar:

Pridržujem si, da naznanim gg. poslancem dan prihodnje seje in nje dnevni red.

Voščim, da se vsi zopet zdravi snidemo v prihodnji seji.

Sklepam sejo.

Konec seje ob 6. uri 10 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 6 Uhr 10 Minuten nachmittags.

